

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Rigorózní práce

2012

Zdenka Kotalová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Zdenka Kotalová

**Redakce mezinárodního života
Československého rozhlasu
v 60. letech**

Rigorózní práce

Praha 2012

Autor práce: **Zdenka Kotalová**

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

KOTALOVÁ, Zdenka. *Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech*. Praha : Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2012. 108 s. + 14 stran příloh. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Abstrakt

Rigorózní práce *Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech* popisuje úkoly Redakce mezinárodního života (RMŽ) a činnost jejích členů v uvedeném časovém rámci. Text zahrnuje životopisy novinářských osobností, které v redakci v daném období pracovaly, šéfredaktorů RMŽ a ředitelů ČsRo. Zvláštní kapitola je věnována Milanu Weinerovi, který byl šéfredaktorem redakce v letech 1963–1967. Významná část textu popisuje podrobně rozhlasové pořady, které v 60. letech v RMŽ vznikaly a na jejichž zrodu se Milan Weiner podílel. Zlomový mezník v životě Redakce mezinárodního života v období tzv. pražského jara i srpna 1968 je rovněž podrobně zpracován. Období tzv. normalizace, kdy velká část novinářů musela z Československého rozhlasu odejít, je obsahem závěrečné kapitoly. Stat' obsahuje politicko-společenský kontext v období druhé poloviny minulého století a jeho odraz ve vysílání Československého rozhlasu.

Abstract

The Rigorous thesis *Foreign Broadcast Department of the Former the Czechoslovak Radio in the 1960s* describes the operation of an important part of the key broadcasting institution in the former Czechoslovakia. The text includes biographies of journalists working in the department as well as of its chief editors and the Czechoslovak Radio directors. It also deals with the activities of Milan Weiner, the key chief editor of the Foreign Department who led the team in 1963–1967. A description of an important period, the so-called Prague Spring, in 1968 is also included. The text also describes the period of the so-called Normalisation in former Czechoslovakia. It contains an overview of the political and social situation in the former Czechoslovakia in the second half of the twentieth century and its reflection in the overall operation of the former Czechoslovak Radio.

Klíčová slova

Československý rozhlas, Redakce mezinárodního života, rozhlasové vysílání, Milan Weiner

Keywords

Czechoslovak Radio, Foreign Broadcast Department, broadcasting, Milan Weiner

Rozsah práce: Vlastní text práce bez anotací a příloh má 249 046 znaků s mezerami, tj. cca 103 normostran.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 7. září 2012

Zdenka Kotalová

Poděkování

V první řadě bych ráda poděkovala mému konzultantovi Petru Bednaříkovi.

Dále děkuji paní Evě Ješutové za cenné rady, paní Věře Šťovíčkové-Heroldové, Jiřímu Dienstbierovi, Ondřeji Neffovi, Janu Petránkovi a Slávovi Volnému ml. za to, že se se mnou podělili o své vzpomínky, a umožnili tak vznik tohoto textu.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV Teze RIGORÓZNÍ práce Tyto teze tvoří přílohu „Přihlášky ke státní rigorózní zkoušce“	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE ŽADATEL:	
Informace o žadateli:	Razítko podatelny:
Příjmení a jméno: Kotalová Zdeňka	
E-mail: zdenka.kotalova@o2active.cz	
Telefon (nejlépe mobilní): 721 803 133	
	katedra: k rukám:
Předpokládaný název rigorózní práce v češtině: Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech.	
Předpokládaný název rigorózní práce v angličtině: Foreign Broadcast Department of the Former Czechoslovak Radio in the 1960s.	
Předpokládaný termín předložení práce: 10. září 2012	
Pedagog, s nímž byly teze konzultovány: PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování žadatelem (rozsah do 1000 znaků):	
<p>Redakce mezinárodního života (RMŽ) byla v šedesátých letech velmi významnou součástí Československého rozhlasu, a to i přesto, že jejím aktivitám nebylo prostředí v Československu nakloněno. Připomeňme silný vliv ÚV KSČ, propagandy, cenzury, organizačně-technická opatření i personální zásahy. Přesto jsou roky 1959–1968 považovány za zlaté období Československého rozhlasu, a to i díky pořadům, na jejichž tvorbě se RMŽ podílela. Po lednu 1968 pracovalo několik redaktorů RMŽ současně v rozhlasě, Československé televizi; psali také do tištěných periodik, např. časopisu Reportér. Po roce 1968 řada novinářů Československý rozhlas z politických důvodů opustila. V Redakci mezinárodního života pracovali novináři, kteří se později stali významnými osobnostmi v dějinách Československého, resp. Českého rozhlasu. K tématu jsem dosud zpracovala bakalářskou práci Jan Petránek – rozhlasový publicista (obhájena v roce 2010) a diplomovou práci Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v rozmezí let 1966–1969 (obhájena v roce 2012). Souhrnná stať o činnosti Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v období celých 60. let nebyla dosud zpracována. Téma nebylo podrobeno výzkumu.</p>	
Předpokládaný cíl rigorózní práce, původní přínos autora ke zpracování tématu, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (rozsah do 1200 znaků):	
<p>Cílem je rozšířit téma magisterské práce a podrobně zmapovat činnost Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v období celých šedesátých let.</p>	
<p>V magisterské práci jsem se věnovala rozmezí let <u>1966–1969</u>. Text stručně popisuje novinářské osobnosti (šéfredaktory a zahraniční korespondenty), které v redakci v daném období pracovaly. Text vychází ze zahraničních rozhlasových přenosů v období druhé světové války a z počátků zahraničního zpravodajství v Československém rozhlasu. Obsahuje deskripci hlavních úkolů Redakce mezinárodního života v době jejího vzniku v roce 1952 a</p>	

dále stručně popisuje její činnost a rozhlasové pořady, které v letech 1966–1969 vznikaly. Zmíněno je v krátkosti rovněž období tzv. normalizace, kdy velká část novinářů musela z Československého rozhlasu odejít a věnovat se podřadným zaměstnáním. Text je věnován také činnosti vybraných novinářských osobností po roce 1990.

Jak se ukázalo, bylo by dobré rozšířit text o další informace a kapitoly, k čemuž využiji archivní prameny (tištěné archivy i nahrávky z archivu ČRo) a vzpomínky redaktorů. Text podrobněji popíše činnost RMŽ a jejích členů od samého počátku šedesátých let. Stávající soupis redaktorů bude rozšířen o další jména. Text popisující činnost zahraničních korespondentů dále rozšířím. Zvláštní kapitola bude věnována osobnosti Milana Weinera, který byl šéfredaktorem RMŽ v letech 1963–1967. I z dnešního pohledu je obdivuhodné, jak se mu během krátké doby podařilo vytvořit výbornou redakci. Významná část textu bude pak věnována podrobnému popisu rozhlasových pořadů, které v 60. letech v RMŽ vznikaly a na jejichž zrodu se Milan Weiner také podílel. Součástí bude rovněž rozbor jednoho takového pořadu s cílem objasnit, proč byly tyto relace ve své době u posluchačů tolik oblíbené. Při práci využiji rovněž konkrétních citací pamětníků, na kterých doložím vzájemnou shodu, ale také nejednoznačnost názorů. Podrobně zpracuji rovněž období tzv. normalizace, kdy velká část novinářů musela z Československého rozhlasu odejít.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

Úvod - vysvětlení motivace k volbě tématu a prezentace chronologického rozdělení obsahu

1. období: Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 50. letech 20. století

2. období: Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech 20. století

3. období: Pražské jaro

4. období: Období normalizace (70.–80. léta 20. stol.)

Závěr - shrnutí a celkové zhodnocení práce

Vymezení podkladového materiálu (např. analyzované tituly a období, za které budou analyzovány) a metody (techniky) jeho zpracování:

Stat' bude vymezena činností novinářů Redakce mezinárodního života s přihlédnutím k práci vedení redakce, a to zejména šéfredaktora Milana Weinera a ostatních členů redakčního týmu. Významná část textu bude pak věnována podrobnému popisu rozhlasových pořadů, které v 60. letech v RMŽ vznikaly. Při práci na tématu chci využít především řady osobních rozhovorů s pamětníky, písemné archivní prameny a zvukové nahrávky z archivu Českého rozhlasu.

Základní literatura (nejméně 10 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BĚHAL, R. Kdo je kdo v sedmdesátileté historii České rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992. – Kniha obsahuje životopisy řady nejvýznamnějších osobností Českého rozhlasu.

JEŠUTOVÁ, E. A kol. Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9. – Obsáhlé dějiny českého rozhlasu zahrnují osm desetiletí jeho existence.

KÖPPLOVÁ, B. A kol. Dějiny českých médií v datech. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003, 440 s. ISBN 80-246-0632-1. – Cílem publikace je uspořádání údajů dokumentujících vývoj jednotlivých médií jako důležitých sociálních institucí, jež se zásadním způsobem podílejí na vývoji moderní české společnosti. Chronologický přehled je doplněn stručnými medailony významných osobností.

KOVAŘÍK, V. Proměny rozhlasové publicistiky II. 1. vyd. Praha : SPN, 1982. – Monografie

mapuje proměny rozhlasové publicistiky v období od mnichovského diktátu do února 1948.

PACOVSKÝ, J. Na vlnách rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993, 158 s. – Historie českého rozhlasu od jeho vzniku v roce 1923 do roku 1993.

SÍGL, M. Almanach českých novinářů. 1. vyd. Praha : Libri, 2008, 359 s. ISBN 978-80-7277-356-5. – Almanach zahrnuje medailony s daty, bibliografií a vzpomínkami šedesáti autorů, novinářů, publicistů, nakladatelských redaktorů a těch, které spojila společná zkušenost s tiskem, rozhlasem, televizí či knižní redakcí. Jejich žurnalistická dráha odráží změny ve společnosti a sociální i politickou roli žurnalistiky ve druhé polovině 20. století.

VANĚK, M. Orální historie ve výzkumu soudobých dějin. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 157 s. ISBN 80-7285-045-8. – Monografie nabízí přehled vývoje orální historie, zkoumá úlohy narátora i tazatele, různé formy rozhovoru a jejich využití v konkrétním historickém výzkumu.

VANĚK, M., MÜCKE, P., PELIKÁNOVÁ, H. Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1. – Kniha poskytuje detailní metodologický návod, jak vést orálně historický výzkum a zaznamenat lidskou zkušenost. Zabývá se rovněž otázkou interpretace specifických narativních pramenů. Dává také rámcový podnět ke klasifikaci historického rozhovoru, představuje jeho možnosti a limity a upozorňuje na řadu dílčích problémů spojených s metodou.

VOTAVOVÁ, J. Stručný nástin historie Českého rozhlasu. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993. – Autorka faktografickou formou představuje rozhlasové pořady, které vznikaly v šedesátých letech 20. stol. Podává základní portrét relací, které do značné míry tvořily aktuální ráz tehdejšího Československého rozhlasu.

Sborníky:

Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v ČsRo). Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1999 – Sborník ze semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedry žurnalistiky Institutu pro komunikační studia a žurnalistiku FSV UK, který se konal 15. 4. 1999 v Praze.

K rozhlasové historii a teorii. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 2001. – Sborník příspěvků z jarního semináře 2001 Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedry žurnalistiky Institutu pro komunikační studia a žurnalistiku FSV UK v Praze.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

ANTENEOVÁ, Tereza. Specifika práce zahraničního zpravodaj Českého rozhlasu (se zvláštním zřetelem k přípravě pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů v letech 2000–2003). Praha, 2004. 52 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef. Maršík, CSc.

KOTALOVÁ, Zdenka. Jan Petránek – rozhlasový publicista. Praha, 2010. 60 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

KOTALOVÁ, Zdenka. Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v rozmezí let

1966–1969. Praha, 2012. 99 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

KŮSTKOVÁ, Tereza. Zahraniční korespondent Karel Kyncl. Praha, 1999. 116 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Barbora Osvaldová.

NACHTMANNOVÁ, Iva. Specifikace práce zahraničního zpravodaje se zřetelem na střední a východní Evropu. Praha 1999, 72 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

ROTTOVÁ, Tereza. Samizdatové Lidové noviny 1987–1989. Praha, 2009. 75 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Barbora Köpplová, CSc.

ŠENKÝŘOVÁ, Markéta. Kontrola rozhlasových vln – Československý rozhlas v 50. a 60. letech. Praha, 2010. 69 s. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Diplomová práce, vedoucí práce prof. PaedDr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

VÍTKOVÁ, Věra. Vývoj a současnost Zápisníku zahraničních zpravodajů. Praha, 1997. Praha. 68 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

WEBROVÁ, Helena. Práce zahraničního zpravodaje Československého rozhlasu. Praha, 1975. 66 s. Univerzita Karlova, Fakulta žurnalistiky. Diplomová práce, vedoucí práce Robert Jurák.

Datum / Podpis studenta

11. 7. 2012

.....

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ** (včetně části, kterou vyplňuje institut!), **PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV.
PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO RIGORÓZNÍ PRÁCE.

TUTO ČÁST VYPLŇUJE INSTITUT:			
Vyjádření katedry:		Schváleno ☐	
		Neschváleno ☐	
Důvody případného neschválení práce		Téma je již zpracované ☐	
		Špatně formulované téma a cíl ☐	
		Špatně zvolená metoda práce ☐	
		Nedostatečná rešerše literatury ☐	
		Nevhodně zvolené prameny ☐	
		Nedostačující úroveň tezí ☐	
		Jiné	
		.....	
		.....	
Navržený konzultant	Souhlas konzultanta navrženého vedením institutu	Příjmení a jméno	Datum /Podpis
		.....	.....
Návrhy na další konzultanty		Příjmení a jméno	Příjmení a jméno
		.....	.....
Schválené teze převzal/a žadatel/ka		Příjmení a jméno	Datum /Podpis
		.....	.....
Návrhy na oponenta:		Příjmení a jméno	
		.....	

Obsah

ÚVOD.....	2
1. REDAKCE MEZINÁRODNÍHO ŽIVOTA V 50. LETECH	6
1.1 POLITICKÁ A SPOLEČENSKÁ SITUACE V 50. LETECH	6
1.1.1 <i>Cenzura v 50. letech</i>	7
1.2 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS V 50. LETECH.....	8
1.3 REDAKCE MEZINÁRODNÍHO ŽIVOTA V 50. LETECH.....	11
1.3.1 <i>Zahraniční zpravodajové</i>	12
2. REDAKCE MEZINÁRODNÍHO ŽIVOTA V 60. LETECH	14
2.1 POLITICKÁ A SPOLEČENSKÁ SITUACE V 60. LETECH	14
2.1.1 <i>Cenzura v 60. letech</i>	15
2.2 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS V 60. LETECH.....	17
2.2.1 <i>Monitor ČTK</i>	23
2.2.2 <i>Rozložení národního a celostátního vysílání Československého rozhlasu, okruhy</i>	25
2.2.3 <i>Slyšitelnost domácího rozhlasového vysílání a vysílačová technika</i>	30
2.2.4 <i>Statistiky radiopřijímačů v roce 1965</i>	30
2.3 REDAKCE MEZINÁRODNÍHO ŽIVOTA V 60. LETECH.....	31
2.3.1 <i>Šéfredaktoři</i>	35
2.3.1.1 <i>Milan Weiner</i>	37
2.3.2 <i>Zahraniční zpravodajové</i>	44
2.3.3 <i>Zahraniční zpravodajové 1967–1968</i>	46
2.3.4 <i>Zahraniční zpravodajové – finanční náklady</i>	49
2.3.5 <i>Činnost vybraných publicistů do roku 1968</i>	50
2.3.6 <i>Nejvýznamnější pořady Redakce mezinárodního života</i>	63
2.3.7 <i>Dopisové ohlasy na vysílání RMŽ v letech 1960–1969</i>	73
3. NÁSLEDKY PRAŽSKÉHO JARA	79
3.1 SRPEN 1968 V ČESKOSLOVENSKÉM ROZHLESE	79
3.2 SITUACE V ČESKOSLOVENSKÉM ROZHLESE PO SRPNU 1968	83
3.2.1 <i>Prověry v Československém rozhlase</i>	85
4. REDAKCE MEZINÁRODNÍHO ŽIVOTA V DOBĚ NORMALIZACE.....	87
4.1 POLITICKÁ A SPOLEČENSKÁ SITUACE	87
4.1.1 <i>70. léta – počátek normalizace</i>	87
4.1.2 <i>80. léta – přestavba socialismu, tzv. perestrojka</i>	88
4.2 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS V DOBĚ NORMALIZACE	89
4.2.1 <i>Redakce mezinárodního života</i>	90
4.2.2 <i>Činnost vybraných publicistů Redakce mezinárodního života v době normalizace</i>	90
ZÁVĚR.....	97
SUMMARY	99
POUŽITÁ LITERATURA.....	100
SEZNAM ZKRATEK.....	106
SEZNAM PŘÍLOH.....	107
PŘÍLOHY	

Úvod

V šedesátých letech byl Československý rozhlas významnou politickou a kulturní institucí. Své redakce měl ve všech krajských a mnoha okresních městech tehdejšího Československa. Skutečnost, že bylo v zemi více než sedm milionů rozhlasových příjemců, svědčí o tom, že byl součástí života občanů a že si svůj význam uchoval i v době rozmachu dalšího fenoménu doby – televize.¹ Cenzurní opatření stále existovala, ale počet zakázaných témat klesal a přestupky byly řešeny mírnějšími postihy. Pozvolná liberalizace poměrů se v průběhu 60. let projevila i v programové nabídce rozhlasu a v jeho celkovém ladění. Velký prostor dostaly zpravodajské a publicistické pořady. Posluchači s velkou odezvou přijali kritičtější a otevřenější tón, s nímž se mohli v publicistice setkat, větší objem živého vysílání i aktuálnější a živější pojetí zpravodajství, což umožnilo zavedení moderní techniky, například využívání kvalitnějších reportážních magnetofonů. Změna v celkovém ladění se projevila kupříkladu v ústupu od oficiálnosti a nově prosazovaném důrazu na přirozený, civilní projev.² Roky 1959–1968 jsou dodnes považovány za zlaté období Československého rozhlasu. Zformovala se tu nová generace novinářů, která se snažila navázat na nejlepší tradice rozhlasového vysílání.

Od zahájení pravidelného rozhlasového vysílání v roce 1923 až do konce druhé světové války byla příprava rozhlasového zpravodajství, včetně zpráv ze zahraničí, výhradně v kompetenci ČTK. Československý rozhlas žádnou zpravodajskou redakci neměl, nebylo zapotřebí ani vlastních zahraničních zpravodajů. Na podzim roku 1945 vznikla zásluhou novináře Jiřího Hronka historicky první zpravodajská redakce ČsRo – redakce *Rozhlasových novin*, která začala pro své relace zpracovávat rovněž zprávy ze zahraničí.

Vnitřní reorganizace rozhlasu v roce 1952, jež proběhla podle sovětského modelu, znamenala největší zásah do jeho struktury v celé dosavadní historii. Změna s sebou přinesla také vznik samostatné redakce zabývající se výhradně informacemi ze zahraničí, a to Redakce mezinárodního života³, která se stala součástí publicistické části Hlavní redakce politického vysílání (HRPV). V roce 1962, po další reorganizaci

¹ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 3.

² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 298.

³ Je možné setkat se rovněž s názvem Rubrika mezinárodního života.

rozhlasové instituce,⁴ byla Redakce mezinárodního života (RMŽ) ustavena jako součást Hlavní redakce zpravodajství (HRZ) a na její dílčí redakce⁵ se nejvíce soustředily požadavky propagandistické práce. Jedním z hlavních úkolů Redakce mezinárodního života bylo přiblížit posluchačům problémy současného světa, život v cizích zemích, a učinit to formou živou a současně politicky účinnou. Rubrika měla v rozhlase svým způsobem výsadní postavení. Její členové byli ostatními zaměstnanci rozhlasu považováni za jazykově vybavené, nadané a vzdělané profesionály a svým způsobem za elitní klub. V době izolace občanů od života a dění v ostatních státech se zahraniční korespondenti prostřednictvím pracovních pobytů dozvídali, jak se domácí propaganda rozchází se skutečným stavem věcí.

Pro Redakci mezinárodního života byl důležitou skutečností příchod novináře Milana Weinerja do jejího vedení v roce 1963. Ondřej Neff o něm v osobním rozhovoru řekl: „*Byla to obrovská, fascinující figura.*“⁶ Weiner setrval v redakci do roku 1968, kdy vážně onemocněl. Věděl, že nastoupil do společenství kvalifikovaných, pracovitých sólistů a mladých individualit a byl pevně odhodlán vytvořit z nich jedinečný kolektiv. Tento záměr se mu podařilo naplnit. V jeho týmu pracovali např. Luboš Dobrovský, Jiří Dienstbier, Karel Jezdinský, Karel Kyncl, Jan Petránek a Věra Šťovíčková. Především díky Milanu Weinerovi nabyla redakce na významu a stala se z ní nejdůležitější redakce politického vysílání.⁷ Weiner byl fenoménem událostí roku 1968 a podle pamětníků patřil k nejpozoruhodnějším postavám v celém rozhlase. Je mu připisována zásluha o možnost využívání zahraničních agentur AFP a Reuters. Byl autorem a organizátorem rozhlasových pořadů s velkým posluchačským a politickým ohlasem (*Písničky s telefonem, Svět dnes večer, nedělní zahraničněpolitické komentáře*).⁸

Činnost Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v 60. letech nebyl dosud historicky zpracován. Memoárová literatura je zaměřena především na činnost rozhlasu v srpnu 1968. Širší práce, které se zabývají činností RMŽ v daném období, řeší kladené otázky jen v obecné rovině. Dlouholetým členem redakce byl novinář Jan Petránek. Bakalářskou práci *Jan Petránek – rozhlasový publicista*, kterou jsem zpracovala s přihlédnutím k jeho práci zahraničního zpravodaje Československého

⁴ Byla důsledkem uvolnění cesty modernizačním a demokratizačním trendům v koncepci vysílání. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 292.

⁵ Pro rozčlenění dílčích redakcí Hlavní redakce zpravodajství (HRZ), viz kap. 2.2.2.

⁶ Rozhovor s Ondřejem Neffem uskutečněný v dubnu 2010.

⁷ Rozumí se v tehdejším Československu.

rozhlasu, resp. Redakce mezinárodního života v letech 1961–1968, jsem obhájila v roce 2010. V magisterské diplomové práci⁹ o Redakci mezinárodního života v rozmezí let 1966–1969 popisují novinářské osobnosti (šéfredaktory a zahraniční korespondenty), které v redakci v daném období pracovaly. V textu jsem zaznamenala, co předcházelo v rozhlasové historii vzniku RMŽ. Tato rigorózní práce oproti tomu popisuje společenskou situaci v tehdejší Československu a poměry v ČsRo v době počátků Redakce mezinárodního života, podrobně se věnuje novinářům a šéfredaktorům, kteří v padesátých a šedesátých letech v redakci pracovali a pořadům, které díky nim vznikaly. Zvláštní kapitola je věnována osobnosti šéfredaktora Milana Weinera. Text je zaměřen rovněž na situaci po lednu 1968, srpnovou okupaci a činnost novinářů v době normalizace, tedy po jejich propuštění z rozhlasu.

Důležitými prameny pro mou stať byly interní dobové dokumenty soustředěné v Archivu Českého rozhlasu (A ČRo),¹⁰ dále historické monografie a odborná literatura z oblasti rozhlasové žurnalistiky z knihovny Českého rozhlasu i Národní knihovny ČR a zvukové záznamy z Archivu Českého rozhlasu. Práce s rozhlasovými archivními záznamy nebyla jednoduchá, jelikož mnoho zvukových nahrávek bylo z archivu v období normalizace odstraněno. Zásadním zdrojem pro mne ovšem byly výsledky orální historie, tedy výzkumné metody vystavěné na osobních rozhovorech s pamětníky. Podkladem pro studium tohoto výzkumného postupu se stala monografie *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin* autora Miroslava Vaňka, která vznikla v Centru orální historie, jenž je součástí Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky. S Miroslavem Vaňkem jsem se také osobně setkala, a to především proto, abych si ujasnila některá fakta, jež popisuje ve své knize.

Práci jsem rozdělila na úvod, čtyři hlavní tematické celky a závěr. Tematické části jsem seřadila chronologicky tak, aby na sebe přehledně navazovaly. V úvodu vysvětluji osobní motivaci k volbě tématu a prezentuji chronologické rozdělení textu. V první kapitole popisují situaci v Československém rozhlase a práci Redakce mezinárodního života v 50. letech. Zmíněny jsou rovněž organizační změny, které v rozhlase proběhly v roce 1952. Druhá kapitola chronologicky navazuje na první a zabývá se podrobně činností RMŽ v 60. letech. Zlomový mezník v životě Redakce

⁸ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 282.

⁹ Obhájila jsem ji v červnu 2012.

¹⁰ Tištěné archiválie týkající se daného období nejsou systematicky zpracované a postrádají signatury.

mezinárodního života v období tzv. pražského jara i srpna 1968 je zpracován ve třetí části. V čtvrté kapitole se zabývám aktivitami ČsRo a činností vybraných publicistů v období normalizace. Závěrečné odstavce obsahují shrnutí a celkové hodnocení. Pro snazší pochopení historických souvislostí předkládám v úvodu každé tematické části krátký exkurz do politické a společenské situace v daném období a popisují celkovou situaci v Československém rozhlase. Při psaní jsem se snažila dodržet obsahovou strukturu výchozích tezí.

1. Redakce mezinárodního života v 50. letech

Abychom mohli podrobně popsat činnost Redakce mezinárodního života v 60. letech, je zapotřebí nejprve stručně charakterizovat její aktivity v letech padesátých. Věra Šťovíčková-Heroldová k tomu ve svém příspěvku na semináři Sdružení pro rozhlasovou tvorbu v dubnu 1999 řekla: „*Ačkoli mně jako téma byla zadána zahraniční redakce v šedesátých letech, musím začít lety padesátými, neboť bez nich by šedesátých let nebylo zapotřebí.*“¹¹

1.1 Politická a společenská situace v 50. letech

V Komunistické straně Československa (KSČ) se v padesátých letech šířilo ovzduší vzájemné nedůvěry a strach z tzv. „vnitřního nepřítele“. Strana se obávala ztráty mocenského postavení, jež získala po únoru 1948. Současně s očistou a umlčováním nesouhlasných a nepřátelských názorů probíhalo úsilí o vytvoření jediného informačního monopolu komunistické strany a o izolaci země od informací, názorů a ideologií, které by byly v rozporu s oficiálními stanovisky.¹² KSČ zahájila v období 50. let úplné přebudování společenského pořádku, přičemž jí za vzor sloužil sovětský model ekonomického a politického řízení. Změny zasáhly všechny oblasti života společnosti – její ekonomické chování, politické rozhodování, kulturní produkci oblast sociálního kontaktu lidí a jejich životního stylu. Podstatným rysem změn byla snaha o co největší míru centralizace řízení společnosti, a to včetně centralizovaného plánování průmyslové a zemědělské produkce, a současně snaha o co největší míru kontroly a využívání kulturní a ideové sféry (od školství přes média po umění) ve prospěch formování nového pořádku s maximální jednotností jako jasně deklarovaným cílem, jehož organizačním a mocenským nosníkem byla ústavně garantovaná „vedoucí úloha strany“.¹³

V první etapě poúnorového vývoje se změny soustředily na uskutečnění kroků, které měly zajistit bezpečné vládnutí nově ustavené moci reprezentované KSČ. Akční výbory zakládané v továrnách, úřadech, ve školách a dalších institucích začaly

¹¹ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 37.

¹² JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 236.

prověřovat jednotlivé zaměstnance z hlediska jejich vztahu k probíhajícím politickým změnám a snažily se zbavovat se těch, kteří tyto změny nepodporovali. Měřítkem politické spolehlivosti byl pozitivní vztah k Sovětskému svazu, loajalita ke KSČ a angažovanost ve prospěch probíhajících společenských změn.¹⁴

1.1.1 Cenzura v 50. letech

S nastolením komunismu po únoru 1948 byl spjat nástup cenzury. Zpočátku ji prováděly komunistické instituce, a to zejména Kulturní rada a Lektorská rada ÚV KSČ, tiskový odbor ÚV, odbor vydavatelský a odbor umění, jako součást nového oddělení škol, vědy a umění. Tiskový odbor ÚV vydával závazné směrnice, odpovědnost za obsah mediálních sdělení však měli vedoucí pracovníci redakcí.¹⁵

V roce 1953 vznikla tajným vládním usnesením¹⁶ specializovaná cenzurní instituce Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD).¹⁷ Tento státní úřad, který fungoval nejprve jako instituce vlády a záhy přešel do kompetence ministerstva vnitra, kontroloval více než 13 let bez zákonného podkladu veškeré mediální výstupy.¹⁸ Statut HSTD formuloval při kontrole médií dva úkoly: ochranu státního tajemství a ochranu obecného zájmu. Přestože byla cenzurní opatření vypracována s důslednou pečlivostí a byla úzkostlivě dodržována, jejich urputnost příležitostně polevovala a v některých případech se rozhlasovým novinářům dařilo nacházet v byrokratickém systému slabá místa. Pro zajímavost uvádím zkušenost Věry Šťovíčkové-Heroldové, kterou připomněla v osobním rozhovoru: „*V jistém období se všechno v redakci podrobilo sovětskému vzoru, a to včetně vysílání zpráv, reportáží a rozhovorů. Natočené materiály bylo třeba nejprve přepsat, aby mohly být před zveřejněním zkontrolovány cenzorem.*

¹³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 247.

¹⁴ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 247.

¹⁵ KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968. Společnost a moc*. Praha : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, o. s. 2008, s. 268.

¹⁶ Usnesení bylo vyneseno 22. dubna 1953. In : KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 139.

¹⁷ Cenzurou byla v tomto období pověřena Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD), po ruském vzoru se pro ni někdy užíval také pojem *Glavlit* (podle názvu sovětské státní cenzury). Jednalo se o neveřejný orgán státní správy, který veškeré mediální obsahy podroboval cenzuře ve všech jejích podobách. In: ŠTOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 31.

¹⁸ HSTD fungovala jako samostatný útvar ministerstva vnitra s úzkými pracovními kontakty na Státní bezpečnost (StB). K lednu 1955 zaměstnávala 149 lidí, v závěru svého působení koncem 60. let jich řídila přibližně 400. Sídliila v Praze, pobočka byla v Bratislavě. In: KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 139.

*Každý vyhotovený text se vkládal do desek, říkalo se jim po ruském vzoru papky (četlo se s výrazným přízvukem na první slabice). Jedna každá zpráva dostala razítko REVIDOVAL, REDIGOVAL a odpovědné osoby se musely vedle příslušného razítka po přečtení a schválení podepsat. Pak byly desky dopraveny pracovníkům Hlavní správy tiskového dohledu ke kontrole. No, a když konečně papky doputovaly do hlasatelny, tak to bylo včera, víte?‘‘¹⁹ Tolik ze vzpomínek Věry Šťovíčkové-Heroldové na postupy cenzorů v tehdejší Československém rozhlasu. Cenzurní praktiky jsou rovněž popsány v knize rozhlasového novináře Slávy Volného *Kvadratura času*: „Že zavládl nějaký ostřejší režim, jsem poznal i ve styku s našimi koniáškami, jak jsme říkali pracovníkům Hlavní správy tiskového dozoru, tedy HSTD, neboli bez příkras cenzury. Za ta léta spolupráce jsme si na sebe zvykli a měli jsme docela přátelský vztah. Často, když jsem dopsal komentář na poslední chvíli a byl jsem v časové tísní, neboť na mne ve studiu již čekal režisér, zašel jsem osobně do jejich kukaně ve druhém poschodí, kde sídlili, a dali mi na skript razítko, bez kterého nesmělo jít nic na vzduch, jen tak na čestné slovo a ujištění, že tam není nic závažného. Teď už ne. Bedlivě četli slovo za slovem, byli opět bdělí a ostražití.‘‘^{20, 21}*

1.2 Československý rozhlas v 50. letech

Rozhlasová žurnalistika se v 50. letech orientovala na budovatelské úkoly a na pokračující obnovu poválečného hospodářství. Rozhodnutím stranických orgánů byly odvíšlány zvukové záznamy z politických procesů, které probíhaly v letech 1950–1952.²²

Mezi léty 1948 a 1951 odešla z Československého rozhlasu celá generace zkušených pracovníků, kteří se od počátku podíleli na jeho budování. Komunistická strana, i když si jako jediná z poválečných stran uvědomovala význam propagandy, neměla dostatek spolehlivých a prověřených předválečných novinářů, aby jimi personální požadavky rozhlasu uspokojila.²³ Jelikož za velké množství výpovědí

¹⁹ Rozhovor s Věrou Šťovíčkovou-Heroldovou uskutečněný v dubnu 2010.

²⁰ VOLNÝ, Sláva. *Kvadratura času*. 1. vyd. Praha : Práh, 2008, s. 197.

²¹ Z textu knihy není zřejmé, kdy ostřejší režim ze strany HSTD zavládl.

²² *ibid.*: 257.

²³ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlasu)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 8.

nemohla zajistit náhradu, vsadila na revoluční mláď, které vynesla vlna osvobození.²⁴ Novinářka Věra Šťovíčková-Heroldová na to ve své knize vzpomíná: „*Odešla skutečná elita rozhlasu, lidé, kteří rozhlas opravdu uměli dělat, ale po únorovém nástupu komunistických kádrů novému vedení vadili, protože ‚měli zkušenosti s jinou dobou‘. A tyto odcházející bylo třeba nahradit větším množstvím mládeže, která nebude zmítána pochybnostmi, protože nemá vůbec žádné zkušenosti, tím méně s jinou dobou; a tak tu práci, kterou by pořídil jeden zkušený redaktor, prostě udělají tři tyto nedovzdělané ‚děti‘. Tehdy nešlo o to vychovat z nás vzdělané novináře, ale o to, abychom plnili úkoly – a plnili je v intencích doby.*“²⁵ Mladí redaktoři zpočátku pracovali v oddělení tzv. zpravodajské směny,²⁶ které připravovalo pravidelné zpravodajství. Tam byli posíláni z redakcí, jejichž kmenovými členy byli.

V roce 1951 přišli do rozhlasu rovněž první absolventi Ústřední dělnické školy ČsRo, která sídlila v Bílých Poličanech ve východních Čechách.²⁷ Většina účastníků desetiměsíčního kurzu nastupovala do rozhlasu na vedoucí místa. Nešlo však o dělnické dopisovatele nebo začínající básníky. Jednalo se o absolventy, kteří většinou nikdy o novinářství neuvažovali a po redaktorských místech netoužili. Převážně to byli vyučení dělníci ze závodů, kteří odcházeli na místa, kam byli stranickým vedením posláni. Později pak často v sobě nesli pocit lidí, kteří na své pracovní úkoly nestačili. Jen někteří z nich dosáhli úspěchu v novinářské práci.²⁸

V roce 1952 došlo k zásadním změnám ve vnitřním uspořádání rozhlasu podle sovětského vzoru. Jejich hlavním cílem bylo zajistit, aby pořady vyhovovaly potřebám režimu.²⁹ V souvislosti s proměnou ČsRo vznikl Československý rozhlasový výbor, do jehož čela byl jmenován ministr informací Václav Kopecký. Jeho jmenování mělo spíše formální charakter, jelikož výkonné funkce byly svěřeny náměstkům. Prvním byl Jozef Vrabc, kterému byl současně ponechán titul oblastního ředitele ČsRo na Slovensku.

²⁴ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 237.

²⁵ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 20.

²⁶ Zpravodajskou směnou se rozuměla skupina redaktorů zodpovědná v ČsRo za tvorbu zpravodajství. Bývalo zvykem, že začínající novináři museli nejprve projít zkušeností ve směně, což trvalo několik let (obvykle dva a více). Teprve poté mohli přejít do jedné z rubrik (ty se později přejmenovaly na redakce).

²⁷ Výuka zde začala v lednu 1951.

²⁸ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu (příspěvek k 70. Výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993, s. 75.

²⁹ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 243.

Další trojice náměstků byla vyslána z Moskvy,³⁰ aby i v Praze zajistila sovětskou linii. Byli to JUDr. Josef Urban, Aleš Suchý a Jaromír Hřebík. Byli sice jmenovaní ještě další náměstkové a členové rozhlasového výboru, většinou z řad hudebních skladatelů (např. Jiří Pauer) nebo spisovatelů (např. Josef Věromír Pleva), ti ale neměli na řízení rozhlasu téměř žádný vliv. Miloslav Pátek o tom napsal: „*V přeměně rozhlasové žurnalistiky na sovětskou bezvýraznost, suchost a podřízenost demagogické propagandě stranických orgánů měl rozhodující slovo náměstek Jaromír Hřebík. Náměstkem ředitele rozhlasu se stal ve svých třiceti letech a dělal dojem pravého „sovětského člověka“. Robustní, se sklonem k tloustnutí, na první pohled ruský medvěd, který nemá rád nepříjemnosti, problémy a nerad je řeší. Klid, pohoda, dobré jídlo a pití, to mu vyhovovalo. Sovětskou linii držel pevně, často opakované heslo Sovětský svaz náš vzor převedl na heslo Sovětský rozhlas náš vzor. (...). Zavedl tzv. papky, což byly byrokratické průvodní listy ke každému příspěvku a zprávám a ještě celou řadu dalších nesmyslných rozhodnutí.*“³¹

Vládním usnesením č. 807 z 30. září 1959 O změnách v organizaci rozhlasu a televize byl zrušen Československý výbor pro rozhlas a televizi (ČVRT) a obdobně i Slovenský výbor pre rozhlas a televíziu. Československý rozhlas i Československá televize (ČsT) se staly samostatnými ústředními organizacemi a rozpočtovými jednotkami. Právní úprava ČsRo byla stanovena nařízením vlády č. 63/1959 Sb.^{32, 33} Od tohoto opatření podléhal rozhlas přímému řízení, vlivu a kontrole Ústředního výboru KSČ. Vedoucí úloha strany a princip stranického řízení spočívaly v přímém řízení ústředního ředitele ČsRo orgány ÚV KSČ. Jiří Hubička k tomu ve svém článku v odborném periodiku *Svět rozhlasu* napsal: „*Svěření rozhlasu a televize pod přímou správu ÚV KSČ bylo motivováno především snahou upevnit služební postavení nejmocnějších médií ve vztahu k oficiální moci. Nejvyšší straničtí představitelé*

³⁰ Trojice pracovala v československé redakci moskevského rozhlasu.

³¹ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 87.

³² Vládním nařízením č. 63/1959 Sb. o změnách v organizaci rozhlasu a televize, novelizovaný zákonem č. 17/1964 Sb., byl konstituován ČsRo jako samostatná ústřední organizace s celostátní působností, která současně může svým jménem nabývat práv a zavazovat se. Tato právní úprava umožnila postupně řešit celou řadu dříve existujících problémů a v nové soustavě řízení dávala předpoklady dalšího rozvoje a zhodnocení výsledků ČsRo. Spolu s jednotlivými opatřeními stranických a státních orgánů umožnila vyvíjet soustavné úsilí o zvyšování úrovně zejména po stránce ideově-programové. In: Archiv ČRo, Materiál pro schůzi předsednictva kolegia ČsRo dne 16. června 1966, s. 2.

³³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 291.

si v souvislosti s nepokoji v Maďarsku v roce 1956 uvědomili nebezpečí, které se začalo v tuto chvíli sice rýsovat, které však bylo z jejich hlediska reálné.³⁴

1.3 Redakce mezinárodního života v 50. letech

Od svého vzniku až do konce druhé světové války neměl ČsRo žádné vlastní zahraniční zpravodaje, jelikož příprava zpravodajství pro rozhlasové vysílání byla výhradně v kompetenci ČTK. Na podzim 1945 zásluhou Jiřího Hronka, který se zasadil o vznik historicky první zpravodajské redakce Československého rozhlasu, vznikla redakce *Rozhlasových novin*, která zpracovávala informace ze zahraničí jako součást svých relací. Po únoru 1948 pak nastalo období tvrdé represe. Rozhlas předal svou skromnou síť zahraničních zpravodajů Československé tiskové kanceláři.^{35, 36} Stalo se tak po nástupu Marie Kořátkové³⁷ do funkce vedoucí redakce *Rozhlasových novin*. Tato žena viděla v Sovětském svazu velký vzor. Byla přesvědčena, že rozhlas vlastní zpravodaje nepotřebuje a za účinnější považovala překlady sovětských textů. Miloslav Pátek k tomu ve své stati napsal: „Marie Kořátková došla k názoru, že rozhlas nepotřebuje svoje vlastní zpravodaje a s klidným svědomím je předala ČTK (měli sice pracovat jak pro ČTK, tak i pro rozhlas, ale to se nedodržovalo).“³⁸

Vnitřní reorganizace rozhlasu v roce 1952³⁹ znamenala největší zásah do jeho organizační struktury v celé dosavadní historii.⁴⁰ Změna přinesla také vznik samostatné redakce zabývající se výhradně informacemi ze zahraničí, a to Redakce mezinárodního

³⁴ HUBIČKA, Jiří. *Ing. Karel Hoffmann, CSc.* Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 68–70.

³⁵ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu.* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 261.

³⁶ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu. (Příspěvek k 70. výročí).* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Studijní a výzkumné oddělení. 1993, s. 90.

³⁷ Marie Kořátková (1904–1967) – novinářka. V letech 1933–1935 vedoucí redaktorka komunistického časopisu pro ženy *Rozsévačka*, v letech 1935–1939 vedoucí redaktorka periodika *Svět sovětů*. V roce 1939 emigrovala s manželem do SSSR, po válce se stala šéfredaktorkou *Světa sovětů*. Od 1. 5. 1948 do 31. 8. 1949 pracovala v ČsRo. Po odchodu J. Hronka byla šéfredaktorkou *Rozhlasových novin*. V ČsRo působila do roku 1951. Informace o pozdějších aktivitách M. Kořátkové do roku 1967 nezjištěny. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu.* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 134.

³⁸ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky.* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 88.

³⁹ Přeměna probíhala podle sovětského vzoru. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu.* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245.

⁴⁰ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu.* 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245.

života (RMŽ),⁴¹ která byla součástí publicistické redakce Hlavní redakce politického vysílání (HRPV).^{42, 43}

V důsledku opatření šéfredaktorky redakce *Rozhlasových novin* Marie Koťátkové a převedení zahraničních zpravodajů do kompetence ČTK po únoru 1948 trpěla zahraniční redakce zpočátku velmi omezeným stykem se světem. V této době cestovali novináři ČsRo do zahraničí jen výjimečně, příspěvky do *Rozhlasových novin* byly psány převážně na základě informací převzatých ze zahraničního tisku, většinou sovětského. Dalším způsobem získávání zpráv ze zahraničí byly rozhovory s lidmi, kterým byly cesty do ciziny povoleny. Věra Šťovičková-Heroldová na to ve své knize vzpomíná: „*Rozhlas v první fázi vlastní korespondenty v cizině neměl, a tak jsme alespoň před mikrofonem zpovídali každého, kdo směl z republiky vystrčit nos. Kromě vyvolených umělců to byli hlavně sportovci. Vzpomínám na fotbalovou jedenáctku, která sehrála zápas v Albánii. Jela jsem na letiště, abych mladé muže rovnou odchytila. Představovala jsem si besedu s nimi jako neškodný koktejl – trochu romantiky, hory hned za městem, škipetářské tradice a něco budovatelských úspěchů, aby to prošlo. Kluci pozvání ochotně přijali, ale u mikrofonu se ukázalo, že jim albánští hostitelé, ještě mnohem bdělejší než u nás, ukázali všehovšudy pouze hotel a stadion. Pro jistotu je nezavedli ani na hlavní náměstí. Kluci mi nabídli kromě stadionu pro útěchu ještě letiště, ale to bylo na seznamu zakázaných slov zase u nás.*“⁴⁴

1.3.1 Zahraniční zpravodajové

Pouze Miroslav Čapek měl za sebou dvouletou praxi ze zpravodajského pobytu v Bělehradě.⁴⁵ Prvním zahraničním korespondentem padesátých let se stal v roce 1955 Květoslav Faix, a to ve východním Berlíně. Věra Šťovičková-Heroldová vycestovala ve stejném roce do Varšavy, aby odtud zpravodajsky informovala o podpisu Varšavské smlouvy.⁴⁶ Jako další zahraniční korespondent odjížděl do Budapešti v roce 1956

⁴¹ Je možné setkat se rovněž s názvem Rubrika mezinárodního života.

⁴² HRPV byla rozdělena na redakci zpravodajství a redakce publicistické.

⁴³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245–246.

⁴⁴ ŠŤOVIČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 33.

⁴⁵ Pravděpodobně v letech 1947–1948. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 51.

⁴⁶ Varšavská smlouva byl vojenský pakt evropských zemí, existoval v letech 1955–1991. Vznikl na základě *Smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci*. Smlouva byla podepsána 14. května 1955 Albánií, Bulharskem, Československem, Maďarskem, Německou demokratickou republikou

Ladislav Porjes. V Moskvě bylo zpravodajské místo obsazeno po XX. sjezdu KSSS⁴⁷ Jiřím Brunnerem. V roce 1957 byla překonána dlouholetá mezinárodní izolace, když mantinely sovětského bloku překročili tři noví zahraniční dopisovatelé. Dušan Ruppeltdt odjel do Indie, Jan Vinař do Číny a Ludvík Čermák⁴⁸ do Spojených států. Miloslav Panchártek byl později zpravodajem v Bělehradě (1958–1961) a poté v Londýně, Ladislav Porjes v Budapešti (1956–1959), Dušan Ruppeltdt v Indii (1957–1961).

(NDR), Polskem, Rumunskem a SSSR ve Varšavě. Formálně byl pakt reakcí na vstup Spolkové republiky Německo (SRN) do Severoatlantické aliance (NATO).

⁴⁷ XX. sjezd KSSS se konal 14.–26. února 1956.

2. Redakce mezinárodního života v 60. letech

2.1 Politická a společenská situace v 60. letech

Ústavou z roku 1960 byl završen proces označovaný jako vítězství socialismu a KSČ měla tímto nástrojem svou vedoucí úlohu potvrzenou. Změnil se název republiky – z původního Československá republika (ČSR) na Československá socialistická republika (ČSSR). V šedesátých letech docházelo k liberalizaci režimu, která se odrážela především v počtu udělených amnestií a rehabilitacích politických vězňů. Reformy vzešly z řad proreformních komunistů, kteří se nebáli otevřeně vyjadřovat své názory. Na IV. sjezdu Svazu spisovatelů, který se konal ve dnech 27. – 29. června 1967, došlo k dosud největšímu střetu mezi zastánci a odpůrci reformem. Spisovatelé vědomě riskovali konflikt s mocí, volali po „evropském kontextu“ a po návratu do kulturně-civilizační sféry odpovídající historii a tradicím českého národa.⁴⁹ Pro některé mělo vystoupení následek v podobě vyloučení z KSČ.⁵⁰

Politickým změnám roku 1968 předcházela jednání Ústředního výboru KSČ (ÚV KSČ) v prosinci 1967. Na ně navázali politici plenárním zasedáním 3. ledna 1968. V komunistické straně pak nastaly personální změny a do funkcí nastoupili noví lidé. Dne 5. ledna byl zvolen novým prvním tajemníkem strany Alexander Dubček.⁵¹ Byl to zásadní přelom, jelikož tím byly rozděleny funkce prezidenta a prvního tajemníka ÚV KSČ; obě doposud zastával Antonín Novotný.^{52, 53} Prezident Novotný odstoupil 22. března a 30. března zvolilo Národní shromáždění novým prezidentem generála Ludvíka Svobodu.^{54, 55} Poté započaly rehabilitace osob, které byly postiženy nezákonnými procesy v předchozích letech. V dubnu pak poslanci projednali a přijali

⁴⁸ Ludvíka Čermáka vystřídal v únoru 1962 Karel Kyncl. Kyncl nejprve přešel do RMŽ z Armádní redakce, aby se mohl na svou novou funkci připravit. In: POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 104.

⁴⁹ ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 777.

⁵⁰ HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích: Výběr z dobové publicistiky*. 1. vyd. Praha – Brno : Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV a Doplněk, 2004, s. 11. Vyloučení z KSČ byli např. Ivan Klíma, Antonín J. Liehm a Ludvík Vaculík.

⁵¹ Alexander Dubček (1921–1992) – československý komunistický politik, hlavní osobnost pražského jara 1968. Do politiky se vrátil po r. 1989: V letech 1990–1992 byl předsedou Federálního shromáždění ČSFR, 1992 předsedou a poslancem Sociálně-demokratické strany Slovenska (SDSS).

⁵² Antonín Novotný (1904–1975) – československý komunistický politik, 1953–1968 první tajemník KSČ, prezident Československa v letech 1957–1968.

⁵³ VONDROVÁ, Jitka, NAVRÁTIL, Jaromír, MORAVEC, Jan. *Komunistická strana Československa: Pokus o reformu (říjen 1967 – květen 1968)*. 1. vyd. Praha – Brno : Doplněk, 1999, s. 553.

⁵⁴ Ludvík Svoboda (1895–1979) – československý komunistický politik a prezident Československa v letech 1968–1975.

⁵⁵ ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 781.

tzv. Akční program,⁵⁶ který měl vést k demokratizaci socialistického režimu a zároveň ke konci stalinismu.⁵⁷ Pražské jaro byl trojitý proces: sebetransformace mocenské sféry, sociální hnutí usilující o demokratizaci a modernizaci společnosti a hnutí za národní emancipaci Slováků.⁵⁸ Na počátku jara roku 1968 se sice režim výrazně uvolňoval, ale komunistická strana se stále snažila kontrolovat veškerá média a omezit přístup k informacím, které nesvědčily v její prospěch. Dne 26. června 1968 Parlament schválil novelu tiskového zákona, jímž byla zrušena cenzura (viz kap. 2.1.1). Následujícího dne byl v *Literárních listech* a několika denících zveřejněn manifest známý jako *Dva tisíce slov* (plným názvem *Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem*), který shrnoval myšlenky pražského jara. Jeho autorem je spisovatel Ludvík Vaculík. Provolání, vedle kritického pohledu na minulost, vyznívalo jako výzva k nápravě; rozbouřilo a zdramatizovalo politický život v zemi.⁵⁹

2.1.1 Cenzura v 60. letech

V první polovině 60. let se politická situace částečně uvolnila a poměry v zemi se liberalizovaly. V této souvislosti především spisovatelé a novináři usilovali o omezení či úplné zrušení cenzury. Tento požadavek se stal jedním ze stěžejních bodů obrodného procesu 60. let.⁶⁰

V roce 1966 komunistický režim zformuloval a schválil komplexní tiskový zákon č. 81/1966 Sb. *O periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích* a cenzurní úřad dostal nové jméno. Zanikla tedy HSTD a její funkci převzala Ústřední publikační správa. Poprvé od roku 1948 dala právní norma cenzuře pevné místo v československém právním řádu.⁶¹ Nový statut a transparentnost cenzory znejistěla a počet cenzurních zásahů mezi lety 1965–1967 významně poklesl.⁶² Navíc proti minulosti došlo k významnému posunu: proti rozhodnutí úřadu bylo možné se

⁵⁶ Akční program sliboval svobodu slova ve sdělovacích prostředcích i umělecké tvorbě a měl navodit tzv. „socialismus s lidskou tvář“. In: ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 782.

⁵⁷ Stalinismus – politická teorie a praxe spojená s osobností sovětského politika Josifa Vissarionoviče Stalina. Systém, ve kterém byla veškerá moc soustředěna v rukou vedení komunistické strany a tajné policie. Odpůrci režimu byli trestáni a fyzicky likvidováni.

⁵⁸ PAUER Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy: pozadí – plánování – provedení*. Milada Kouřimská a Milan Kouřimský. 1. vyd. Praha : Argo, 2004, s. 33.

⁵⁹ ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 785.

⁶⁰ KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968. Společnost a moc*. Praha : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, o. s. 2008, s. 269.

⁶¹ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 178.

⁶² ibid.

odvolat. I přes tyto částečné kompromisy byly cenzurní zásahy časté a tvořily hlavní předmět sporů mezi představiteli moci a kultury či sdělovacích prostředků. Hovoříme o tzv. cenzurní válce, která měla různé formy a intenzitu.⁶³ Cenzura byla legalizována a na dalších více než 30 let se stala základním prvkem československé mediální legislativy.

Navzdory opakovaným snahám vedení KSČ omezit tiskovou svobodu vyvrcholil nový přístup ke kontrole a řízení médií 26. června 1968, kdy Národní shromáždění přijalo zákon č. 84/1968 Sb., který novelizoval zákon č. 81/1966 Sb., a vyhlásil: „*Cenzura je nepřípustná. Cenzurou se rozumějí jakékoli zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky. Tím není dotčena pravomoc prokurátora a soudu.*“ Tato několikaslovná novela zrušila cenzuru. Již dříve vláda nařízením č. 69 z 13. června 1968 zrušila statut Ústřední publikační správy, a tím tato instituce v podstatě zanikla.^{64, 65} Důležité bylo rovněž rozhodnutí zrušit omezení množství přidělovaného papíru pro jednotlivá vydavatelství, takže deníky již neměly stanovenou maximální výši svého nákladu.⁶⁶

Zrušení cenzury dovedlo KSČ v létě 1968 do situace, kdy v případě řízení médií ztratila svou ústavně ukotvenou vedoucí úlohu. Tento stav ale netrval dlouho. Vláda usnesením č. 292 obnovila 30. srpna 1968 cenzurní instituci a založila Úřad pro tisk a informace (ÚTI). Nový vztah moci a médií upravil 13. září 1968 zákon č. 127/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a dalších hromadných informačních prostředků. Zákon znovu umožnil cenzuru, upřesnil smysl existence ÚTI a na Slovensku Slovenského úradu pre tlač a informácie (SÚTI).

Od 1. ledna 1969 vstoupil v platnost Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci a byl ustaven systém dvou národních cenzurních úřadů, zastřešených Federálním výborem pro tisk a informace (FVTI).⁶⁷ Dosavadní ÚTI byl přeorganizován v úřad příslušný České socialistické republice a přejmenován na Český

⁶³ KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968. Společnost a moc.* Praha : Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, o. s. 2008, s. 271.

⁶⁴ Nejznámějším dokladem nabyté svobody se stal manifest *Dva tisíce slov* (viz kap. 2.1).

⁶⁵ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.* 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 187.

⁶⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti.* 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 310.

⁶⁷ FTVI vymezenou funkci vykonával zpočátku jen sporadicky a od roku 1970 nebyl vůbec svoláván. In: KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.* 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 194.

úřad pro tisk a informace (ČÚTI), na Slovensku nadále působil již dříve ustavený SÚTI.⁶⁸

2.2 Československý rozhlas v 60. letech

Rozmezí let 1959–1968 je považováno za období renesance rozhlasu.⁶⁹ Posluchači vděčně přijímali otevřenější a kritičtější příspěvky, větší objem živého vysílání i aktuální zpravodajství. Změna v celkovém pojetí se projevila rovněž v ústupu oficiálnosti a v důrazu na přirozený projev.⁷⁰ Jarmila Votavová o práci rozhlasu v šedesátých letech ve svém odborném pojednání napsala: „*Intelektuální špička veřejnosti byla vyhraněná. Stačilo jí jen dát prostor, přitáhnout ji k mikrofonu. Jenomže než se taková špička vytvoří, to trvá dlouho. Šedesátá léta byla jednodušší v tom, že řečiště toho proudu bylo jasnější než později na začátku let devadesátých. Především odklon od strnulého modelu byl jednotícím rysem šedesátých let. A tak jako neurčovala směr cesty slavná kamenná divadla, ale malé scény s rošťáckými popěvkami, vtipnými a vkusnými písničkami, tak také v rozhlase vanul svěží vítr z těch rubrik a redakcí, které se dovedly obklopit těmi nejlepšími básníky, spisovateli, písničkáři, textaři, neposlušnými, přemýšlivými filozofy a vědci“.⁷¹*

Hlavní redakce politického vysílání (HRPV) se od 1. července 1962 reorganizovala a vznikly dva útvary: Hlavní redakce zpravodajství (HRZ) a Hlavní redakce politického vysílání.^{72, 73} Tím se Hlavní redakce zpravodajství osamostatnila a byly na ni soustředěny požadavky ideově-politického působení na posluchače. Zásadním pořadem HRZ byly *Rozhlasové noviny*, které obsahovaly v první části aktuální zpravodajství (ekonomické, kulturní, zahraničněpolitické a sportovní), ve druhé

⁶⁸ Podrobněji viz monografii autorů Končelík Jakub, Večeřa Pavel, Orság Petr *Dějiny českých médií 20. století*.

⁶⁹ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 289.

⁷⁰ BEDNARÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 298.

⁷¹ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu (příspěvek k 70. Výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993, s. 87.

⁷² K této organizační změně vedl rozsah úkolů soustředěných do bývalé HRPV, výrazné odlišení dvou základních metod práce v této redakci i potřeba zkvalitňovat a prohlubovat právě oba odlišné a zcela specifické způsoby práce: pohotovité zpravodajství na jedné straně a na druhé dlouhodobě připravované propagandistické práce, opřené o hluboce specializovanou odbornost. Změna byla umožněna zcela novým pojetím *Rozhlasových novin*, které se rozčlenily na dva samostatné úseky: zpravodajský a propagandistický. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 292.

⁷³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 292.

pak obsáhlejší příspěvky ve formě črt, poznámek a fejetonů, což se mělo posléze proměnit v pravidelný vnitropolitický komentář. Ten se ovšem dlouho nedařilo vytvářet, neboť na rozdíl od zahraničněpolitických komentářů, například v pořadech *Svět dnes večer*⁷⁴ chyběli erudovaní autoři.⁷⁵

V období 60. let vznikly také pořady, které dosáhly značné popularity a obliby v rozhlasovém vysílání se udržely i v 70. a 80. letech. Šlo například o pořady pro mladé posluchače *Mikrofórum* (1965, denní dvouhodinové vysílání – reportáže, populární hudba, rozhovor s hostem odpovídajícím na telefonické dotazy) a *Meteor* (1962, magazín vědy a techniky pro mládež) nebo o zábavní pořad *Kolotoč* (1963). V roce 1966 zahájili Jiří Šebánek a Zdeněk Svěrák vysílání *Vinárny u Pavouka* (od roku 1969), kde se zrodila fiktivní postava Járy Cimrmana. Rozhlas byl v 60. letech rovněž nejvýznamnějším zdrojem populární hudby a měl značný vliv na hudební vkus.⁷⁶ O vysoké úrovni rozhlasového vysílání v 60. letech svědčí rovněž řada ocenění na zahraničních festivalech rozhlasové tvorby, kterou získaly hry vyrobené autory Československého rozhlasu.⁷⁷

Přes nesporně plodné tvůrčí období rozhlasových pracovníků se ČsRo potýkal se závažnými technickými nedostatky. S výjimkou krajských studií v Plzni a Banské Bystrici byly všechny rozhlasové provozy umístěny v objektech, které svému účelu nevyhovovaly. Vznikly totiž postupnými adaptacemi budov, jež původně sloužily k jiným účelům. Ústřední studio Praha bylo umístěno na osmi místech, vlastní provoz byl rozdělen do třech objektů, z nichž v podstatě žádný nebyl postaven pro rozhlasové účely. Budova na Vinohradech byla v minulosti určena poštovnímu ředitelství, v karlínské nemovitosti původně sídlil Národní dům a dalším objektem v Praze 2 byla původně obytná vila. Prudký vzestup nároků na kvalitu rozhlasového vysílání způsobil, že rozhlasová studia přestala vyhovovat svému účelu. Studiové prostory byly malé, velmi špatně akusticky izolované a nedostatečně větrané.⁷⁸

⁷⁴ Vysílal se od roku 1955. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 294.

⁷⁵ *ibid.*: s. 293.

⁷⁶ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 298.

⁷⁷ Jednalo se např. o hru *Bylo to na váš účet* Ludvíka Aškenazyho, která získala cenu Prix Italia 1965 nebo *Linku důvěry* Miloslava Stehlíka na Prix Italia v roce 1966.

⁷⁸ Archiv ČRo, zpráva bez názvu s datem 25. 5. 1966. Dokument pojednává o technických nedostatecích. Podpis autora zcela chybí. Složka Záznamy z porad vedení 1966.

Tabulka 1 Redakce Československého rozhlasu a jejich rubriky v letech 1965 a 1966

HLAVNÍ REDAKCE POLITICKÉHO VYSÍLÁNÍ	HLAVNÍ REDAKCE ZPRAVODAJSTVÍ	HLAVNÍ REDAKCE PRO DĚTI A MLÁDEŽ	HLAVNÍ REDAKCE LITERÁRNĚ DRAMATICKÁ
1. Vnitropolitická rubrika 2. Propaganda 3. Věda a technika 4. Zrcadlo kultury 5. Zemědělská rubrika 6. Průmyslová rubrika 7. Hlavní redakce politického vysílání	1. Mezinárodní rubrika Redakce mezinárodního života (RMŽ) 2. Sportovní rubrika 3. Hlavní redakce zpravodajství	1. Pionýrská jitřenka 2. Literární redakce 3. Hudební redakce 4. Věda a technika 5. Mládežnická redakce 6. Armádní vysílání 7. Hlavní redakce pro děti a mládež	1. Literární redakce 2. Redakce AZ 3. Redakce humoru a satiry 4. Rozhlasové hry

Zdroj: Archiv ČRo

Ředitelé Československého rozhlasu

Ústředním ředitelem ČsRo se stal 1. února 1959 Karel Hoffmann (podrobně o jeho osobnosti viz níže), kterého na návrh ÚV KSČ jmenoval do funkce tehdejší předseda vlády Viliam Široký. Od 25. ledna 1967 byl nástupcem Karla Hoffmanna Miloš Marko.⁷⁹ Po jeho odvolání 25. července 1968 nastoupil do funkce Zdeněk Hejzlar,⁸⁰

⁷⁹ Miloš Marko (1922–2008) – v letech 1940–1946 zapsán na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, kterou v roce 1946 absolvoval. V období let 1945–1953 byl redaktorem rozličných zvolenských novin, např. Hlas národa, Hlas ľudu, Národná obroda a Pravda. V letech 1953–1958 byl, šéfredaktorem periodika Pravda a později šéfredaktorem Predvoje (1958–1960). Od roku 1954 přednášel externě teorii a historii žurnalistiky na katedře novinářství FF na Komenského univerzitě v Bratislavě. Zahraníční zpravodaj ČTK v Moskvě (1960–1963). V letech 1954–1967 byl náměstkem ústředního ředitele ČsRo a oblastním ředitelem slovenského rozhlasu. V období 1967–1968 byl ústředním ředitelem ČsRo. V rozmezí let 1968–1969 byl radou Československého velvyslanectví v NDR. Po několikaměsíčním působení v diplomatických službách se vrátil do funkce náměstka ústředního ředitele a oblastního ředitele pro Slovensko. Od roku 1969 byl členem předsednictva ÚV Svazu československo-sovětského přátelství. Od roku 1971 poslanec Slovenské národní rady. V roce 1972 se stal předsedou Zvazu slovenských a místopředseda Svazu čs. Novinářů. Dále náměstkem ústředního ředitele ČsT a oblastní ředitel Československé televize pro slovenská studia (1973–1984). Vědecký pracovník Ústavu marxismu-leninismu při ÚV KSS v letech 1984–1989. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 163. BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 163–164.

⁸⁰ Zdeněk Hejzlar (1921–1993) – pro účast na domácím odboji vězněn v koncentračním táboře Buchenwald (1943–1945). Zakladatel a později předseda Svazu české mládeže (1945–1952), 1948–1952 poslanec NS, 1949–1951 člen ÚV KSČ. V roce 1952 obviněn ze spoluúčasti na tzv. protistátním a protistranickém spiknutí Slánského a spol. Byl vězněn, vyšetřován, zbaven všech funkcí a vyloučen z KSČ. Později poslán na nucené práce do praporů PTP (1952–1955), kde pracoval jako horník. Po propuštění z PTP pracoval jako horník v Ostravě, pak valcír ve Válcovně a železárně K. Gottwalda (1956–1958). Po částečném politickém uvolnění v letech 1959–1965 studoval historii na Univerzitě Palackého v Olomouci. V letech 1964–1968 pracoval jako ředitel ZŠ při Pedagogické fakultě v Ostravě. V roce 1968 byl rehabilitován a 25. července se stal ústředním ředitelem ČsRo. Na tzv. Vysočanském sjezdu byl zvolen členem předsednictva KSČ. Po srpnové invazi sovětských vojsk bylo odvolání Z. Hejzlara z místa ředitele rozhlasu jedním z hlavních požadavků Moskvy. Na svou funkci rezignoval k 25. září 1968. Poté zastával dočasně diplomatickou funkci ve Vídni. V dubnu 1969 byl

který zde setrval do 30. září 1968.⁸¹ Od tohoto data pak neměl rozhlas ústředního ředitele, a proto vládní zmocněnec pro ČsRo Odon Závodský^{82, 83} pověřil 29. prosince 1968 s účinností od 1. ledna 1969 prozatímním vedením dosavadního náměstka ústředního ředitele ČsRo Rostislava Běhala.^{84, 85} Dne 20. června 1969 byl do funkce ústředního ředitele jmenován Bohuslav Chňoupek,⁸⁶ kterého 8. září 1970 vystřídal Ján Riško,⁸⁷ jenž setrval ve funkci až do 30. června 1989. Pak ho nahradil Karel Kvapil^{88, 89}

---

zнову vyloučen z KSČ a odvolán zpět do Prahy. Namísto návratu však v roce 1969 emigroval do Švédska, kde v letech 1970–1987 pracoval jako vědecký pracovník Institutu pro mezinárodní politiku. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 81.

⁸¹ Koncem září rezignoval Zdeněk Hejzlar na funkci ústředního ředitele a krátce poté odešel do emigrace. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 353.

⁸² Odon Závodský byl od 30. srpna 1968 do 1. února 1969 jmenován vládním zmocněncem pro ČsRo. V této funkci zastával umírněné proreformní názory a snažil se chránit rozhlasové pracovníky a účastníky srpnového vysílání před očernováním a pronásledováním ze strany sovětských orgánů a konzervativních komunistů. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 284.

⁸³ Nevýjasněné kompetence vládního zmocněnce a jeho vztahů ke všem třem vládám vedly k tomu, že nebyly provedeny zásadní změny v organizační ani programové struktuře. In: JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 29.

⁸⁴ Rostislav Běhal (1922–2007) – nedokončil VŠ obchodní, v letech 1956–1960 FF UK, rigorózní zkoušku složil v roce 1964. V letech 1941–1952 vystřídal různá zaměstnání, pracoval např. jako účetní, účetní referent a zásobovač. V letech 1952–1957 ekonomický redaktor a později vedoucí redaktor *Besedy Rozhlasových novin* ČsRo, zástupce hlavní redakce politického vysílání (1958–1961), náměstek ústředního ředitele (1962–1969), v letech 1969–1970 pracoval ve studijním oddělení ČsRo. Později z rozhlasu propuštěn za účast na demokratizačním procesu 1968. V letech 1971–1990 pracoval ve skladovém provozu podniku Mototechna. Po roce 1990 pracoval v ČsRo jako redaktor a především historik. Je autorem řady publikací o rozhlasové práci. BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 33–34.

⁸⁵ Platnost tohoto pověření zanikla odvoláním Rostislava Běhala z funkce náměstka ústředního ředitele po nástupu nového ústředního ředitele Bohuslava Chňoupka, a to 20. června 1969. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 292.

⁸⁶ Bohuslav Chňoupek (1925–2004) – studoval Vysokou školu hospodářských věd v Bratislavě, kterou absolvoval v roce 1950. V roce 1948 se stal redaktorem studentského časopisu *Borba*, později mládežnického periodika *Smena* (1955–1958). V letech 1960–1965 byl dopisovatelem deníku *Pravda* ze Sovětského svazu. Po návratu se stal šéfredaktorem bratislavského týdeníku *Predvoj*. Náměstek ministra kultury a informací (1967–1969). V letech 1969–1970 byl ústředním ředitelem ČsRo. Z této funkce byl odvolán prezidentem ČSSR Ludvíkem Svobodou, aby se stal velvyslancem v SSSR (1970–1971). Ministr zahraničních věcí (1971–1988). V letech 1972–1990 byl poslancem Sněmovny lidu FS. Po listopadu 1989 odešel z politického života a v březnu 1990 byl vyloučen z KSČ. Bohuslav Chňoupek patřil spolu s a Jánem Riškem a Milošem Markem do trojice slovenských normalizačních novinářů, kteří se navzájem průběžně obměňovali v čele nejdůležitějších masmédií. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 14., s. 105–106.

⁸⁷ Ján Riško (1930) – vystudoval VŠ politických a hospodářských věd v Praze (1948–1953), rigorózum na Filozofické fakultě UK v Praze (1975). V letech 1953–1956 pracoval jako redaktor deníku *Mladá fronta* v Praze, dále jako redaktor *Smeny* (1956–1959) a *Pravdy* (1960–1967) v Bratislavě. V letech 1967–1970 byl vedoucím odboru ČTK v Moskvě. V roce 1970 pracoval v sekretariátu prvního tajemníka KSČ G. Husáka. Ústředním ředitelem ČsRo byl od 8. září 1970 do 30. června 1989. V letech 1971–1986 poslanec Sněmovny lidu FS, 1986–1990 poslanec sněmovny národů FS. Předseda svazu novinářů (1983–1989). Jánem Riško patřil spolu s a Bohuslavem Chňoupkem a

který vykonával funkci ústředního ředitele ČsRo od 1. července 1989 do 3. prosince 1989.⁹⁰

Karel Hoffmann, ústřední ředitel Československého rozhlasu v letech 1959–1967

Karel Hoffmann⁹¹ (1924) přešel do rozhlasu z ústředního sekretariátu KSČ, kde vykonával funkci vedoucího Odboru tisku, rozhlasu a televize. Skutečnost, že byl do úlohy ústředního ředitele rozhlasu v roce 1959 jmenován, svědčí o tom, že v jeho osobě shledávala vládnoucí politická strana zkušeného odborníka a současně stranicky spolehlivého člověka. Téměř celá 60. léta do velké míry určoval chod Československého rozhlasu a nelze mu upřít kladné skutečnosti, které se v období, kdy funkci vykonával, odehrály. Doktor Rostislav Běhal k tomu řekl: „*Měl v sobě sice deseti lety vypěstovanou, hluboce vžitou kázeň vůči stranickému aparátu, ale byl*

Milošem Markem do trojice slovenských normalizačních novinářů, kteří se navzájem průběžně obměňovali v čele nejdůležitějších masmédií. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 208.

⁸⁸ Karel Kvapil (1945) – vyučený mechanik, zeť normalizačního politika A. Indry. Vystudoval odbornou učňovskou školu (1959–1962), všeobecnou vzdělávací školu pro pracující (1968–1969) a VŠ politickou KSČ (1973–1977). Na této škole obhájil v roce 1988 kandidátskou práci na téma Kritika soudobé buržoazní ideologie. Nejprve pracoval jako soustružník a mechanik v pražském podniku Chirana. Do ČsRo nastoupil v roce 1969 bez jakékoli předchozí publicistické či novinářské praxe na místo redaktora-komentátora jako jedna z prvních ideových posil, které měly po srpnové invazi 1968 nahradit propuštěné rozhlasové pracovníky. Od 1. ledna 1972 byl jmenován šéfredaktorem politické publicistiky. Tuto funkci zastával do roku 1980, a to s výjimkou let 1974–1978, kdy byl vyslán jako zahraniční zpravodaj do Londýna. Jako zpravodaj ve Španělsku pak působil v letech 1980–1981. V období 1981–1985 byl šéfredaktorem RMŽ, později náměstkem ústředního ředitele ČsRo (1985–1989). V červenci 1989 byl jmenován ústředním ředitelem ČsRo. K 3. prosinci 1989 byl funkce zbaven. Ve výpovědním období pracoval u odposlechové služby (do 30. dubna 1990). In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 148.

⁸⁹ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 235.

⁹⁰ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 148.

⁹¹ Karel Hoffmann (1924) – v letech 1945–1950 studoval VŠ politickou a sociální v Praze. V rozmezí let 1942–1944 byl nasazen ve Škodových závodech jako pomocný dělník, 1949–1959 vedoucí Odboru tisku, rozhlasu a televize na ústředním sekretariátu ÚV KSČ. V letech 1957–1962 člen redakční rady časopisu Tvorba; In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 87. Karel Hoffmann zastával v době normalizace mnoho významných politických funkcí: Práci ministra kultury a informací vykonával od 20. 1. 1967–8. 4. 1968. In: KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 199. V rozmezí let 1966–1968 a 1969–1989 byl členem ÚV KSČ. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 87. V letech 1969–1971 ministr-předseda Výboru pro pošty a telekomunikace; 1971–1987 předseda Ústřední rady odborů; 1971 kandidát předsednictva ÚV KSČ; 1971–1987 člen předsednictva ÚV Národní fronty; 1971–1989 poslanec Sněmovny lidu Federálního shromáždění (FS) ČSSR; od roku 1971 člen předsednictva FS; od roku 1973 člen Generální rady, Byra a místopředseda Světové odborové federace (SOF); 1987–1989 člen sekretariátu a tajemník ÚV KSČ. Po listopadové revoluci 1989 odešel z politického života. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 87.

inteligentní, pracovitý a měl nesmírnou ctižádost ukázat, jak se to dělá, aby rozhlas přeměnil v respektovaný, poslouchaný a účinný orgán strany.“⁹² Ke svým podřízeným byl Hoffmann v jistém smyslu tolerantní, ale současně byl znám svým výrokem „*Mýlit se, soudruzi, můžeme jenom se stranou!*“⁹³ Po svém odchodu z rozhlasu, a zejména pak v době normalizace, se Hoffmann vypracoval do řady významných vládních a stranických funkcí, včetně ministra kultury a informací a ředitele Ústřední správy spojů (ÚSS). V srpnu 1968, kdy vedl ÚSS, vydal přímý pokyn ke zveřejnění tzv. zvacího prohlášení objasňujícího a ospravedlňujícího vojenskou intervenci, který zaměstnanci neuposlechli.⁹⁴

Současný pohled na osobnost Karla Hoffmanna je ovlivněn srpnovými událostmi 1968 a soudními procesy, které se v této souvislosti odehrály od poloviny 90. let do roku 2004. Hoffmann byl odsouzen za sabotáž na čtyři roky nepodmíněně. Pro více podrobností viz titul *Od mikrofonu k posluchačům*, část zpracovanou Milanem Ryklem.⁹⁵ Jiří Hubička ve své stati poznamenal: „*Rykl ve své práci uznává, že Hoffmann měl pro řízení rozhlasu dobré předpoklady, ale svůj soud završuje citátem Hoffmannových slov, jímž akcentuje především služebnost a podřízenost stranickému orgánu jako základní rys Hoffmannova stranického působení (...). Nikdo přirozeně nemůže tvrdit, že by Karel Hoffmann vystupoval v úloze ředitele rozhlasu jako nezávislá, svobodná osobnost. Do funkce šéfa tak významného sdělovacího prostředku by se ovšem po celá čtyři desetiletí po únoru 1948 člověk bez příslušnosti a loajality k vrcholným stranickým orgánům nikdy dostat nemohl.*“⁹⁶

⁹² HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 13.

⁹³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 292.

⁹⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 189.

⁹⁵ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 289–301.

⁹⁶ HUBIČKA, Jiří. *Ing. Karel Hoffmann, CSc.* Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 68–70.

2.2.1 Monitor ČTK

Monitor byl tištěný, denně vydávaný bulletin, který obsahoval utajené informace o vývoji v Československu i ve světě. Jeho zpracování patřilo zpočátku do kompetence ČsRo.⁹⁷ Monitor převzala od rozhlasu Československá tisková kancelář k 1. lednu 1954.⁹⁸ Předáním Monitoru ČTK neztratil rozhlas jen nemovitosti, technické vybavení, zkušené kádry a finanční příjmy získané prodejem monitorovaného materiálu nerozhlasovým, celostátním orgánům a institucím. Ztratil především důležitý zpravodajský zdroj, kterým mohl bez prostředníků operativně zásobovat všechny zpravodajské úseky a současně vedení ČsRo. Monitor zahrnoval mimo jiné přepsané obsahy z českého a slovenského vysílání Rádía Svobodná Evropa.⁹⁹ Také pro Jana Petránka byl Monitor zajímavou tiskovinou. Říká o něm: *„Monitor ČTK – to byl doslova velký chameleon. Na bílých stránkách byly jen přísně tajné pokyny pro pány šéfredaktory. Pak byl červený monitor – červené stránky, informující všechny vyvolené o stranických a vládních akcích. Tady musím dodat to, co jsem vlastně dlouhé roky nevěděl nebo jsem to prostě nedomyslel. Monitor četky dostávali všichni papalášové – ve vládě, na krajských i okresních národních výborech, na stranických sekretariátech, čili partaj se informovala na všech stupních. Rudé právo a další noviny ani nemuseli číst. Všechno podstatné bylo na těch červených stránkách. Nu a pak tu byly modré stránky, které už byly i pro novináře-zpravodaje v redakcích. Ale JEN PRO INFORMACI! Aby se vědělo, co je kde vachrlatého u nás doma i ve světě – aby se to pak v oficiálním zpravodajství řeklo, když už to muselo být, dost kulantně. Modrý monitor, jeho modré stránky – to byl ústupek z kruté cenzury a z nezbytí. To už se psal rok 1956.“*¹⁰⁰

V době, kdy byl Monitor v kompetenci ČsRo, sídlilo příslušné pracoviště v bubenečské vile, Slavičkova 5, která byla vybavena 12 poslechovými pracovišti

⁹⁷ Monitor ČsRo zahájil svou činnost 7. června 1945 v provizorních místnostech rozhlasu v Karlíně na podnět čs. vlády jako centrální celostátní služba. Dodával odposlouchané a do češtiny přeložené zprávy a komentáře, vysílané zahraničními rozhlasovými stanicemi, a to nejen zpravodajským redakcím v domácím a zahraničním vysílání, ale také Předsednictvu vlády, ÚV KSČ, MZV a jiným ministerstvům, ČTK, Rudému právu a dalším zájemcům ze státního sektoru. In: Archiv ČRo, Několik informací o činnosti Monitoru ČsRo z let 1945–1954. Zpráva není podepsaná a je na ní datum 23. října 1967.

⁹⁸ Archiv ČRo, Několik informací o činnosti Monitoru ČsRo z let 1945–1954. Zpráva není podepsaná a je na ní datum 23. října 1967. Podle Programu 21. schůze vedení ČsRo dne 24. října 1967 byla možnost zavedení nového Monitoru na programu tohoto jednání.

⁹⁹ Rádío Svobodná Evropa (RSE; Radio Free Europe/Radio Liberty) – rozhlasová stanice založená Kongresem USA za účelem šíření informací v zemích ovládaných totalitními režimy. Provoz zahájila 1. května 1951 v Mnichově, a to v češtině. Prvním šéfredaktorem v letech 1951–1956 byl novinář Ferdinand Peroutka.

a americkými komunikačními přijímači zn. Hallicrafter s diktafony britské výroby, kontrolním pracovištěm techniky a vlastním anténním zařízením. Kromě toho mělo monitorovací středisko k dispozici poslechové technické zázemí v Drahelčicích u Prahy, které mělo přímé spojení s Bubenčí, kam byla dodávána zachycená modulace stanic, jež nebylo možno v Praze zachytit. Tímto způsobem mohl Monitor zpracovávat několik desítek (35–40) důležitých relací zahraničních rozhlasů denně a plnit i mimořádné operativní požadavky (několikadenní nepřetržité odposlechy, ilegální vysílače, aj). V dobách rozvinutého působení Monitoru byl jeho provoz v činnosti od 6.00 do 2.00 hod. po půlnoci, kdy šel denní bulletin do tisku. Tiskárna pracovala 24 hodin, protože vycházel před šestou hodinou ranní (za uplynulý den). Kromě toho dodával Monitor rozhlasové zpravodajství dvěma dálkopisy do hlavní budovy ČsRo na Vinohradech průběžně ve dne i v noci. Aktuální materiály rozvážel automobil ráno a odpoledne. Při tomto rozsahu činnosti zaměstnával Monitor v průměru 50–60 osob a v určitém období dosáhl stav 82 zaměstnanců.¹⁰¹

V říjnu 1967 zvažovalo vedení rozhlasu zřízení a organizaci vlastního Monitoru, zcela nezávislého na ČTK. V první etapě měl sloužit výhradně interním potřebám rozhlasu. Jeho činnost měla vycházet z pravidelného poslechu zpravodajství, komentářů a přehledů tisku domácího vysílání těchto stanic:

Tabulka 4 Monitor – plán poslechu zahraničních rozhlasových stanic (1967)

Název rozhlasové stanice	Jazyk vysílání
Norddeutscher Rundfunk Hamburg	německy
Wien I	německy
BBC Home Service	anglicky
A. F. N., Mnichov (pro US armádu)	anglicky
Europe 1	francouzsky
Luxembourg	francouzsky
Voice of America	anglicky
Brazzaville	francouzsky
Káhira	anglicky, ev. arabsky
Buenos Aires	španělsky

Zdroj: Archiv ČRo

¹⁰⁰ SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008, s. 147–148.

¹⁰¹ Archiv ČRo, *Několik informací o činnosti Monitoru ČsRo z let 1945–1954*. Zpráva není podepsaná a je na ní datum 23. října 1967.

Podle předloženého návrhu by Monitor zpracovával odposlouchané relace již ve formě výběru, který by vznikl porovnáváním materiálů s agenturním zpravodajstvím, a s jinými zpravodajskými zdroji ČsRo, a který by byl ihned vyhodnocen, překládán a rozmnožován pro redakce domácího a zahraničního vysílání a pro další vybrané odběratele v rozhlase. Později se o obnovení Monitoru jednalo v listopadu 1968, v návrhu je zmíněno: „*V souvislosti se stanovenými cíli nutno určit, které stanice by připadaly prvořadě pro monitorování. Zdá se, že by se mělo okamžitě jednat o deset – jedenáct stanic, a to: Vltavu, Moskvu, Varšavu, BBC a Deutsche Welle.*“¹⁰²

2.2.2 Rozložení národního a celostátního vysílání Československého rozhlasu, okruhy¹⁰³

Vysílání ČsRo tvořily v šedesátých letech dva celostátní programové okruhy.¹⁰⁴ dva národní okruhy, regionální a národnostní vysílání a vysílání do zahraničí. Uspořádání rozhlasových vysílačů a rozdělení kmitočtů umožňovaly tyto poslechové možnosti:

Národní okruh Praha: dobrá slyšitelnost v denní i noční době s výjimkou jižního a západního českého pohraničí a Ostravska. Byl šířen středovlnnými vysílači, ve všech českých krajích byl posilován rozhlasem po drátě a v Severomoravském kraji i VKV vysílačem.

Národní okruh Bratislava: dobrá slyšitelnost v denních hodinách. Večer a v noci byl poslech nevyhovující, a to zejména ve Středoslovenském kraji a východní části zejména ve Středočeském kraji a východní části Východočeského kraje. Byl šířen středovlnnými vysílači, posilován rozhlasem po drátě a VKV vysílači.

Československo I: v denní době na střední a dlouhé vlně dobrá slyšitelnost na celém území republiky kromě východní části Východočeského kraje. Večer a v noci byla nedostatečně pokryta signálem středovlnných a dlouhovlnných vysílačů valná část

¹⁰² Archiv ČRo, *Materiál pro schůzi vedení ČsRo z 12. listopadu 1968*. Návrh na řešení Monitoru, s. 1. Uloženo ve složce Závěry z 22. schůze vedení ČsRo dne 13. listopadu 1968. Šanon Schůze vedení červen-prosinec 1968.

¹⁰³ Archiv ČRo, dokument *Doplňující informace o rozložení národního a celostátního vysílání v ČSSR*. Dokument není signován a má datum 10. března 1968. 5 s. Uloženo ve složce 1968.

¹⁰⁴ Pojem okruh byl používán, protože ani jeden z rozhlasových programů nebyl šířen jediným vysílačem, který by pokrýval zvukovým signálem celé čs. území. I pro jediný společný program byla používána vždy celá síť vysílačů, která byla navzájem propojena spojovými kabely do simultánního vysílacího okruhu.

západní poloviny Čech, severních Čech a hlavní město Prahu.¹⁰⁵ Nebyla také zabezpečena slyšitelnost na východním Slovensku, proto tam i v českých krajích¹⁰⁶ byly nasazeny VKV vysílače.

Československo II: celé území českých krajů bylo postupně pokryto dobrým signálem, ale na Slovensku v důsledku prozatímního řešení distribuční sítě byl poslech nekvalitní.

Rozhlas po drátě se stal postupem doby nákladný a nevýhodný. Prakticky nikdy nepokrýval celé území. V úvahách o diferenciaci okruhů a programové koncepci byl spíše přítěží. Nebyl perspektivní, a proto začal odumírat.

Velmi krátké vlny (VKV) byly ve druhé polovině šedesátých let jediným prostředkem zabezpečujícím technicky kvalitní vysílání na celém území. Výstavba sítě VKV byla levnější než náklady na rozhlas po drátě.¹⁰⁷

Po srpnové okupaci 1968 a po návratu do hlavní budovy na Vinohradské třídě nebylo obnoveno vysílání samostatného okruhu Československo II, orientovaného na vysoce náročné umělecké, diskusní a vzdělávací pořady. Z celkového rozsahu 70 hodin denně bylo vysílání rozhlasu zredukováno na 56 hodin, z toho po 19 a půl hodinách na českém a slovenském národním okruhu a 17 hodin na druhém tzv. celostátním okruhu Československo I. Krajská studia s výjimkou Ostravy obnovila vysílání v plném rozsahu. Zachován zůstal podíl krajů v ústředních programech, u hudebních pořadů došlo k jeho zvýšení.

Proces diferenciacie programových okruhů, spojený s jejich výraznou profilací, byl zahájen roku 1970, když od 1. září dosavadní okruh Československo I nahradil celostátní zpravodajský okruh Hvězda.¹⁰⁸

Stávající uspořádání, jež bylo ustanoveno po vzniku samostatného českého a slovenského rozhlasu, nebylo možné v tomto období měnit ani rozšiřovat, jelikož to nedovolovala stávající základna vysílačů, její stavba a nedostatek přidělených vlnových rozsahů.

¹⁰⁵ Vysílač Mělník byl v tu dobu používán pro vysílání do zahraničí a také docházelo k silné interferenci

¹⁰⁶ Vyjma Severomoravského kraje.

¹⁰⁷ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 328.

¹⁰⁸ JEŠUTOVÁ, Eva. *Český rozhlas, jeho předchůdci a stanice v historickém vývoji*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 22, s. 23–29.

Tabulka 2 Rozložení národního a celostátního vysílání ČsRo ve druhé polovině 60. let 20. století

	Národní okruh český <i>Národní okruh Praha</i>	Národní okruh slovenský <i>Národní okruh Bratislava</i>	Celostátní okruh Československo <i>Československo I</i>	Celostátní okruh Třetí program <i>Československo II</i>	Regionální vysílání	Národnostní vysílání
Koncepce programu	<i>Řídilo s plnou autonomií ústřední studio v Praze.</i>	<i>Řídilo s plnou autonomií ústřední studio v Bratislavě</i>	<i>Vznikal za spolupráce speciální redakce pro tento celostátní okruh, zřízené v pražském studiu a obdobné redakce bratislavské. Koncepce schvalování na společných schůzích programových vedení obou rozhlasů.</i>	<i>Obsah tvořilo společné vysílání redakcí pro celostátní okruh Třetí program v Praze i Bratislavě, a samostatné národní vysílání, řízené ústředním studiem v Praze nebo Bratislavě.</i>	<i>Připravovali ředitelé krajských studií. Koncepci vysílání předkládali vedení do Prahy k připomínkám.</i>	<i>Na českém území: <u>Německé</u> - (30 min. denně), připravovala zvláštní redakce v Praze, šířil vysílač v severočeském kraji. <u>Polské</u> – bylo součástí ostravského regionálního vysílání (10–15 min. denně).</i>

Výroba programu a jeho dramaturgie	<i>Vznikal za spolupráce z individuální účasti ústředního studia v Praze a regionálních studií v českých krajích. Výjimečně používány i zvukové snímky (zejména dokumenty a hudba) slovenských studií.</i>	<i>Vznikal za spolupráce z individuální účasti Bratislavy a slovenských regionálních studií (B. Bystrica, Košice). Hojně používá hudebních snímků a zvukové dokumenty z českých studií.</i>	<i>Přibližně 70 % programu připravovala česká studia a 30 % slovenská. Po roce 1970 se počítalo s podíly 50:50.</i>	<i>Všemi českými i slovenskými studií podle jejich možnosti vyhovět charakteru vysílání. Podíl Slovenska na tomto okruhu byl 12 %. Výhledově asi 15 % (1972).</i>	<i>Ve všech krajích 30 min. mezi 12.00–13.00 a 60 min. odpoledne.</i>	<i>Na slovenském území: <u>Maďarské</u> – (průměrně 6 hodin denně), připravovala bratislavská redakce. <u>Ukrajinské</u> – (30 min. denně), připravovalo a odbavovalo studio Prešov.</i>
Odbavování programu	<i>Z Prahy a větších regionálních studií (Brno, Ostrava).</i>	<i>Z Bratislavy, v menší míře i z B. Bystrice a Košic.</i>	<i>Vždy z toho studia, které program připravilo.</i>	<i>Pro dosažení lepší kvality zvuku všech programů byl odbavován výhradně z Prahy nebo z Bratislavy.</i>		
Vysílací jazyk	<i>Čeština.</i>	<i>Slovenština.</i>	<i>Čeština a slovenština (a to i ve společných, jazykově smíšených pořadech, např. ve zpravodajství).</i>	<i>Čeština a slovenština.</i>		
Charakter programu	<i>Program pro masového (spíše staršího) posluchače, obsahuje větší množství pořadů propagandistických a</i>	<i>Totožný s charakterem českého národního okruhu, koordinovány a proto shodné jsou i vysílací časy</i>	<i>Pořad pro mladší posluchače a pro ty, kdo rozhlas poslouchají při nějaké jiné činnosti (např. práci, učení, apod.)</i>	<i>Program pro náročného posluchače a posluchače se specializovanými zájmy. Přinášel náročná i soudobá</i>		

	<i>výchovných.</i>	<i>hlavních pořadů, zejména zpravodajských.</i>	<i>Proto větší podíl zábavné, hlavně moderní hudby, zpravodajské relace a výchovné pořady zpracovány kratší formou a vkládány mezi hudbu¹⁰⁹.</i>	<i>moderní díla, realizoval se ve velké míře přenosy koncertů, obsahoval náročné teoretické besedy a diskuse, jazykové kurzy, výběr vzdělávacích pořadů pro dospělé, apod.</i>		
Způsob šíření	<i>Sítě středovlnných vysílačů a rozhlasu po drátě.</i>	<i>Šíření středovlnných vysílačů, rozhlasu po drátě a sítě vysílačů pracujících na VKV.</i>	<i>Dlouhé vlny (DV) Střední vlny (SV) Velmi krátké vlny (VKV)</i>	<i>Výhradně VKV.</i>		
Pokrýval	<i>Celou oblast, slaběji slyšitelný (někde téměř neslyšitelný) v severomoravském a západní části jihočeského kraje¹¹⁰.</i>	<i>Výhradně území Slovenska, středovlnné vysílání je ovšem špatně slyšitelné ve středoslovenském kraji, proto do šíření zapojeny i vysílače VKV. Z českého území obstojně slyšitelný i na Slovensku.</i>	<i>DV - celé území republiky s výjimkou východního Slovenska, nepřiliš slyšitelná také ve středočeském kraji). SV - jen v českých krajích, zejména na Ostravsku a Budějovicku. VKV – na území celé republiky</i>	<i>Celé území. Problémem ovšem bylo, že jen asi 25 % posluchačů mělo přijímače schopné zachytit i signál VKV (tj. asi 1 milion Posluchačů).</i>		

Zdroj: Archiv ČRo

¹⁰⁹ Hlavním zpravodajským pořadem byly tzv. celostátní rozhlasové noviny nazvané *Den v Československu*. Pro toto zpravodajství byla řídicím studiem vždy jeden týden Praha a druhý Bratislava. Obě studia do nich dodávala přibližně 15 min. zpráv a reportáží.

¹¹⁰ Názvy krajů odpovídají územnímu rozčlenění tehdejší ČSSR.

2.2.3 Slyšitelnost domácího rozhlasového vysílání a vysílačová technika

Za provoz rozhlasových vysílačů a šíření vysílaných programů ČsRo odpovídala ve sledovaném období Ústřední správa spojů, která byla již zmíněna v souvislosti s osobností Karla Hoffmanna (kap. 2.2). Programy domácího vysílání byly šířeny dlouhovlnným vysílačem, sítí středovlnných vysílačů, vysílači pracujícími na velmi krátkých vlnách a jako doplňkový prostředek byla užívána síť rozhlasu po drátě (viz kap. 2.2.2). Stav pokrytí území ČSSR byl ovšem považován za neuspokojivý. Poslechové možnosti na středních a dlouhých vlnách se neustále zhoršovaly. I když na vysílačích nebo anténních systémech byly prováděny dílčí úpravy, nebyl stav těchto prostředků schopen ani sledovat, tím méně předstihnout zhoršující se vývoj poslechových podmínek. Neuspokojivý stav byl rovněž konstatován v provozní spolehlivosti VKV vysílačů. Jejich srovnatelně horší kvalita proti VKV vysílačům provozovaným v sousedních kapitalistických zemích (Rakousku a Německé spolkové republice) mohli posluchači přímo srovnat. Mimo to byly vysílače pracující na VKV velmi často pro havarijní stav dlouhodobě vyřazeny z provozu, nebo byly provozovány s malým výkonem, jelikož docházelo k rušení televizního vysílání.¹¹¹

2.2.4 Statistiky radiopřijímačů v roce 1965

Počet **prodaných radiopřijímačů** na vnitřním trhu ČSSR činil v roce 1965 celkem 325 613 kusů. Členění celkového počtu prodaných radiopřijímačů podle druhů (např. přijímače s VKV a přenosné transistorové přijímače) nebylo podchyceno.^{112, 113}

Počet **povolení rozhlasu po drátě** činil k 31. prosinci 1965 celkem 626 663¹¹⁴ (v českých krajích 497 335 a 129 328 na Slovensku).¹¹⁵ Z celkového počtu **zapojených reproduktorů rozhlasu po drátě**¹¹⁶ k 31. prosinci 1965, který činil v ČSSR 1 132 225

¹¹¹ Archiv ČRo, 15stránkový dokument bez názvu, data a jména autora, s. 8-9. Dokument popisuje slyšitelnost domácího rozhlasového vysílání. Uloženo ve složce 1966.

¹¹² Statistiky sledovalo Ministerstvo vnitřního obchodu ČSSR.

¹¹³ Archiv ČRo, zpráva z 15. února 1966. Zpracoval Odbor statistiky a rozborů. Uloženo ve složce 1966.

¹¹⁴ Po dosažení tohoto počtu se tento v dalších letech prakticky nezvyšoval. In: KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 156.

¹¹⁵ Archiv ČRo, zpráva z 15. února 1966. Zpracoval Odbor statistiky a rozborů, s. 1. Uloženo ve složce 1966.

¹¹⁶ Rozhlas po drátě, tzv. dráták, byl oblíbenou formou poslechu rozhlasu. Jeho základní síť byla dokončena v roce 1954. Stát postupně přestal tento jednoúčelový komunikační prostředek udržovat,

(v českých krajích 887 971 a na Slovensku 244 254) připadal přírůstek za rok 1965 v ČSSR 64 691 (v českých krajích 47 344 a na Slovensku 17 347).¹¹⁷

2.3 Redakce mezinárodního života v 60. letech

V roce 1962 se stala Redakce mezinárodního života dílčí rubrikou Hlavní redakce zpravodajství (HRZ). Jejím vedením byl pověřen Igor Kratochvíl. Z novinářů se zde setkali např. Věra Šťovíčková, Jiří Brunner, Miroslav Čapek, Ludvík Čermák, Jiří Dienstbier, Luboš Dobrovský, Květoslav Faix, Jiří Frodl, Vilém Fuchs, Karel Jezdinský, Jaroslav Jírů, Karel Kyncl, Václav Novotný, Miloslav Panchártek (pracoval pod pseudonymem Miloslav/Míla Pátek), Jan Petránek, Jiří Ruml, Dušan Ruppeltdt, Čestmír Suchý a Jan Vinař. Jiří Dienstbier k práci Redakce mezinárodního života v šedesátých letech v osobním rozhovoru řekl: *„Tím začala nejslavnější éra, kterou nám všichni záviděli. Byli jsme tehdy nejlepší zahraniční redakce v Československu. Milan Weiner zakládal nové pořady, které se vysílaly v jedenáct hodin večer, kdy už všichni straničtí funkcionáři spali. Tam jsme si opravdu dovolili říkat už skoro všechno.(...) Cenzura v té době byla, ale následná. Živé vysílání jsme do programu probourali v roce 1964. Nejpodstatnější bylo, že tato redakce pod Weinerovým vedením měla společný náboj a společný cíl. Neustále otevírat prostor svobody slova. A v rozhlase se nám to docela dařilo. Novináři z Rudého práva si mi často posteskli: „Vy pacholci, vy si to tam řeknete, ono to odejde do vzduchu, lidi to zaznamenají, ale nám to podtrhávají barevnými tužtičkami.“¹¹⁸*

Jarmila Votavová k práci RMŽ ve svém odborném pojednání napsala: *„Redakce mezinárodního života se stala v šedesátých letech pod vedením Milana Weinerja nejvzdělanější, ale také nejodvážnější redakcí politického vysílání. Její redaktori se vymanili z mladistvého okouzlení komunistickými utopiemi, měli možnost poznat cizí země, znali cizí jazyky a mohli sledovat, co se děje za hranicemi. Nebylo to všechno jednoduché a samozřejmé. Po únorovém puči a odchodu Jiřího Hronka z rozhlasu, přišla jako vedoucí Rozhlasových novin kádrová posila Maria Kořátková. (...)*

---

ale i tak zůstal oblíben až do počátku 90. let. In: KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 156.

¹¹⁷ Archiv ČRo, zpráva z 15. února 1966. Zpracoval Odbor statistiky a rozborů, s. 2. Uloženo ve složce 1966.

¹¹⁸ Rozhovor s Jiřím Dienstbierem uskutečněný v únoru 2010.

Rozhlas nebyl ani pohotový, ani aktuální. Nebylo postupně únosné spoléhat se pouze na zpravodajství ČTK a TASS – bez přímého kontaktu s jednotlivými zahraničními agenturami. V druhé polovině padesátých let měl rozhlas zpravodaje alespoň v Sovětském svazu, NDR, v Jugoslávii, své zvláštní zpravodaje postupně vyslal do Afriky, Indie, na Blízký i Střední východ. Začátkem šedesátých let měl své stálé zpravodaje v Berlíně, Bonnu, Londýně, Paříži, Moskvě a New Yorku. Sledovali se zájmem všechno, co se děje v zahraničních rozhlasech.¹¹⁹

Věra Šťovíčková o tom v knize *Po světě s mikrofonem* píše: „Pomalou se začínal rodit kolektiv budoucí slavné zahraniční redakce šedesátých let. Přicházeli postupně, pořadí si nepamatují. Vzdělaný rusista a gentleman Luboš Dobrovský, chytrý a pohotový Jiří Dienstbier s trvalým zájmem o vyšší politiku a slečny, muž mnoha jazyků Karel Jezdinský, nesmírně pracovitý Karel Kyncl, který neplýtval minutami na zbytečnosti a s nímž mě později pojilo i hlubší kamarádství, a také nad poměry informovaný Vašek Novotný a Čestmír Suchý, který nebyl sice výrazný pisatel, ale zato byl skvělý organizátor a stal se nepostradatelnou organizační duší redakce. (...) V posledním roce uvolněného vysílání dorazil do redakce Jarda Jírů, vzdělaný a nadržený touhou psát, který se rychle zabydlel a pak s námi vypadl. A ovšem Honza Petránek.¹²⁰

V osobním rozhovoru Věra Šťovíčková-Heroldová vzpomínala na mladého Jana Petránka takto: „Vždycky byl a dodnes je založením recesista a v naší redakci vážných tváří působil osvěžujícím způsobem, byť šel šéfům občas na nervy. Během porady si třeba vyskočil mezi dveře a vise na nich poslouchal, jak se hovor odvíjí. Samozřejmě byl sesazen dolů a pokárán. Na nás ostatní ale působil jako osvěžení.“¹²¹ Jan Petránek na své kolegy v osobním rozhovoru zavzpomínal: „Tahle parta se vždycky nějak přátelsky hádala o podstatě věcí. Byla to kouzelná doba mládí, ale taky obrovská radost dělat v rozhlase, který v té době skutečně sehrál obrovskou úlohu. Samozřejmě, občas jsme si nabili hlavy o různé zákazy, ale svět jsem měl otevřený ke studiu a náš Zapisník zpravodajů (viz kap. 2.3.6), kde se literatura a novinářský pohled mísily velice živým způsobem, jsem miloval.“¹²²

¹¹⁹ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu (příspěvek k 70. Výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993, s. 90–91.

¹²⁰ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 45–46.

¹²¹ Rozhovor s Věrou Šťovíčkovou-Heroldovou uskutečněný v dubnu 2010.

¹²² Rozhovor s Janem Petránkem uskutečněný v listopadu 2009.

Ve druhé polovině šedesátých let došlo v zahraničním zpravodajství k významnému posunu. Ačkoli do té doby platila přísná zásada využívat při přípravě zpráv výhradně zpravodajské agentury ČTK¹²³ a TASS,¹²⁴ redaktorský tým RMŽ si vymohl přístup k agenturám AFP¹²⁵ a Reuters¹²⁶ a tím se mu dařilo objektivizovat informace.¹²⁷ Tato změna je připisována zejména šéfredaktorovi Milanu Weinerovi, jenž ji prosadil. Věra Šťovíčková-Heroldová k tomu ve svém příspěvku na semináři Sdružení pro rozhlasovou tvorbu v dubnu 1999 řekla: „*Pokud jde o zahraniční zpravodajství, platila jediná zásada: Dočkej času jako Četka TASSu. Vlastní názor byl nežádoucí, základním stavebním kamenem byla zpráva Četky, která byla v závorce uvozena slůvkem TASS. Tato zpráva se směla pouze zkracovat.*“¹²⁸ Jaroslav Jirů k tomu v odborném časopise *Svět rozhlasu* vysvětluje: „*Brzy jsem pochopil, proč byla Weinerova zahraniční rubrika na svou dobu tak pohotová a dobře informovaná. Zpravodajství všech sdělovacích prostředků té doby záviselo na Československé tiskové kanceláři a její dálkopisné službě. Dávala tři okruhy zpráv: ty, který byly označeny „a“ bylo možno zařadit libovolně, co mělo v záhlaví „i“, sloužilo pro lepší informaci a smělo se použít jen v souhrnu bez výslovné citace. Informace s písmenem „k“ bylo zakázáno publikovat v jakékoli formě. Přitom bylo dobře známo, že Četka pracovala nesmírně zdlouhavě a nepohotově, někdy až s tříhodinovým zpožděním. (...) Jenže písařna rozhlasového zpravodajství – dodnes nechápu, jak je to možné – byla napojena přímo na dálkopisné okruhy Reutera a AFP. Když Četka přinesla „káčko“ dejme tomu*

¹²³ ČTK – tehdy Československá tisková kancelář, oficiální národní tisková agentura. Založena 28. října 1918, zanikla 31. 12. 1992. Jejím nástupcem je současná ČTK (Česká tisková kancelář). In: OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha : Libri, 2002, s. 18.

¹²⁴ TASS – sovětská tisková agentura, Telegrafnoje agentstvo Sovětskovo Sojuza, pod tímto názvem od roku 1925, dříve pod názvem ROSTA.

¹²⁵ AFP – Agence France-Presse, francouzská mezinárodní univerzální tisková agentura se širokým tematickým záběrem. Hlásí se k tradici první tiskové agentury, kterou založil v Paříži Charles Havas roku 1835. In: OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha : Libri, 2002, s. 18.

¹²⁶ Reuters – anglická mezinárodní univerzální tisková agentura se širokým tematickým záběrem. Vznikla roku 1851 v Londýně. In: OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha : Libri, 2002, s. 18.

¹²⁷ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 294.

¹²⁸ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlasu)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 37.

ve 22.10 hod., my už jsme to měli dávno odvysílané a na případné námitky odpovídali: *Kdo mohl vědět, že to bude tajné?*¹²⁹

Redakci mezinárodního života se dařilo díky jazykovým znalostem redaktorů a sledování zahraničního tisku, přesněji řečeno tiskových orgánů zahraničních komunistických stran, získávat přehled o skutečné situaci ve světě. Mezi nejvýznamnější šéfredaktory Redakce mezinárodního života patřil Milan Weiner. Jaroslav Jirů k práci Redakce mezinárodního života v 60. letech v odborném periodiku *Svět rozhlasu* napsal: „*Můj první dojem po nástupu byl, že jsem se octl ve velké mlýnici. V redakcích se tehdy pracovalo jako všude jinde, zhruba na půl plynu. Tady se dělalo od vidím do nevidím a nadoraz. Někdy od osmi ráno do deseti večer.*“¹³⁰

V jiném čísle Světa rozhlasu Jaroslav Jirů o Redakci mezinárodního života píše: „*Zahraněční rubrika rozhlasu měla tu nejlepší pověst. Na všech tiskovkách byli její redaktori uctivě zdraveni, jména jako Weiner, Dienstbier a Šťovičková byla vyslovována s úctou. Zahraněční rozhlasové zpravodajství vynikalo rychlostí, zasvěceností a osobitostí, které ještě nebyly všude pravidlem.*“¹³¹

Koncem šedesátých let někteří novináři z Redakce mezinárodního života přispívali do časopisu Reportér. Psali do něj např. Jiří Dienstbier, Karel Jezdinský, Věra Šťovičková-Heroldová a Jan Petránek. Z rozhovoru s novinářem Ondřejem Neffem vyplynulo: „*Šéfredaktorem byl Stanislav Budín, který se přátelil se šéfredaktorem RMŽ Milanem Weinerem.*“¹³²

Základní redakcí, která ve druhé polovině šedesátých let 20. stol. bezprostředně připravovala budoucí zahraniční korespondenty na jejich práci, byla Redakce mezinárodního života. V tomto přípravném období strávil budoucí korespondent část přípravné doby také v zahraničním vysílání redakce *Radio Praha*.¹³³

¹²⁹ JIRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinerja*. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 48.

¹³⁰ JIRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinerja*. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 47–48.

¹³¹ JIRŮ, Jaroslav. *Luboš Dobrovský*. Svět rozhlasu, 2007, č. 17, s. 35.

¹³² Rozhovor s Ondřejem Neffem uskutečněný v dubnu 2010.

¹³³ *Radio Praha – Zahraněční vysílání (ZV) Československého rozhlasu* patřilo mezi hlavní propagandistické nástroje ČSSR v zahraničí. Pod názvem *Radio Praha* bylo určeno pro posluchače různých zemí a světadílů, obsahově bylo přizpůsobováno aktuální situaci a šířeno prostřednictvím krátkovlnných vysílačů. Potřeba zahraničního vysílání vzrostla v první polovině třicátých let, kdy na krátkých vlnách začaly vysílat Velká Británie, Německo a Sovětský svaz. Také Československé ministerstvo zahraničí pocítilo nutnost zřídít krátkovlnné stanice určené k propagaci vlastní politiky v zahraničí. První pokusné přenosy začaly v červenci roku 1935, pravidelné vysílání *Radio Praha* bylo zahájeno 31. srpna 1936. Po roce 1948 patřilo vysílání do zahraničí mezi hlavní propagandistické nástroje KSČ v zahraničí. In: JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 56

Tabulka 3 Zaměstnanci Redakce mezinárodního života v letech 1965–1966

Pracovní zařazení	Počet zaměstnanců
Vedoucí redaktor	1
Redaktoři	8
Zahraniční korespondenti	7
Techničtí redaktoři	2
Administrativní pracovnice	1
Celkem	19

Zdroj: Archiv ČRo

2.3.1 Šéfredaktoři

Do roku 1952 vedl Redakci mezinárodního života Miroslav Čapek.¹³⁴ Vystřídal ho Karel Šubrt (viz kap. 2.3.5), který stál v jejím čele do roku 1958.¹³⁵ Věra Šťovičková o tom ve své knize napsala: „*Když v padesátých letech nastoupil Karel Šubrt, ve funkci vystřídal vysokého a štíhlého, po vzoru britských gentlemanů lehce ironického Mirka Čapka, který přirozeně neodolal nabídce ČTK na místo zpravodaje v Paříži. Karel byl zjevem spíše venkovský strejda s řídnuocími vlasy, oblečení tuctově nepadnoucího, trochu přiohnutý, kolem padesátky, snad rozvedený, neosobní, s nímž jediným tématem rozhovoru byla práce.*“¹³⁶ Karel Šubrt byl v době, kdy vedl RMŽ, současně stálým autorem nejpoblárnějšího pořadu redakce *Nedělní poznámky* ke světovým událostem (viz kap. 2.3.6).

V roce 1962 se stala Redakce mezinárodního života dílčí rubrikou Hlavní redakce zpravodajství (HRZ) a jejím vedení převzal po Karlu Šubrtovi Igor Kratochvíl

¹³⁴ Miroslav Čapek (1921) – v letech 1932–1940 studoval reálné gymnázium v Praze 8, pak byl tři roky zaměstnán jako úředník v módní firmě F. Čapek v Libni. V letech 1943–1945 byl totálně nasazen jako úředník v ČKD. V roce 1945 absolvoval kurz státní informační služby pro budoucí novináře a současně pracoval v jugoslávské redakci ČsRo, kde se později uplatnil. Od června do listopadu 1947 mu bylo nabídnuto místo zahraničního zpravodaje v Bělehradě. V červenci 1948 stal vedoucím zahraničněpolitické rubriky *Rozhlasových novin*. V letech 1956–1957 byl vedoucím RMŽ, odkud odešel do ČTK. V březnu 1957 odjel jako zpravodaj ČTK do Paříže. Přibližně od poloviny 70. let do roku 1991 připravoval pro ČsRo pořady věnované francouzskému šansonu. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Miroslav Čapek*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2011, č. 24, s. 71.

¹³⁵ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 216.

¹³⁶ ŠTOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 29.

(viz kap. 2.3.5 a 4.2.2). V roce 1963 vystřídal Kratochvíla¹³⁷ Milan Weiner (viz kap. 2.3.1.1). Karel Jezdinský k Weinerově osobě v časopise *Reportér* č. 11 z roku 1969 napsal: „*S příchodem Milana Weinera do pražského rozhlasu, do funkce šéfa RMŽ, nastává v naší publicistice postupný sice, ale zásadní zlom, odvážný po stránce formální i obsahové, avšak odvážný už, či ještě v době, kdy odvaha byla rizikem. Nic na tom nemění, že mohl postihovat nejdříve jen jednu část publicistiky, onu zahraničně-politickou, neboť postupem času, jak se po Lednu ukázalo zcela zřetelně – zasáhl a nakazil i odvětví další.*“¹³⁸ Věra Šťovíčková-Heroldová o Weinerovi ve své knize píše: „*Na jaře roku 1963 přišel jako zjevení do redakce nový šéf, Milan Weiner, a teprve s ním byla redakce kompletní. Všichni pochopili, že je konec improvizace a provizorních šéfů (...). Věděl, co chce, a my jsme k tomu byli dobře připraveni. Respektoval individuality, ale redakci vedl on. Uměl svůj záměr vysvětlit. Uměl nás získat pro svou představu a do třetice uměl všechno zorganizovat. Chvilku jsme se ježili, ale brzy jsme jeho osobnímu kouzlu podlehli.*“¹³⁹ V roce 1968 Milan Weiner vážně onemocněl (viz kap. 2.3.1.1) a od listopadu 1968 do března 1970 byl vedením Redakce mezinárodního života pověřen Čestmír Suchý.^{140, 141}

¹³⁷ Odchod Igora Kratochvíla z funkce šéfredaktora RMŽ komentoval Karel Kyncl v rukopisu z 10. 3. 1990: „*Na počátku šedesátých let jsem se chystal na odjezd do New Yorku jako stálý zpravodaj rozhlasu a zatím jsem pracoval v zahraničněpolitické rubrice. Jednoho krásného rána jsem přišel do práce a zjistil jsem, že Igor Kratochvíl přes noc zmizel a v RMŽ po něm zůstal jen zapečetěný psací stůl. V průběhu dne jsme se dozvěděli, podrobnosti. Kratochvíl byl na hodinu vyhozen a je pravděpodobně ve vazbě. Byl prý členem protistátní, protistranické a projugoslávské skupiny (...).*“ In: POKORNÝ, Milan. *Dvoji domov Karla Kyncla*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1999, s. 71 d.

¹³⁸ JEZDINSKÝ, Karel. *Připsáno Milanu Weinerovi*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 56–57.

¹³⁹ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 48.

¹⁴⁰ Čestmír Suchý (1921–2005) – novinář a pedagog. V letech 1965–1969 zahraničněpolitický redaktor a komentátor ČsRo. Od listopadu 1968 do března 1970 byl pověřen vedením redakce mezinárodního života, v letech 1970–1971 redaktor zpravodajské směny. Zúčastnil se protiokupačního vysílání v srpnu 1968, signatář Charty 77. Od roku 1990 byl členem rady Syndikátu novinářů. Od února 1990 přednášel na katedře žurnalistiky FSV UK, v roce 1990 byl zvolen děkanem a 1991 proděkanem. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 237.

¹⁴¹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 237.

2.3.1.1 Milan Weiner

Následující kapitola bude věnována Milanu Weinerovi (29. 3. 1924 – 25. 2. 1969), který nastoupil do ČsRo v roce 1963, a to do funkce vedoucího Redakce mezinárodního života. V tomto pracovním zařazení setrval do roku 1968. Ve stejném roce vážně onemocněl a počátkem roku 1969 na následky své choroby zemřel.¹⁴² I z dnešního pohledu je obdivuhodné, jak se Milanu Weinerovi podařilo během poměrně krátkého pětiletého období vytvořit výbornou redakci.

Pro rasové zákazy Milan Weiner nedokončil reálné gymnázium v Praze, léta 1942 až 1945 prožil v koncentračních táborech. Po roce 1945 studoval na VŠ politické a sociální v Praze a zúčastnil se novinářského kurzu.¹⁴³ V letech 1948–1950 působil jako redaktor Rudého práva a ČTK. Pro ČTK pracoval jako zahraniční zpravodaj v Číně.¹⁴⁴ V této době patřilo toto zpravodajské místo mezi prestižní. V roce 1949 mu ve vydavatelství Rudého práva vyšla kniha reportáží *Čína procitla: Zápisky z cest po nové Číně*¹⁴⁵ a v roce 1951 vydala stejná instituce jeho monografii *Lidová Čína*.¹⁴⁶ V roce 1949 připravil Weiner pro ministerstvo informací pietní sborník¹⁴⁷ k úmrtí bulharského politika Georgi Dimitrova.¹⁴⁸ V rozmezí let 1950–1952 byl Weiner v souvislosti s tehdejšími politickými procesy a jimi vyvolanou protižidovskou vlnou z Číny odvolán. Jiří Dienstbier v osobním rozhovoru vysvětlil: „*Milan Weiner byl jedním z 32 Židů, které Karel Hrabal v roce 1952 vyhodil z Četky. On pro Četku pracoval jako zpravodaj*

¹⁴² BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 282.

¹⁴³ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 282.

¹⁴⁴ ŠTŮVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Milan Weiner*. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 32–34.

¹⁴⁵ Jedná se o reportážní líčení rozmachu svobodné Číny od roku 1949. Hlavní pozornost věnoval autor pozemkové reformě ve střední Číně, budování vodních staveb, životu fušunských horníků a práci v mukdenských průmyslových závodech. Dále autor zachycuje životopisná vyprávění tří z nesčetných hrdinů nové Číny o statkářském vykořisťování, japonském a kuomintangském útlaku předcházejících režimů, a zaznamenává příklady rozvoje Číny od vyhlášení lidové republiky v přehledné tabulce základních dat z vývoje Číny od roku 1839 do roku 1950.

¹⁴⁶ V první části knihy jsou k dispozici dokumentární fotografie z osvobozovacích bojů čínského lidu, ve druhé záběry z mírového budování ukazující, jak žije nová Čína rok po svém zrodu.

¹⁴⁷ Sborník byl sestaven ze soustrastných telegramů a projevů čsl. politiků k úmrtí J. Dimitrova. Obsahoval rovněž básně a články o jeho životě a díle.

¹⁴⁸ Georgi Dimitrov (1882–1949) byl bulharský komunistický politik, revolucionář a bojovník komunistického hnutí. Známý je také díky aféře požáru budovy Říšského sněmu v Berlíně v roce 1933, jelikož byl ze zapálení budovy Parlamentu obviněn a sám se také před německým soudním tribunálem v Lipsku hájil.

v Číně a pokrýval např. Korejskou válku.¹⁴⁹ Historička Eva Ješutová o tom v osobním rozhovoru řekla: „*Byl to zkušený novinář, leč v 50. letech byl odstaven mj. i z rasových důvodů.*“ V letech 1952–1957 se Milan Weiner léčil s tuberkulózou. Od roku 1955 pracoval na ministerstvu výkupu jako tiskový referent a po sloučení ministerstva výkupu s ministerstvem potravinářského průmyslu se stal vedoucím tiskového odboru Ústřední správy nákupu.

Začátkem roku 1963 byl Weiner tzv. Kolderovou komisí¹⁵⁰ rehabilitován a následně nastoupil do funkce vedoucího redakce v ČsRo. Historička Eva Ješutová k tomu v osobním rozhovoru objasnila: „*Podobných případů bylo více. Po odhalení kultu osobnosti a následných rehabilitacích byli tito lidé rodnou stranou dosazováni do vysokých funkcí.*“¹⁵¹ S příchodem Milana Weinerja do pražského rozhlasu nastal v tehdejší československé publicistice postupný, ale zásadní zlom. Karel Jezdinský v článku pro časopis *Reportér* v roce 1969 napsal: „*Z invence Milana Weinerja jsme byli bohatší o Svět dnes večer, nenatáčený a bezprostřední, o stejně bezprostřední živé besedy, kulaté stoly, podnětné a přemýšlivé nedělní poznámky. Těch nápadů měl mnoho a stále víc. Zdaleka ne všechny se mu podařilo uskutečnit. Jako šéf byl špatný organizátor.*“¹⁵² byl především novinář, který chtěl a musel psát. Byli jsme však bohatší už v té první etapě – objektivnější a zasvěcenější informace aspoň o vnějším světě. A byli jsme také bohatší o nové, mladé a schopné lidi, které pomáhal prosazovat a kterým vytvářel ty nejlepší podmínky. Z této neformální neorganizované školy vznikl prostor pro Jiřího Dienstbiera, Luboše Dobrovského i generaci ještě mladší, která ve Weinerově redakci začínala způsobem čistě elévským a o níž, jak jsem přesvědčen – ještě uslyšíme.¹⁵³ Nebylo vůbec nutno vždy souhlasit s Milanem Weinerem.

¹⁴⁹ Rozhovor s Jiřím Dienstbierem uskutečněný v únoru 2010.

¹⁵⁰ V nové vlně destalinizace, kterou zahájil XXII. sjezd KSSS, nebylo nadále udržitelné hájit politické procesy padesátých let. V létě 1962 byla ustavena komise v čele s členem předsednictva a tajemníkem ÚV KSČ Drahomírem Kolderem, která měla přezkoumat politické procesy proti vysokým komunistickým funkcionářům. Koncem roku poslal N. S. Chruščov do Prahy L. I. Brežněva, aby tlumočil jeho kategorické přání zjistit skutečnou skutkovou podstatu procesních obvinění. Kolderova komise předložila zprávu o své činnosti v dubnu 1963 předsednictvu ÚV a to ji s jistými modifikacemi schválilo. Všichni odsouzení byli soudně rehabilitováni, ne všichni však byli rehabilitováni i stranicky.

¹⁵¹ Rozhovor s Evou Ješutovou uskutečněný v březnu 2012.

¹⁵² Věra Šťovíčková-Heroldová oproti tomu věří, že šéfredaktor Weiner byl organizátorem dobrým (viz kap. 2.3).

¹⁵³ Jedním z elévů byl publicista Ondřej Neff.

*Nerespektovali jsme ho pro jeho funkci, nýbrž pro jeho elán, znalosti a zásadní postoje.*¹⁵⁴

Milan Weiner byl autorem a organizátorem dalších rozhlasových pořadů s velkým posluchačským a politickým ohlasem, např. také pořadu *Písničky s telefonem*.¹⁵⁵ V roce 1968 mu byl zjištěn zhoubný nádor mozku a v únoru 1969 své nemoci podlehl.¹⁵⁶ Nejaktivnější etapu svého života prožil v šedesátých letech, která vyvrcholila pražským jarem. Věra Šťovíčková-Heroldová vzpomínala v roce 2003 na závěr života Milana Weinerja v odborném periodiku *Svět rozhlasu*: „*Milan Weiner se srpna 1968 na pracovišti nedožil, stonal krátce a rychle, zemřel na jaře roku 1969. Weiner by zůstal sám sebou i v každé situaci a reagoval by na ni podle daných možností. Je pravda, že šedesátá léta se jeho talentu, odvaze a životním zkušenostem příznivě otevírala. Ale domnívám se, že rozhlasový autor, který by uměl k posluchačům mluvit o věcech závažným klidným a přesvědčivým jazykem tak jako on, že šéf, který by tvůrčími nápady nezištně zahrnoval své spolupracovníky bez nároků na vděk a uznání, a který by se nebál věcně hájit názor před autoritami, by se Českému rozhlasu hodil kdykoli, tehdy jako dnes.*“¹⁵⁷

Z návrhu na udělení vyznamenání¹⁵⁸ Milanu Weinerovi v roce 1967 je patrné, jak si i tehdejší vedení Československého rozhlasu Weinerja považovalo: „*Soudruh Milan Weiner pracuje ve funkci vedoucího zahraniční rubriky HRZ od r. 1963. V tomto období se stala rubrika jednou z nejprogresivnějších v ČsRo. Podstatně rozšířil rozsah vysílání zahraniční rubriky. Zavedl několik typů úspěšných pořadů (Svět dnes večer, Agentura Mikrofóra a další). Zaktivizoval práci zahraničních korespondentů, takže jejich produkce je dnes asi dvojnásobně vyšší a patří k nejvyšší ve světovém průměru. Sám je výrazně autorsky činný. Píše k nejzávažnějším problémům světové politiky a vytvořil svými pracemi model pro některé typy pořadů (např. Nedělní poznámka). Vybudoval kádrově redakci ve velmi kvalifikovaný kolektiv. Pracuje 3 roky jako člen výboru ZO KSČM, patří k nejaktivnějším referentům ÚV KSČ z oblasti mezinárodní politiky. V současné době pracuje v komisi ÚV KSČ pro přípravu porady*

¹⁵⁴ Svět rozhlasu č. 21, 2009, str. 56-57. článek napsal Karel Jezdinský pod názvem *Připsáno Milanu Weinerovi*. Článek byl převzat z časopisu Reportér 11/1969.

¹⁵⁵ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 282.

¹⁵⁶ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 282.

¹⁵⁷ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Milan Weiner*. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 34.

*komunistických a dělnických stran. Vyznamenání: Medaile za věznění, Pamětní medaile k 20. výročí osvobození ČSSR v r. 1965, I. cena Ceny XIV. Ročníku novinářské soutěže J. Fučíka za soubor komentářů k událostem světa 1966–1967.*¹⁵⁹

Ze vzpomínek pamětníků

Na osobnost Milana Weinera a svou práci eléva v tehdejší RMŽ vzpomíná publicista **Ondřej Neff** takto: „V roce 1966 jsem, stále jako student, začal pracovat v zahraniční redakci, která se už tehdy stávala legendou. Její šéf Milan Weiner shromáždil tým hvězd: Jan Petránek, Karel Kyncl, Karel Jezdinský, Věra Šťovíčková, Čestmír Suchý, Jiří Dienstbier, Luboš Dobrovský – jedna osobnost vedle druhé. Ti mě učili novinářině. Mým prvním úkolem bylo sledovat agenturní zpravodajství, především francouzské a anglické, které si vymohl Milan Weiner – Četkou jsme víceméně pohrdali. Psal jsem návrhy textů pro redaktory, kteří šli na mikrofon do pořadu Svět dnes večer. To, co je bavilo, si okomentovali sami, a to ostatní přečetli z mých podkladů. Byly to mé první komentáře, které se dostaly k veřejnosti. Když jsem se pak trochu rozkoukal, začal jsem i sám moderovat, uváděl jsem například pořad Svět očima zahraničních zpravodajů nebo odpolední zpravodajský pořad Agentura Mikrofóra. (...) Milan Weiner byl můj guru, nesmírně jsem si ho vážil. Byl lidský, ale dokázal být i nelítostný. Jakmile byl někdo v jeho očích profesně méně zdatný, dovedl se s ním velice rychle rozloučit. Já byl poctěn tím, že mě měl rád a že jsem mohl v jeho redakci absolvovat skutečnou novinářskou univerzitu. Kdyby nezemřel, těžko bych od něj odcházel¹⁶⁰.

K Weinerovým metodám personálního uspořádání redakce uvedl **Jiří Dienstbier** v osobním rozhovoru: „Začal přesvědčovat neschopné pracovníky, aby přešli na jiná pracoviště, do jiných redakcí, ale dělal to velice slušně. Nová místa jim dojednal.“¹⁶¹

¹⁵⁸ Z dostupných pramenů se nepodařilo zjistit, o jaké vyznamenání se jednalo.

¹⁵⁹ Archiv ČRo, *Návrh na udělení vyznamenání*, s. 1. Složka Schůze vedení 1967, Schůze 21, příloha, s. 1.

¹⁶⁰ POKORNÝ, Milan. Rádio je Chytré. *Týdeník rozhlas*. 2008, roč. 17, č. 41, s. 12–14.

¹⁶¹ Rozhovor s Jiřím Dienstbierem uskutečněný v únoru 2010.

Věra Šťovičková-Heroldová v odborném periodiku *Svět rozhlasu* v roce 2003 napsala: „*V době Weinerova nástupu a krátce po něm tvořilo zahraniční rubriku několik dobrých sólistů, kteří tehdy neměli nejmenší důvod cítit s kolektivem. Pro pořádek budu jmenovat alespoň Kyncla a Čermáka, Jezdinského, Dienstbiera a Dobrovského, Petránka, Pátka, Ruppeldta, později Suchého a Jírů – a konečně sebe jako ženu, která mezi nimi vydržela až do finišu. Milan Weiner působil od začátku jako zjevení – jako osobnost i jako autor, ale především jako typ charismatického vedoucího, jakého nikdo z nás do té doby nepoznal. Měl za sebou osud člověka, který se nejednou ocitl v nesprávnou dobu na nesprávném místě. Čtyřicetiletý ročník, absolvoval tři roky židovského koncentráku; po válce se mu šťastně podařilo vystudovat a nastoupit na místo zpravodaje v Číně; ale jakmile byl v Praze zatčen „sionista“ Rudolf Slánský, byl nutně potrefen i jeho bratr Richard, toho času velvyslanec v Číně, a s ním se do počtu svezl další potenciální „sionista“, Milan Weiner. Léčil se na tuberkulózu, pracoval v různých propagačních odděleních a s prvním náznakem politického tání v šedesátých letech se náhle objevil v rozhlase.*

Přišel do rubriky v době, kdy její členové už dospěli, měli jisté zkušenosti ze světa a zkoušeli způsoby, jak nepředkládat posluchačům k věření pravdy přebírané ze sovětského tisku a dle stranické linie. Weiner se, bez potřeby jakékoli deklarace, postavil těmto snahám do čela jednak vlastními komentáři, jednak, a to bylo mnohem riskantnější, věcnou obhajobou našich materiálů, které „představitel“ co chvíli silně vytáčely. Weiner se nebál. Dovolte malou odbočku: jeden kamarád, který také prošel koncentrákem, mi svěřil, že po této zkušenosti v sobě už nikdy nedokázal už nikdy zcela potlačit strach. Weiner byl jiný typ. Jeho prožitá příkoří naopak odnaučila bát se. Ovšem nevrhal se do boje hlava nehlava, dbal na to, aby protivník měl kam ustoupit, nedemonstroval a nikdy hystericky neprovokoval, čemuž se ve vypětí osmašedesátého roku rozhlasoví autoři občas neubránili. On udolával věcnými argumenty.(...) I jako vedoucí se poměrně rychle a záhy v rubrice více či méně talentovaných individualistů prosadil beze zbytku. A co víc, než jsme se sami nadáli, vyrobil z nás kolektiv. Na počátku, když to bylo ještě třeba, řešil občasné vzpoury a úlety opět věcným tónem, kterým získával posluchače ve vysílání, a to tak přesvědčivě, že se člověku posléze, což vím z vlastní zkušenosti, ani nechtělo dál odmlouvat. Nepotřeboval trestat ani vyhrožovat trestem, nikdy na nás nic takového ani nezkoušel, a nevzpomínám si, že by kdy promluvil zvýšeným hlasem. Odbočím – v rubrice se samozřejmě našel občas někdo,

kdo nestačil na práci. Milana nikdy nenapadlo, aby ho zostudil. On s ním tiše pohovořil a pak mu sám, s pomocí ostatních přátel, hledal místo, na kterém by ten člověk nebyl stresovaný a přitom byl užitečný. Prostě – takhle si představuji, že se má pracovat s lidmi. Nevím, jestli někdy vnímal sám sebe jako kvalifikovaného vedoucího. Ale pochybuji o tom, protože schopnost stát v čele kolektivu a pozitivně ho ovlivňovat byla prostě nedílnou složkou jeho povahy.

Když Weiner do rozhlasu nastoupil, byla to instituce slušně zaběhnutá. (...) Přišel do rozhlasu zpravodajsky se probouzejícího z mrákot a schopného opět začít tvořit. V příhodné atmosféře se tento, z řemeslného hlediska nováček, velice rychle rozkoukal a začal nabízet jeden nápad za druhým. A každá nová forma byla, taková byla realita šedesátých let, zároveň spjata s posunem informovanosti.

Weiner vymýšlel nové pořady, nejrůznější besedy tu s laiky, tu s odborníky, organizoval to, co měl rozhlas umět tak říkajíc od narození, týmové pořady přes hranice odborných redakcí, zejména s domácí redakcí, se Zrcadlem kultury, nakonec jsme se ve vysílání družili i se sportáky.¹⁶²

Jaroslav Jírů k osobnosti šéfredaktora Weinerja v odborném periodiku *Svět rozhlasu* v roce 2004 napsal: „Bylo mně 32 let a chtěl jsem konečně začít dělat pořádné noviny. A ony se v té době už leckde dělaly, jen v redakci *Nové myslí*, kde jsem tehdy pracoval, ne. Začínal jsem poslouchat rozhlas. Všiml jsem si, že tam vystupují vzdělání, osobití a zasvěcení novináři Karel Kyncl, Jiří Dienstbier, Karel Jezdinský, Věra Šťovíčková, Luboš Dobrovský, Jan Petránek, Milan Weiner a další. A jelikož člověku často v životě pomáhá náhoda, tak mě můj kamarád z rozhlasu zrovna řekl: „U Weinerja hledají někoho na Francii!“ Podrobnosti jsem se dozvěděl mnohem později. V Paříži působil v té době jako rozhlasový zpravodaj Ludvík Čermák. Počítalo se s tím, že se vrátí do Prahy někdy v roce 1969. Na jeho místo měl nastoupit Jiří Dienstbier. Ale Milan Weiner, vedoucí redaktor zahraniční rubriky, se náhle rozhodl, že Jiřího Dienstbiera pošle do New Yorku. Tam chodili ti nejlepší. Paříž měla být za dva roky volná. Sebral jsem všechnu svou odvahu a začal o tom přemýšlet. Nikdo mě neznal a já se chtěl ucházet o místo v té nejprestižnější zahraniční rubrice té doby.

¹⁶² ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. Milan Weiner. *Svět rozhlasu*, 2003, č. 10, s. 32–34.

Pracovat u Weinerja to byla velká čest. Když na pravidelnou páteční tiskovou konferenci na ministerstvu zahraničí přišla paní Věra Šťovičková, vyskočilo pět mužů a nabídlo jí židli. (...) Zavolal jsem Milanu Weinerovi a nabídl jsem své služby. Řekl mi doslova: „Víte, my sem hned každého nebereme! Ale přijďte a přineste nám ukázat, co jste napsal.“ To bylo snadné. Jako bývalý pracovník dokumentace Rudého práva jsem dobře věděl, že tam ve výstřížkovém archivu mám svou složku. Za několik dní poté jsem přednášel ve Svazu novinářů o francouzských parlamentních volbách. V první řadě seděl Milan Weiner a jeho přítel a velká novinářská legenda Stanislav Budín. Všechno si pečlivě zapisovali. Tu zkoušku jsem zřejmě složil dobře, protože mne Weiner zavolal a pozval k přijímacímu pohovoru. (...)

Milan měl přezdívku boss. Dával své práci všechno a totéž vyžadoval od ostatních. Když jsem se jednou jen trochu ohradil, že bych neměl být poslán na tiskovou konferenci v osm hodin ráno v den, kdy vysílám komentovanou dvaadvacítku v deset večer, zavolal si mě na kobereček a spustil: „Být v rubrice je vznešená služba, nikdo tu nemá místo pod penzí!“

Když Milan Weiner poznal, že na „to“ člověk má a je ochoten se obětovat, pečoval o něj jako kvočna o kuřátko. Na věk nehleděl. Osmadvacetiletého Jiřího Dienstbiera poslal na Dálný východ jako zvláštního zpravodaje – na takové posty se chodilo ve čtyřiceti. Když rozpoznal talent v Karlovi Jezdinském, odpouštěl mu i nedochvilnost, kterou jiným nepromíjel. Neustále vymýšlel a zaváděl nové pořady. Chodili jsme s krátkým zpravodajstvím do tehdy velmi oblíbeného Mikrofóra. (...)

Už za několik měsíců práce v rubrice mně bylo jasné, že takového šéfredaktora jsem v životě nepotkal. Měl jsem dojem, že ho práce doslova spaluje, že chce dohonit všechno, co mu osud nedopřál. Strávil tři roky v koncentracích tváří v tvář smrti. Když se vrátil, vážil on, vysoký, nádherný člověk, sotva čtyřicet kilo. Když ho poslali domů ze zpravodajského místa v Pekingu a propustili z Četky z rasových důvodů jako Žida, onemocněl tuberkulózou a bojoval několik měsíců o život. Měl trochu jiné hodnoty než my ostatní. Viděl smrt důvěrně z blízka, nepřipadala mu tak neskutečná a vzdálená. Chtěl všechno stihnout, jako by tušil, že mu nezbyvá moc času.

Milan byl velmi cílevědomý člověk. Měl svou vlastní teorii, teorii laťky. Visí nad námi, říkal, jako ta, kterou přeskakuje skokan-atlet. My ji musíme zesponu neustále postrkovat vzhůru, otevírat pro sebe nové možnosti a prostory pro svobodu vyjadřování.

Občas nás klepnou přes prsty, vykládal, na chvílku povolíme, ale nesmíme to nikdy vzdát.

A pak to přišlo. 5. ledna 1968 nás Milan Weiner zavolal do své „bosárny“. To se dělo tak, že Čestmír Suchý, známý milovník bonmotů, vyšel z místnosti šéfa a zavolal: „Marxisté a Slované, pojdte na poradu.“ V ten den vystřídal Alexander Dubček Antonína Novotného v nejvyšší stranické funkci. Milan nám tehdy řekl: „Není to kosmetická změna, ale začátek vývoje k lepšímu.“ A dodal: „Někomu bude v Čechách vadit, že to je Slovák. Jezděte na besedy a všude vykládejte, že to není podstatné. Máme velkou možnost změnit poměry v téhle zemi k lepšímu.“ (...)

V době, kdy přišly na svět Písničky s telefonem¹⁶³ se k Weinerovi osud zachoval neuvěřitelně krutě a barbarsky. Onemocněl a diagnóza byla neúprosná: nádor na mozku. Vrátil se do práce ještě na 14 dní, ale už to nebyl on. Scházela mu jiskra a ten oheň, který z něj sálal, se změnil v neduživý plamínek. Od té doby ležel v nemocnici a my jsme tiše doufali, že se stane zázrak. Bohužel nestal. Ještě na Vánoce 1968 strávil několik dní uprostřed své rodiny. Vzpomínám si na to, jak jsem ho šel navštívit do nemocnice spolu s Lacem Porjesem. Jeho kdysi bujná kštice slezla ozařováním. Ležel tam s tranzistorem u ucha a šeptal: „Děláte to dobře, kluci, jsem na vás pyšnej.“¹⁶⁴

2.3.2 Zahraniční zpravodajové

V šedesátých letech byl Miloslav Panchártek zpravodajem v Bělehradě (1958–1961) a poté v Londýně (1962–1965), Ladislav Porjes v Budapešti (1956–1959), Dušan Ruppeldt v Indii (1957–1961), střídal ho Jan Petránek (1961–1962), Jiří Ruml v Berlíně (1959–1961). Věra Šťovičková byla již v druhé polovině padesátých let zpravodajka ve Varšavě, poté putovní zpravodajka po afrických zemích.¹⁶⁵ Karel Kyncl odjel do USA v lednu 1962,¹⁶⁶ kde střídal Ludvíka Čermáka. Karel Kyncl se ze Spojených států vrátil 23. srpna 1965. Koncem roku 1966 se stal putujícím korespondentem pro jihovýchodní Asii. V praxi to znamenalo soustředit maximum informací o území od Pákistánu po Japonsko a od Vietnamu po Nový Zéland.¹⁶⁷

¹⁶³ V roce 1967. Pozn. autorky.

¹⁶⁴ JÍRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinerja*. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 47–48.

¹⁶⁵ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 95.

¹⁶⁶ Místo korespondenta ve Spojených státech přijal Karel Kyncl od tehdejšího ústředního ředitele Karla Hoffmanna.

¹⁶⁷ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 132.

Milan Weiner vypracoval počátkem roku 1966 plán výměny zahraničních zpravodajů a současně zásady postupu jejich střídání (viz kap. 2.3.3). ČsRo měl počátkem března 1966 celkem 7 stálých zahraničních korespondentů, a to v Moskvě (Jan Petránek), Berlíně (Ladislav Porjes), Bonnu (Vilém Fuchs), Paříži (Ludvík Čermák), Londýně (Vladimír Kučera), New Yorku (Miloslav Pátek) a Montevideu (Dušan Ruppeldt). Současně již druhý rok fungovali tzv. putující korespondenti, kteří byli v HRZ celkem tři: jeden pro socialistické státy (kromě těch, v nichž měl rozhlas stálé korespondenty), jeden pro Afriku a jeden pro jihovýchodní Asii. Společně s ČTK měl rozhlas jediného korespondenta, a to v Tokiu. Druhé společné korespondentské místo v Libanonu bylo ČTK zrušeno. Kromě toho ČsRo spolupracoval se souhlasem ČTK s řadou jejich korespondentů např. v Alžíru, Bejrútu, Káhiře, Akkře a Římě, přičemž těmto korespondentům jejich příspěvky proplácel ČsRo v korunách.

Tento systém byl v zásadě uspokojivý a nevyžadoval hlubší změny. Určitý nedostatek však viděla HRZ při pokrytí Sovětského svazu a jihovýchodní Asie. Bylo rozhodnuto, že Sovětský svaz vyžaduje jednoho korespondenta na krytí hlavních politických a ekonomických událostí v Moskvě a druhého pro práci reportéra pro zajímavé náměty v celém Sovětském svazu. Bylo tedy navrženo, že kromě Jana Petránka, kterému byl pobyt v SSSR prodloužen do konce roku 1967,¹⁶⁸ bude další místo obsazeno Lubošem Dobrovským, a to v průběhu roku 1967. Kromě situace v Moskvě bylo třeba řešit obnovu stálého korespondentského místa v Indii. Toto místo bylo z úsporných důvodů zrušeno v roce 1962. Náhradou za toto opatření byl zřízen systém putujících korespondentů a nově bylo zřízeno místo v Montevideu (1963). Roční zkušenosti s korespondentským místem v Latinské Americe však ukázovaly, že problematika tohoto kontinentu je posluchačům rozhlasu více vzdálena, než problematika jihovýchodní Asie, a že došlo k přesunu událostí do této oblasti. Proto Weiner doporučil, aby rozhlas požádal o možnost současného otevření obou korespondentských míst, a to jak v Latinské Americe, tak i v jihovýchodní Asii. Podle potřeby by vysílal svého korespondenta buď do Montevidea, nebo do jihovýchodní Asie, pravděpodobně do Indie. Takový způsob by podle Milana Weinerja nevyžadoval žádného dodatečného personálního nebo finančního schvalování a rozhlasu by bylo ponecháno na vůli, aby rozhodl, ve které z těchto oblastí bude korespondent více

---

¹⁶⁸ Toto rozhodnutí souviselo se skutečností, že rok 1967 byl rokem padesátého výročí VŘSR a předpokládalo se velké vytížení zpravodajů.

zapotřebí. V souvislosti s tím měla být upravena práce putujícího korespondenta pro jihovýchodní Asii, přičemž by v žádném případě nemělo dojít k jejímu zrušení, ale pouze k případnému rozdělení úkolů mezi stálým korespondentem a korespondentem putujícím.¹⁶⁹

Pracovním pobytům zahraničních zpravodajů předcházela složitá administrativa, jejich pobyty byly schvalovány, potřebovali vstupní víza. Státní bezpečnost se je tímto způsobem snažila přimět k získávání informací. Jan Petránek na toto téma v osobním rozhovoru řekl: „*Odmítl jsem spolupracovat s tajnými službami, a tak jsem na Západ už nikam nemohl. Přijal jsem jedinou možnost, která mi byla nabídnuta – vystřídat v roce 1962 našeho zpravodaje v Moskvě. Mým vytouženým zpravodajským místem byl ale New York.*“¹⁷⁰

2.3.3 Zahraniční zpravodajové 1967–1968

Československý rozhlas měl v říjnu 1967 stále zahraniční korespondenty v Moskvě (Luboš Dobrovský a Jan Petránek), východním Berlíně (Ladislav Porjes), Bonnu (Vilém Fuchs), Paříži (Ludvík Čermák), Londýně (Vladimír Kučera), Washingtonu (Miloslav Pátek) a Montevideu (Dušan Ruppeltdt), pro které platilo období pravidelného tříletého střídání. Kromě toho měl rozhlas čtyři putující korespondenty, tři v Praze (pro Afriku a Střední východ, jihovýchodní Asii a pro evropské socialistické země) a jednoho v Bratislavě (pro Rakousko). Ve stejné době měl jedno společné místo s ČTK. Dopisovatel ČTK v Tokiu byl povinen menší část svého pracovního úvazku plnit pro ČsRo. Tento systém se však příliš neosvědčil. Vhodnějším se jevílo spolupracovat s těmi korespondenty ČTK, kteří mohli být za své příspěvky honorováni, protože v tomto případě měli o spolupráci zájem. V porovnání s ČTK měl rozhlas jen poměrně malý počet korespondentů. Zatímco rozhlas měl sedm stálých míst, měla jich ČTK více než třicet. Milan Weiner se domníval, že i když nelze srovnávat potřebu korespondentů pro agenturu, která je třemi čtvrtinami své činnosti zaměřena na produkci zahraničního zpravodajství a pro rozhlas, bylo by vhodné uvážit doplnění počtu korespondentů ČsRo zejména tam, kde místa byla zrušena pouze z úsporných důvodů a jejich zrušení vedlo k nedostatečnému krytí zemí z hlediska zpravodajství významných. Weiner proto

¹⁶⁹ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s 1–3. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

¹⁷⁰ Rozhovor s Janem Petránkem uskutečněný v listopadu 2009.

doporučil nerušit v souvislosti se zřízením místa v Dillí zpravodajské místo v Montevideu, ale obsadit místa obě. Dále pak doporučil obnovit místo v Bělehradě, jelikož předpokládal, že z tohoto místa by byl zpravodajsky pokryt celý Balkán, a to by umožnilo zvýšit počet materiálů ze socialistických zemí. Konečně bylo doporučeno obnovit místo v oblasti arabských zemí, a to v Bejrútu, kde nebylo třeba řešit potíže spojené s cenzurou. V případě, že by nebylo schváleno místo v Bejrútu (ať už z politických nebo finančních důvodů) bylo doporučeno zřídit zpravodajské místo v Káhiře.¹⁷¹

Z dokumentu *Návrhy zásad pro výměnu zahraničních korespondentů*¹⁷² vyplývá, že nabídky na obsazení korespondentských míst mohly podávat všechny redakce ČsRo. Zpracované podklady předkládala Hlavní redakce zpravodajství vedení ČsRo k rozhodnutí. V případě, že byli na některá korespondentská místa dva kandidáti nebo více, mohlo vedení ČsRo před konečným rozhodnutím uložit uspořádání konkurzu z jazykových a věcných znalostí z dané země, stejně jako z novinářských schopností. Základní redakcí, která bezprostředně připravovala budoucí korespondenty na jejich práci, byla Redakce mezinárodního života. V tomto přípravném období strávil budoucí korespondent část přípravné doby také v redakci Vysílání do zahraničí. Cílem Milana Weinera bylo, aby v zásadě všichni členové RMŽ byli zahraničními korespondenty ČsRo. Pokud by z rodinných nebo jiných důvodů nebyl již výhled, že zahraničními korespondenty zůstanou, měli odejít do jiných redakcí rozhlasu, a to především na vedoucí místa, aby bylo využito jejich zkušeností.¹⁷³

Šéfredaktor Milan Weiner se snažil změnit dosavadní postup, podle kterého se korespondenti střídali na různých místech bez ohledu na prohlubování specializace a znalostí jednotlivých zemí a oblastí. Snažil se dosáhnout toho, aby se novináři vraceli do míst, kde již jednou byli. V mezidobí při pobytu v Praze se měli věnovat studiu a zpracovávání materiálů především z této své oblasti. Weiner chtěl pro každé korespondentské místo vytvořit dvojice nebo trojice redaktorů, kteří by se střídali na korespondentském místě nebo místech v určitém teritoriu světa. Navrhované zásady se

¹⁷¹ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s 1–3. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

¹⁷² Archiv ČRo, *Návrhy zásad pro výměnu zahraničních korespondentů ČsRo v letech 1966-1969* – Vyplývá z Materiálu pro schůzi předsednictva ze dne 7. března 1966, který předložil Jiří Kmoch a vypracoval Milan Weiner, s. 1–3. Uloženo ve složce 1966.

osvědčily a v tomto smyslu byly také předloženy návrhy na střídání korespondentů v dalším období. Nadále mělo být dodržováno pravidlo tříletého střídání korespondentů. Milan Weiner se však domníval, že toto nemusí být dodržováno striktně. Zejména v případech, kdy se korespondent osvědčil a prokázal znalost země, tematiky a rozličných novinářských forem, měla být tříletá doba prodloužena. V opačném případě naopak zkrácena. Milan Weiner byl v tomto ohledu prozíravý: *„Je prokázáno, že zahraniční korespondenti ČsRo patří mezi pracovní nejvytíženější zpravodaje. Za tohoto stavu se korespondenti nevěnují dostatečně vnitřní informační činnosti, a to jak politické, tak i činnosti jednotlivých rozhlasových stanic, přičemž právě takové zprávy by prospěly při přípravě organizačních změn v našem vysílání, zejména pak při zpracování výhledu do r. 1980.“*¹⁷⁴

Splnění všech naplánovaných úkolů vyžadovalo rozšíření korespondentské sítě ČsRo. Uvažovalo se zejména o vyslání korespondenta nebo korespondentů na Dálný východ, a to do Tokia. Zde však bylo nutné vzít v úvahu vysoké náklady. Zvažovalo se také zpravodajské pokrytí v Pekingu.¹⁷⁵ Umístění zahraničních zpravodajů v jednotlivých státech a obdobích viz **Příloha 2**.

Zásady pro výměnu zahraničních korespondentů v letech 1966–1969:

1. stálí zahraniční korespondenti se vraceli do zemí nebo oblastí, v nichž v minulosti pracovali;
2. základní redakcí, odkud byla prováděna výměna korespondentů, byla RMŽ HRZ a vysílaný korespondent se stával jejím kmenovým členem.
3. pokud podávaly návrhy na korespondentská místa jiné hlavní redakce, stávali se navržení redaktori členy RMŽ a do této rubriky se také vraceli.

¹⁷³ Archiv ČRo, *Návrhy zásad pro výměnu zahraničních korespondentů ČsRo v letech 1966–1969* – Vyplyvá z Materiálu pro schůzi předsednictva ze dne 7. března 1966, který předložil Jirí Kmoch a vypracoval Milan Weiner, s. 1–3. Uloženo ve složce 1966.

¹⁷⁴ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s. 3. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

¹⁷⁵ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s. 1–3. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

2.3.4 Zahraniční zpravodajové – finanční náklady

Jeden korespondent v zahraničí představoval ve druhé polovině šedesátých let náklady přibližně ve výši 300 000 devizových korun ročně. Praxe ČTK i Rudého práva a dosavadní praxe ČsRo byla taková, že jako rozpočtovým organizacím přidělovalo potřebné částky ministerstvo financí na základě schválení systemizovaného místa politickými orgány.¹⁷⁶ Podle představ tehdejšího šéfredaktora Milana Weinera měli zahraniční korespondenti plnit úkoly, které přesahovaly rámec Hlavní redakce zpravodajství a vzhledem k této skutečnosti měl výběr pracovníků pro RMŽ, odkud byli korespondenti vysíláni, vycházet právě z HRZ a měl by být navíc uskutečňován a schvalován na úrovni vedení ČsRo. Vedení mělo rozhodovat o zařazování těch pracovníků, kteří by z jakýchkoli důvodů nemohli pracovat v zahraniční rubrice a jako zahraniční korespondenti. Zvláštní péče pak měla být věnována československým pracovníkům čs. redakce moskevského rozhlasu. Aby byla zajištěna koordinace jejich výběru a perspektivního využití, koordinačním centrem se stala Hlavní redakce zpravodajství, která po dohodě s náměstkem pro domácí vysílání připravovala potřebné náklady na výběr a kádrové využití. Zároveň s návrhy na zřízení dalších korespondentských míst bylo nutno projednat možnost zřízení dalších putujících korespondentů. Nejvhodnější se jevílo zřízení těchto míst pro úsek EHS a NATO v Bruselu při zahraniční rubrice domácího vysílání, pro oblast rozvojových zemí při zahraničním vysílání a pro Maďarsko v Bratislavě. Pro korespondenta v Bruselu bylo pak zapotřebí zabezpečit akreditaci, stejně tak jako pro putujícího korespondenta pro Vídeň.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s. 4. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

¹⁷⁷ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s. 4. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

2.3.5 Činnost vybraných publicistů do roku 1968

Pro přehlednost jsou jména osob řazena abecedně podle příjmení. K osobnosti Jiřího Brunnera nebyly v Archivu ČRo ani z jiných pramenů nalezeny žádné podrobnosti.

Ludvík Čermák (17. 8. 1918 – 27. 4. 1979)

Zahraněční zpravodaj a hudební publicista. Vystudoval reálné gymnázium v Praze. Před nástupem do Československého rozhlasu (1946) pracoval jako referent v soukromé společnosti. Po nástupu do ČsRo byl členem přípravného a realizačního programového týmu Mezinárodní výstavy rozhlasu – MEVRO (1948).¹⁷⁸ Po ní přešel do hudebního oddělení, krátce pracoval též v mládežnické redakci. Později se mu podařilo, v rozporu s dosavadním zaměřením a kvalifikací, nastoupit do Redakce mezinárodního života. Jeho znalost angličtiny přispěla k tomu, že mohl vyjet do USA jako zahraniční zpravodaj (1957–1962).¹⁷⁹ S mládežnickou redakcí ale v tomto období nadále příležitostně spolupracoval, jak dokládá Jarmila Votavová ve své odborné stati: *„Začátkem šedesátých let dochází ke změnám ve vysílacím schématu, tvoří se tzv. bloky. A tehdy takový blok získali také mládežníci pro své posluchače. Získali 90 minut v pondělí navečer, a tím i název pořadu Večer na neděli vyplynul z daného bloku. Autoři pořadu se zaměřili na studenty a mladé lidi, kteří přemýšlejí, chodili mezi ně s mikrofonem a natáčeli jejich názory, diskutovalo se. Do svých pořadů dávali písničky, které ještě nikdo v rozhlase nevysílal. Některé písně do redakce posílal Ludvík Čermák, tehdejší rozhlasový zpravodaj v New Yorku. Vedle americké pop-music přivážel ze svých cest další sběratelské kousky, tedy v Československu tehdy nevydávané gramofonové desky.“*¹⁸⁰ V letech 1965–1970 byl Ludvík Čermák zpravodajem v Paříži. Vedle pravidelného zahraničního zpravodajství využíval svých pobytů v zahraničí i nadále k mapování hudebního života, a to zejména v oblasti pop-music. Hudebními příspěvky obohacoval vysílání pro děti a mládež a pořady *Mikrofóra*. V říjnu 1971 byl z rozhlasu propuštěn.¹⁸¹ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

¹⁷⁸ Výstava MEVRO se konala k výročí oslav čtvrtstoletí existence Československého rozhlasu.

¹⁷⁹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 52–53.

¹⁸⁰ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu (příspěvek k 70. výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1993, s. 84–85.

¹⁸¹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 52–53.

Jiří Dienstbier (20. 4. 1937 – 8. 1. 2011)

Novinář, politik a diplomat Jiří Dienstbier studoval v letech 1955–1960 Filozofickou fakultu UK, obor žurnalistika. Do ČsRo nastoupil v roce 1958 jako student. Jiří Dienstbier v osobním rozhovoru ke svému nástupu do rozhlasu řekl: „*Do Československého rozhlasu jsem nastoupil 15. prosince 1958 jako student třetího ročníku. Do roku 1959 jsem vypomáhal v redakci vysílání do zahraničí. Později jsem pracoval jako zahraničněpolitický redaktor a komentátor v Redakci mezinárodního života.*“¹⁸² V letech 1964–1967 byl Jiří Dienstbier zahraničním korespondentem pro Dálný východ (východní Asie, Hanoj) a v rozmezí let 1968–1969 byl zahraničním korespondentem v USA. Byl také jedním z organizátorů rozhlasového pořadu *Písničky s telefonem*. Jiří Dienstbier byl aktivním účastníkem protiokupačního vysílání v srpnu 1968. Po propuštění z rozhlasu v roce 1970 pracoval nejprve jako dokumentátor projekčního ústavu, pak jako noční hlídač a topič.¹⁸³ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Luboš Dobrovský (3. 2. 1932)

Novinář, literární kritik, překladatel a politik. Vystudoval Filozofickou fakultu UK v Praze, obory bohemistika a rusistika. V letech 1959–1968 pracoval v ČsRo jako redaktor Redakce mezinárodního života. Z toho byl 1967–1968 zahraničním korespondentem v Moskvě. V období 1959–1968 uveřejňoval literární kritiky a recenze v časopisech *Plamen* a *Listy*. V roce 1969 byl redaktorem obou periodik. V roce 1970 byl z rozhlasu propuštěn pro svůj kladný postoj k demokratizačnímu procesu v Československu a pro odpor k sovětské okupaci.¹⁸⁴ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2. K osobnosti svého kolegy z RMŽ Luboše Dobrovského napsal Jaroslav Jirů v odborném periodiku *Svět rozhlasu*: „*Jednou vysílal z Moskvy Luboš Dobrovský. Nebyl spokojen s prací techničky v moskevském rozhlase a dopálen její zřejmou neochotou spustil nádherný vodopád ruských nadávek, který jsem poslouchal společně s nevrlymi reakcemi postižené úplně nábožně, „Kto on takoj?“ Zeptala se kamarádka postižené soudružky. „Čort takyj malenkij,“ ulevila si kritizovaná. Když jsem pak Luboše poprvé spatřil, musel jsem se mimoděk usmát. Dobrovský – jistě mi to promine – opravdu někdy*

¹⁸² Rozhovor s Jirím Dienstbierem v únoru 2010.

¹⁸³ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 58–59.

¹⁸⁴ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 61.

připomíná čertíka, který vyskočil z papírové krabičky. Je to drobný živý muž s rychlými pohyby neustále ve střehu jako šermíř. Jeho otázky se také podobají primu nebo kvartu, jsou rychlé, přesné a Luboš chce, aby se také stejně odpovídalo. Dne 21. srpna 1968 přiběhl na naše velvyslanectví v Moskvě a prohlásil bratrskou pomoc za agresi. Byl tedy poslán do Prahy a znechucen poměry v posrpnovém rozhlase odešel do redakce Listů. Potkal ho pak stejný osud jako nás všechny. Jeden čas myl výlohy, pak zase pečoval o čisticí prostředky v Památníku písemnictví. Jednou jsem tam za ním přišel. Luboš seděl na jakémsi vyvýšeném pódiu a přiděloval soudružkám uklízečkám saponáty a hadry s důležitostí ředitele a gesty italského granda.¹⁸⁵

Květoslav Faix (10. 5. 1924 – 4. 2003)

Redaktor, šéfredaktor a náměstek ústředního ředitele ČsRo. V letech 1939–1943 studoval obchodní akademii v Lounech; 1946–1948 VŠ politická a sociální UK v Praze (studium nedokončil). V letech 1943–1945 pracoval jako pomocný dělník; 1945–1946 učitel v okr. Most; 1947 korektor v nakladatelství Svoboda; 1948–1950 referent v oblastní ústředně ministerstva informací v Ústí nad Labem; Do Československého rozhlasu nastoupil v roce 1950. V rozmezí let 1950–1954 pracoval jako redaktor v Redakci mezinárodního života; 1955–1958 zahraničně-politický zpravodaj ČsRo v Berlíně (NDR); 1959 vedoucí RMŽ; 1960–1962 zahraničně-politický zpravodaj v Bonnu (SRN); 1963 redaktor RMŽ; 1963–1968 hlavní redaktor Zahraničním vysílání ČsRo. V roce 1968 byl Karlem Hrabalem z RMŽ propuštěn.¹⁸⁶ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2. V publikaci *Rozhlasáci* Miloslav Pátek o Květoslavu Faixovi píše: „*Studoval na Vysoké škole sociální a studium si od roku 1947 přivydělával jako korektor v Rudém právu. Po únoru 1948 se potkal s Jiřím Rumlem, který kdysi začínal také jako korektor, a od něho se dozvěděl, že v rozhlase hledají lidi do zprávařské směny. A vzhledem k tomu, že jsou služby střídavé, může při tom studovat. K. Faix zůstal ve zpravodajské směně dlouho a nebylo to jen ze studijních důvodů (vysokou školu nedokončil). Nějak se mu nepodařilo prosadit, i když pro to dělal – podle tehdejších norem – všechno možné. Chodil stále ve svazácké modré košili, hlásil se do všech mládežnických úderů a nevynechal jedinou manifestaci, na níž se kontrolovala účast. Využil svých znalostí*

---

¹⁸⁵ JÍRŮ, Jaroslav. *Luboš Dobrovský*. Svět rozhlasu, 2007, č. 17, s. 35–36.

němčiny a stal se pak odborníkem na termíny revanšismus, militarismus, neonacionalismus, sudeťácká iredenta atd. Myslel to všechno natolik vážně, že před odchodem Jana Petránka, jednoho z redakčních mládežníků, na vojnu, mu velmi kladl na srdce, že by si měl důkladně prostudovat nebezpeční německého militarismu. A na potvrzení mu předal jménem mládežnické organizace knihu Německo, která obsahovala nejen všechny výše uvedené termíny, ale i mnoho dalších z propagandistických příruček sovětské armády. Květoslav Faix se později stal zpravodajem ČsRo v NDR (1955–1958), pak i v západním Německu v Bonnu (1960–1962) a tímto směrem byl pak poznačen i jeho další rozhlasový a nerozhlasový vývoj.¹⁸⁷

Jiří Frodl (1925)

V rozmezí let 1968–1969 pracoval pro Redakci mezinárodního života jako zpravodaj v Londýně. Informace o jiné činnosti Jiřího Frodla nebyly z dostupných pramenů nalezeny.

Vilém Fuchs (22. 7. 1923)

Novinář a germanista. Absolvoval Filozofickou fakultu UK v Praze. V letech 1939–1944 pracoval jako dělník ve firmě Nábytek Franz; 1944–1945 vězněn gestapem; 1945–1948 národní správce podniku Nábytek Franz; 1948–1949 referent sekretariátu ÚV KSČ; 1949–1951 tajemník na VŠ politických a hospodářských věd; 1953–1963 technik v ČKD Sokolovo Praha. V roce 1963 nastoupil do Československého rozhlasu jako vedoucí redakce propagandy Hlavní redakce politického vysílání (HRPV); 1964–1965 vedoucí německé sekce vysílání do zahraničí ČsRo; 1965–1966 vedoucí skupiny pro vědecké řízení v útvaru ústředního ředitele ČsRo; 1966–1968 byl členem Redakce mezinárodního života a zahraničním korespondentem ČsRo v Bonnu. V roce 1968 byl obhájcem demokratizačního procesu v tehdejší Československu, což bylo zřejmé i z jeho zahraničních komentářů a zpravodajství v době protiokupačního vysílání ČsRo. V srpnu 1968 zůstal z obavy před pronásledováním v zahraničí. Po okupaci působil v Bonnu jako parlamentní zpravodaj německého tisku. Současně byl vedoucím literární

¹⁸⁶ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 69.

¹⁸⁷ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 52.

redakce brémského rozhlasu (SRN).¹⁸⁸ Informace o pozdější činnosti Viléma Fuchse nebyly z dostupných pramenů nalezeny.

Karel Jezdinský (7. 11. 1939)

Novinář. V letech 1955–1959 studoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, absolvoval studia Blízkého východu na katedře orientalistiky. Do Československého rozhlasu nastoupil v roce 1963. V rozmezí let 1963–1966 byl redaktorem anglické sekce a pracoval v redakci vysílání do zahraničí ve svahilštině ČsRo. V období 1966–1969 byl členem Redakce mezinárodního života a zahraničním korespondentem ČsRo v Bělehradu. Srpen 1968 ho zachytil v Praze na dovolené, a proto se zapojil do protiokupačního vysílání ČsRo. Pak se vrátil do Bělehradu, odkud se v roce 1969 odmítl vrátit.¹⁸⁹ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Jaroslav Jírů (8. 4. 1935)

Novinář. Narodil se v Praze. V letech 1949–1953 studoval Drtinovo gymnázium rovněž v Praze; 1953–1958 studoval FF UK, obor historie; od roku 1968 kandidát věd, sepsal práci na téma *Francouzská zahraniční politika a ČSR v letech 1933–1939*; 1949–1953 učitel na středních školách okresu Praha-jih; 1961–1963 dokumentační oddělení redakce *Rudého práva*; 1963–1966 redaktor časopisu *Odborář*; 1966–1967 redakce *Nová mysl*. Do rozhlasu nastoupil v roce 1967 jako zpravodaj a komentátor Redakce mezinárodního života. Z dostupných pramenů vyplývá, že za své kariéry v ČsRo nebyl zahraničním komentátorem. V letech 1970–1971 byl překladatelem z angličtiny a francouzštiny monitorovacího oddělení (odposlech) zahraničního vysílání. Byl aktivním účastníkem demokratizačního procesu a srpnového vysílání v roce 1968. Za to byl z ČsRo propuštěn. K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

---

¹⁸⁸ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 74.

Igor Kratochvíl (28. 7. 1924 – 23. 8. 2007)

Novinář a politik. Vystudoval reálné gymnázium a Vysokou školu politickou a sociální v Praze (1945–1949).¹⁹⁰ Od roku 1945 byl členem KSČ. Vedoucí mezinárodního oddělení ÚV ČSM (1948). V roce 1952 přešel jako vedoucí odboru pro kulturní styky se zahraničím na ministerstvo informací a osvěty, odtud nastoupil základní vojenskou službu. V období let 1953–1959 přednášel na Vojenské politické akademii, dále krátce pracoval na ministerstvu zahraničí. V roce 1960 nastoupil do ČsRo. V roce 1962 přijal funkci vedoucího Redakce mezinárodního života. Hovořil rusky, anglicky a německy, což při své práci plně využil. Později byl obviněn kvůli nežádoucím politickým kontaktům v Jugoslávii. Z rozhlasu byl na hodinu propuštěn a současně vyloučen z KSČ. V letech 1962–1963 pracoval jako svářeč v závodě Prefa Holešovice. Dalších pět let byl hlavním redaktorem zahraniční redakce Státního nakladatelství technické literatury. V roce 1968 se vrátil do rozhlasu. V lednu 1969 byl jmenován náměstkem ústředního ředitele ČsRo pro zpravodajství a publicistiku. Členství v KSČ mu bylo usnesením sekretariátu ÚV KSČ z 27. května 1968 vráceno se zpětnou platností. V červenci 1969 nabízel písemně své propuštění z rozhlasu a v lednu 1970 svůj návrh opakoval a bylo mu vyhověno. Igor Kratochvíl rozvázal pracovní poměr dohodou k 15. dubnu 1970. Od ledna 1970 mu byl povolen vstup do ČsRo pouze s povolením osobního oddělení.¹⁹¹ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Karel Kyncl (6. 1. 1927 – 1. 4. 1997)

Životopis novináře Karla Kyncla byl podrobně zpracován několika autory např. v diplomové práci Terezy Kůstkové *Zahraniční korespondent Karel Kyncl* (1999) a v monografiích Milana Pokorného *Dvoji domov Karla Kyncla* (1999) a *Karel Kyncl. Život jako román* (2005).

V letech 1938–1946 studoval reálné gymnázium v Praze Vršovcích. V období 1946–1948 absolvoval tři semestry novinářské fakulty VŠ politické a sociální v Praze. Byl členem Dismanova rozhlasového dětského souboru (1943–1948). Spolu s Pavlem Kohoutem provázal slovem živé vysílání ČsRo z Mezinárodní výstavy rozhlasu

¹⁸⁹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 110–111.

¹⁹⁰ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 138.

¹⁹¹ KOLÁŘOVÁ, Bohuslava. *Ing. Igor Kratochvíl*. Svět rozhlasu, 2009, č. 22, s. 61–62.

MEVRO (1948). Pak krátce pracoval v oddělení agitace ÚV KSČ a v kulturní rubrice *Mladé fronty*. V roce 1950 nastoupil do redakce Armádního rozhlasu, která byla součástí ČsRo. Zde působil do roku 1961, kdy přešel do Redakce mezinárodního života. V letech 1962–1965 působil jako zpravodaj v USA.¹⁹² K volbě vedení ČsRo přidělit Kynclovi místo zpravodaje v USA se v knize *Karel Kyncl. Život jako román* píše: „Muž, který mne posléze velmi neměl rád, tehdejší ředitel rozhlasu Karel Hoffmann, mne požádal, abych dělal zahraničního zpravodaje. Na nejdůležitějším místě, ve Spojených státech.“¹⁹³ Podle dostupných pramenů se zmíněný rozhovor K. Kyncla s ředitelem Hoffmannem odehrál v roce 1960. Kyncl tak vysvětloval svůj přestup z armádní redakce do Redakce mezinárodního života a rovněž dodal, že mu Hoffmann dal na vybranou mezi USA a Indií.¹⁹⁴ V srpnu 1968 byl Karel Kyncl v Japonsku na dvouměsíční služební cestě. Několik dní po sovětské invazi odcestoval z Tokia do Bělehradu, kde skupina českých politiků a ekonomů uvažovala o vytvoření exilové vlády. Kyncl se o tom dozvěděl z anglického vydání tokijských novin. Domluvil se telefonicky s tehdejším ministrem zahraničí Jiřím Hájkem, kterého dobře znal, že vypomůže při komunikaci s médii. Jelikož se koncepce exilové vlády záhy ukázala jako nereálná, odcestovala skupina 29. srpna 1968 z Bělehradu do Vídně. Měsíc po obsazení Československa, 21. září 1968, se Karel Kyncl vrátil z Vídně do Prahy. V rozhlase dal výpověď 25. září, jeho pracovní poměr skončil 31. října, později nastoupil do Československé televize. V roce 1969 byl vyloučen z KSČ a propuštěn z ČsT.¹⁹⁵ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Ondřej Neff (26. 6. 1945)

Spisovatel a publicista Ondřej Neff se narodil v Praze jako syn spisovatele Vladimíra Neffa a herečky Vlastimily Petrovičové. Po maturitě pracoval v časopise *Svět v obrazech* (1962–1963). V letech 1965–1969 studoval Institut osvěty a novinářství Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1965 vypomáhal půl roku jako student na praxi v plzeňské redakci Československého rozhlasu. Do ČsRo nastoupil jako elév na podzim roku 1966. Na svůj nástup do rozhlasu vzpomíná takto: „*Hlavní roli v tom hrála*

¹⁹² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 316.

¹⁹³ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 95.

¹⁹⁴ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 95.

¹⁹⁵ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 156.

*osobnost Vladimíra Kovářika, který vedl na novinářské fakultě rozhlasovou katedru. Čtenáři jistě budou znát jeho nádherné Literární toulky po Čechách a po Moravě, ale napsal i důležité odborné práce o rozhlasové historii a teorii. Kovářík rozhlasem skutečně žil a hodně nás o něm naučil. Byl to báječný člověk. Úplné začátky jsem si odbyl v plzeňském rozhlase. Strašně rád na tu dobu vzpomínám. Dostal jsem tam možnosti, o jakých by se mi v Praze ani nesnilo. Když jsem se naučil zacházet s technikou, mohl jsem připravovat vlastní hodinové pořady, to bylo něco fantastického. Dokonce jsem v té moderní rozhlasové budově i bydlel!*¹⁹⁶ Pracoval zde i v době srpnové invaze 1968 (viz kap. 4.2.2).

Miloslav Panchártek, (Miloslav/Míla) Pátek (1921 – 30. 3. 1992)

Novinář. Vystudoval obchodní akademii v Plzni. Za první republiky nesměli středoškolští studenti psát do novin bez souhlasu ředitele školy, autor si tedy vymyslel pseudonym ze začátku a konce občanského příjmení Panchártek – Pátek. Do Československého rozhlasu nastoupil v roce 1946 jako redaktor noční směny. V roce 1947 byl vyslán na půl roku do Plzně, aby zde vybudoval krajské zpravodajství. V Plzni pak zůstal jako vedoucí redaktor zpravodajství a zástupce ředitele. V polovině roku 1952 byl přeložen do Prahy a stal se zástupcem šéfredaktora politického zpravodajství ČsRo. Odtud byl na základě rozhodnutí KV KSČ v Plzni v lednu 1953 propuštěn pro údajnou stranickou nespolehlivost. Po delší zdravotní přestávce pokračoval roku 1954 v ČsRo jako řadový redaktor v pražské Redakci mezinárodního života. Byl zahraničním zpravodajem v Jugoslávii (1958–1959), na Středním východě (1959–1962), ve Velké Británii (1962–1963) a v USA (1965–1967). V roce 1970 z ČsRo odešel. K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Jan Petránek (28. 12. 1931)

Životopis novináře Jana Petránka byl podrobně zpracován v bakalářské práci *Jan Petránek – rozhlasový publicista*, kterou jsem obhájila v roce 2010. Jan Petránek studoval v letech 1947–1951 obchodní akademii v pražské Resslově ulici. V srpnu 1951 nastoupil do Československého rozhlasu. Práci v rozhlase mu doporučil třídní profesor z obchodní akademie, který věděl, že rozhlas hledá nové zaměstnance s výbornou znalostí

¹⁹⁶ POKORNÝ, Milan. Rádio je Chytré. *Týdeník rozhlas*. 2008, roč. 17, č. 41, s. 12–14.

českého jazyka a dobrým hlasem. Ke svým pohnutkám se Jan Petránek vyjádřil takto: „Do rádia jsem přišel už kvůli tomu, že jako absolvent obchodní akademie jsem nejevil přílišný zájem dostat se skutečně do ekonomického sektoru. Po druhé světové válce navíc nebylo příliš pracovních příležitostí a účetního jsem dělat nechtěl.“ Na tu dobu dále vzpomíná: „Přišel jsem do rozhlasu a pracoval jsem tam od srpna 1951, tedy necelý rok, protože pak jsem musel na vojnu a tu mi Čepička¹⁹⁷ protáhl (jako všem mým vrstevníkům) na dva roky a sedm měsíců.¹⁹⁸ Takže jsem se vrátil do rozhlasu až v lednu 1955.“¹⁹⁹ Zájem o zahraniční politiku zdědil Jan Petránek po svém otci. Říká k tomu: „Hltal jsem vše, co se týkalo Asie, Afriky, Latinské Ameriky. Za mou orientaci na Asii mohl můj táta, ruský legionář. Jednou mi řekl: ‚Chceš-li pochopit, kam se kutálí zeměkoule, sleduj to, co zraje a co se bude dít v těch nejhudších částech světa. Ale připrav se na to, že budeš muset strávit a pochopit věci, které byly, jsou a ještě budou strašlivě a neuvěřitelně kruté.‘“²⁰⁰

První zemí, ve které Jan Petránek pracoval jako zahraniční zpravodaj Československého rozhlasu, byla Indie. Jeho pracovní pobyt trval od září 1961 do července 1962 (zpravodajská mise trvala přesně 303 dnů).²⁰¹ Působil zde jako dopisovatel pro celou Asii. Kromě výkonu novinářského povolání ale nebyl ochoten spolupracovat s československou vojenskou rozvědkou, která byla v té době odnoží sovětské špionáže.²⁰² Tato zpupnost moci měla své důsledky, jak o tom pro *Almanach českých novinářů* napsal: „Špiona jsem dělat nemínil – kvůli tomu za mnou zas nesměla a nemohla přijet žena s dětmi, neboť nedostala pas (...).“²⁰³ Jan Petránek byl z Indie předčasně, po necelém roce odvolán. Kvůli nesouhlasu spolupracovat s tajnými službami byla další zpravodajským místem Moskva (1962–1967), nikoli New York, jak si přál. Říká o tom: „Na Západ už jsem nikam nemohl, a tak jsem přijal jedinou možnost, která mi byla nabídnuta – vystřídat našeho zpravodaje v Moskvě.“ Do Moskvy

¹⁹⁷ Alexej Čepička (1910–1990) – český komunistický politik, zeť Klementa Gottwalda. V letech 1950–1956 ministr národní obrany. In: ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 951.

¹⁹⁸ Důvodem bylo povinné mimořádné vojenské cvičení, tzv. skrytá mobilizace, která souvisela s poválečnou situací v Evropě (příprava na válku). Tato cvičení byla organizována v letech 1951–1954.

¹⁹⁹ SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008, s. 147.

²⁰⁰ SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008, s. 155.

²⁰¹ *ibid.*: s. 155.

²⁰² *ibid.*: s. 147, 155.

²⁰³ *ibid.*: s. 157.

přijel 14. října 1962, v první den tzv. raketové krize.²⁰⁴ V osobním rozhovoru na to vzpomínal takto: „*Jako reportérovi mi štěstí přálo – naservírovalo mi události přímo pod nos. Přiletěl jsem do Moskvy v okamžiku, kdy propukla kubánská raketová krize, kdy se Chruščov a Kennedy nejen obrazně řečeno dotýkali pověstných a prokletých červených knoflíků, jejichž zmáčknutím by nastal atomový konec světa. To bylo v polovině října 1962. Byl jsem pár hodin v Moskvě – a už jsem v ty dny, patřící historii dvacátého století k těm nejdramatičtějším, poznal zásadní hlubinu izolace sovětské společnosti od zbytku zeměkoule.*“²⁰⁵ V červenci roku 1968 byl Jan Petránek požádán, aby na několik týdnů zastoupil ve Velké Británii svého kolegu Jiřího Frodla, který tam pracoval jako zvláštní zpravodaj Československého rozhlasu. Nastoupil do londýnské pobočky rozhlasu a denně dojížděl do sídla BBC. V polovině srpna 1968 se Jan Petránek z pracovní cesty do Británie vrátil. Krátce poté spolu s celou svou rodinou odjel na venkov. Tam ho zastihla zpráva o invazi spřátelených vojsk.²⁰⁶ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Ladislav Porjes (21. 11. 1921)

Novinář. Ladislav Porjes byl Slovák židovskému původu a měl za války podobný osud jako Milan Weiner. Tehdejší šéfredaktor měl tedy v redakci člověka, s nímž ho spojovaly společné válečné zkušenosti. Narodil se v Žilině. Válku prožil v koncentračních táborech. Po osvobození Osvětimi vstoupil do čs. vojenské jednotky generála Ludvíka Svobody. Na jaře 1945 se vrátil do Československa jako poddůstojník Svobodovy armády. V letech 1945–1952 byl nejprve redaktorem, později vedoucím redakce slovenského deníku *Pravda*. V roce 1952 byl v souvislosti s procesem s Rudolfem Slánským a v důsledku následné protižidovské politiky propuštěn ze zaměstnání a pracoval jako vrátný. V roce 1954 byl rehabilitován a byl přijat do bratislavské redakce ČsRo. V roce 1957 se stal členem Redakce mezinárodního života v Praze. V letech 1956–1957 působil jako zpravodaj v Maďarsku. V rozmezí let 1957–1963 byl zpravodajem RMŽ pro socialistické země. V letech 1964–1968 byl

²⁰⁴ Kubánská raketová krize (též karibská krize) – vypukla v roce 1962 v důsledku rozmístění sovětských jaderných raket středního doletu na Kubě. V reakci na to vyhlásily USA blokádu Kuby, která měla zabránit dopravení dalších raket na toto území. To se zdařilo, jelikož sovětská plavidla se na hranici kontrolované zóny skutečně zastavila. Po dalších jednáních byly odstraněny již instalované rakety, Spojené státy se zavázaly, že nenapadnou Kubu a že stáhnou rakety středního doletu z Turecka. Karibské krize znamenala reálnou hrozbu válečného konfliktu.

²⁰⁵ Rozhovor s Janem Petránkem uskutečněný v listopadu 2009.

zpravodajem pro NDR, Západní Berlín a skandinávské země. Po roce 1969 byl z rozhlasu z politických důvodů propuštěn. Až do svého odchodu do důchodu v roce 1972 pracoval jako dělník.²⁰⁷ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2. Věra Šťovíčková-Heroldová k osobnosti Ladislava Porjese v odborném periodiku *Svět rozhlasu* v roce 2011 napsala: „Konstatovat, že od roku 1954 začal Laco Porjes pracovat jako rozhlasový redaktor v Praze, znamená zabývat se jeho životní dráhou až v druhé polovině jeho života. Narodil se v Žilině, stihl maturovat na gymnáziu, ale protižidovské zákony Tisova režimu mu nedovolily ve studiu pokračovat. Neminul ho koncentrační tábor v Osvětimi, odkud se mu podařilo utéct, konec války ho zastihl v armádě generála Svobody. Po válce se stal novinářem, povolání ho zavedlo do Prahy, kde působil jako vedoucí redaktor slovenské Pravdy, ovšem hned v roce 1952 opět doplatil na svůj původ a v následující vlně protižidovské politiky v souvislosti s procesem proti Slánskému byl propuštěn. V roce 1954 byl rehabilitován a stal se redaktorem redakce Čs. rozhlasu v Bratislavě. Vzhledem k tomu, že znal několik jazyků, včetně pro Prahu téměř exotické maďarštiny, stal se v roce 1957 členem Redakce mezinárodního života ČsRo v Praze. (...) Mít v Redakci mezinárodního života na starosti socialistické, v tehdejší terminologii bratrské země nebylo žádné terno. Jak přikazovala, opět dobovým jazykem řečeno, strana a vláda, psát o nich se smělo pouze optimisticko-budovatelsky, a pokud se v těchto zemích opravdu dělo něco, co vyvolalo zájem světové veřejnosti, v soudružském československém tisku a rádiu se o tom povinně mlčelo, a v nejhorším případě lhalo (viz maďarské události 1956). Povinnou volbou tematiky tak stával Porjes občas stranou hlavního proudu vysílání Redakce mezinárodního života, s kolegy vycházel dobře, ale snad i vzhledem k tragicky bolestným zážitkům z minulosti, osobní přátelství nenavázal. S redakcí ovšem sdílel v roce 1968 sympatie pro pražské jaro, takže, jako všichni ostatní v této redakci, byl na počátku tvrdé normalizace z rozhlasu propuštěn a až do odchodu do důchodu 1972 pracoval jako dělník.“²⁰⁸

²⁰⁶ KOTALOVÁ, Zdenka. *Jan Petránek - rozhlasový publicista*. Praha, 2010, s. 31.

²⁰⁷ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Ladislav Porjes*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2011, č. 26, s. 64.

²⁰⁸ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Ladislav Porjes*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2011, č. 26, s. 64.

Jiří Ruml (8. 7. 1925 – 20. 2. 2004)

Novinář. V letech 1936–1944 studoval Jiří Ruml reálné gymnázium v Plzni. V letech 1944–1945 byl totálně nasazen u civilní protiletectké obrany v Plzni. V roce 1945 pracoval jako technický úředník v podniku Plzeňské papírny. Pak 1946 zaměstnán Krajským výborem KSČ Plzeň jako referent oddělení kultury; 1946–1947 *Rudé Právo* Praha (korektor); V rozmezí let 1947–1955 a 1958–1964 pracoval v ČsRo v Praze. Z toho v letech 1947–1952 jako redaktor zpravodajství ČsRo a 1952–1955 jako vedoucí průmyslové redakce Hlavní redakce politického vysílání (HLPV). V rozmezí let 1955–1957 pracoval ve večerníku *Večerní Praha* jako vedoucí reportážní rubriky. Po zaškolení v ČsRo pracoval v období 1958–1961 byl členem Redakce mezinárodního života, působil jako zpravodaj v Berlíně (NDR). V letech 1962–1963 byl šéfredaktorem publicistiky Hlavní redakce politického vysílání. V období 1964–1965 byl redaktorem v pražském studiu Československé televize. V rozmezí let 1965–1966 redaktor krajského vysílání ČsRo v Ústí nad Labem. V letech 1967–1969 (až do zákazu časopisu) byl redaktorem a později zástupcem šéfredaktora v časopise *Reportér*. V roce 1968 byl předsedou pražské pobočky Svazu Čs. novinářů a mluvčí pražské novinářské obce. V rozmezí let 1970–1990 mu byla zakázána publicistická činnost.²⁰⁹ K jeho další činnosti viz kap. 4.2.2.

Dušan Ruppeltdt (20. 8. 1926 – 4. 11. 1993)

Rozhlasový publicista a zahraniční zpravodaj. Po absolvování bratislavské právnické fakulty v roce 1950 nastoupil do ČsRo v Bratislavě, kde se zabýval zahraničněpolitickou problematikou. Později přešel do pražské RMŽ a v rozmezí let 1957–1960 byl zpravodajem ČsRo v Indii. Zprávy, komentáře, reportáže a pásma posílal v tomto období rovněž z Indočíny, Japonska a Srí Lanky. Po svém návratu působil v RMŽ nejprve jako komentátor a později krátce jako její vedoucí. V letech 1963–1967 působil jako zpravodaj v Montevideu (Uruguay), odkud pokrýval Latinskou Ameriku. Odtud uveřejňoval příspěvky zejména z Brazílie, Mexika, Peru a Chile. V roce 1969 byl perzekuován za své produbčekovské postoje a nesouhlas se sovětskou

²⁰⁹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 199.

intervencí v srpnu 1968.²¹⁰ Informace o činnosti novináře Dušana Ruppeldta po roce 1969 se nepodařilo dohledat.

Věra Šťovičková-Heroldová (3. 11. 1930)

Novinářka, překladatelka a spisovatelka. Věra Šťovičková-Heroldová popsala podrobně svůj život v monografii *Po světě s mikrofonem* (2009). Po absolutoriu reálného gymnázia Charlotty Masarykové v Praze působila Věra Šťovičková v letech 1949 až 1951 jako redaktorka zpravodajství v Československém rozhlasu a v letech 1951 až 1970 jako redaktorka a komentátorka Redakce mezinárodního života. Jelikož hovořila francouzsky, zabývala se frankofonními oblastmi. Když začaly africké kolonie usilovat o nezávislost, ukázala se aktuální tato problematika. Na území afrického kontinentu nebyla do té doby stanovena stranická linie ve smyslu zpracování informací a ze strany vedení rozhlasu se ukázala jistá váhavost poslat do oblasti ženu redaktorku. Přesto se stala roku 1960 zahraniční dopisovatelkou pro africkou oblast. Na počátku byl stálý pobyt v Conakry²¹¹ (1960–1962). V dodatku ke smlouvě s datem 5. 12. 1960 je formulován rozsah jejích povinností takto: „*Sledovat situaci v Africe na jih od čáry Somálsko, Etiopie, Súdán a arabské země Severní Afriky a hlavně v místě stálého působení, tj. V Guineji, dále Kongu (Leopoldville), v Ghaně, Mali, Senegalu, Mauretánii, Sierra Leone, Libérii, Ubangi Šari,*²¹² *Nigérii, Togu a v portugalských a britských koloniích. Jako vybavení se zaznamenává: přenosný magnetofon, stacionární magnetofon,*²¹³ *radiopřijímač, osobní vůz čs. značky.*“ Postupem času se pro ČsRo ukázalo finančně efektivnější, bude-li posílat reportéra na africký kontinent z Prahy a původně stálá zpravodajka zastávala od roku 1964 funkci tzv. putujícího korespondenta. V srpnu 1968 se Věra Šťovičková aktivně účastnila protiokupačního vysílání. Z toho důvodu byla v roce 1970 z rozhlasu propuštěna. K její další činnosti viz kap. 4.2.2.

²¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Ukázky z tvorby, Dušan Ruppeldt*. Bratislava : Slovenský rozhlas. Príspevky k dejinám rozhlasu, č. 6, 2001, s. 117.

²¹¹ Conakry – hlavní a současně největší město afrického státu Guinea.

²¹² Dnešní Středoafriická republika.

²¹³ Byl určen ke střihání a úpravě nahrávek.

Karel Šubrt (16. 6. 1906 – 15. 8. 1975)

Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. V letech 1925–1944 zaměstnanec Poštovní spořitelny a poštovních úřadů. Současně 1936–1938 redaktor časopisů nakladatelství Melantrich, kde si osvojil novinářské řemeslo. V letech 1944–1945 byl vězněn na Pankráci a v Terezíně. Po válce se k práci novináře nevrátil, a pracoval v družstvu Dílo. V té době zastával rovněž funkci předsedy ONV ve Frýdlantu. Do rozhlasu nastoupil v roce 1950. Začínal ve vnitropolitické redakci (1950–1952), ale později přešel jako vedoucí do Redakce mezinárodního života (1952–1958), kde byl rovněž hlavním komentátorem. Mezi pořady, které připravoval, patřily *Komentáře týdne* a *Nedělní poznámky ke světovým událostem*.²¹⁴ Podle pamětníků a dostupných pramenů ovšem neměl potřebné organizační schopnosti.²¹⁵ V roce 1958 onemocněl a po uzdravení byl v ČsRo jmenován vedoucím publikačního oddělení. V roce 1961 se publikační oddělení stalo součástí studijního a výzkumného oddělení, které bylo roku 1970 zrušeno. Podrobnosti o činnosti Karla Šubrtu po roce 1970 nebyly nalezeny.

2.3.6 Nejvýznamnější pořady Redakce mezinárodního života

V dalších odstavcích budou popsány vybrané pořady, které Redakce mezinárodního života připravovala, nebo se na jejich tvorbě podílela. V padesátých letech patřily relace *Komentář týdne* a *Nedělní poznámka* mezi zásadní. Kromě těchto dvou pořadů připravovala redakce v roce 1953 ještě pořady *Nad mapou světa* a *Poznáváme SSSR*. Podílela se rovněž na *Besedách s posluchači* (1954) nebo *Tribunách posluchačů* (1958). Od roku 1956 přibyl nový pořad *Obrázky ze světa*, blízký dnešnímu *Zápisníku zahraničních zpravodajů*.²¹⁶ V roce 1960 se začaly vysílat besedy k zahraničním otázkám s názvem *Co chcete vědět?* Jejich ohlas svědčil o tom, že posluchači chtěli slyšet k aktuální události pohotové slovo odborníka, a to jak zahraničního zpravodaje, tak i specialisty pro příslušnou otázku.

V šedesátých letech se na přípravě pořadů podíleli i zahraniční korespondenti, kteří zpracovávali celou řadu typů pořadů a žánrů od zpravodajských až po cestopisy

²¹⁴ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 254.

²¹⁵ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 83.

a reportáže. Nejčastěji se však objevovaly jejich krátké příspěvky v *Rozhlasových novinách*. Podle šéfredaktora Weinerja je nejvíce využíval rozhlas v Bratislavě, který zařazoval zpravodajské příspěvky denně. Rovněž využití v zahraničním vysílání bylo vysoké (zhruba 80 %).²¹⁷ Podobných příspěvků k aktuálním událostem odvíšila RMŽ průměrně 50–60 měsíčně.²¹⁸ Další zpravodajskou formou byly příspěvky do pořadu *Svět očima zahraničních zpravodajů*, jenž byl vysílán jednou týdně. Korespondenti dále připravovali seriály rozhlasových cestovních reportáží *Po pěti kontinentech*, pořadů o životě v jednotlivých zemích *Zajímavosti ze světa*, a podíleli se na přípravě závažných politických pořadů *Svět u mikrofonu*. V roce 1967 byl pro dopisovatele zřízen zvláštní pořad *Volá vás...* Tento pořad byl dvakrát týdně vysílán na VKV a vyhrazen pohledům na jednotlivé země.

Podle Weinerja byl rozhlas zahraničními zpravodaji dostatečně zásoben materiály zpravodajsko-politického charakteru. Otevřenou otázkou zůstávaly příspěvky o životě v jednotlivých zemích, které by podávaly zasvěcený hlubší pohled na jednotlivé oblasti života, zabývající se otázkami průmyslu, zemědělství, služeb a životního stylu. Tento typ pořadů by podle něj poskytl nejen nezkrácený pohled na jednotlivé země, ale mohl být současně i příspěvkem k řešení některých problémů v tehdejší ČSSR, jelikož by seznamoval s nejzajímavějšími zkušenostmi ze zahraničí. Významnou úlohu měly hrát příspěvky ze socialistických zemí. Rozšíření takových pořadů by si ovšem vyžádalo určité úpravy vysílacího schématu, jelikož stávající schéma k jejich uplatnění možnost nedávalo.²¹⁹

Nedělní poznámka (50. léta)

Týdenní vnitropolitický komentář zasazený do mezinárodního kontextu. Stopáž 10 minut. Pořad vznikl v první polovině padesátých let. Vysílal se vždy v neděli po polední zpravodajské relaci. O této relaci napsal Miloslav Pátek ve své stati: „*Nedělní poznámka ke světovým událostem vybočovala od svého vzniku z běžných rozhlasových tradic. Vznikla vlastně z nouze, protože nedělní polední zpravodajství bylo strohé a bez aktualit, jelikož tiskové agentury začínaly pracovat až v odpoledních hodinách. A tak*

²¹⁶ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 261.

²¹⁷ Archiv ČRo, *Návrh na rozšíření sítě zahraničních zpravodajů*, s. 3. Uloženo ve složce Schůze vedení 1967.

²¹⁸ *ibid.*

vznikl nápad doplnit krátké zpravodajství a zprávu o počasí úvahou o tom, co se děje ve světě. Nikoliv komentářem, protože v době nedělního oběda se nikomu nechce poslouchat suché a nezáživné rozborů. Měla to být jakási rozhlasová obdoba poznámek a článků, které kdysi vycházely v dobrých nedělních přílohách novin. Po několik let psal tyto nedělní poznámky převážně Karel Šubrt, dával si záležet, aby měly dobrý novinářský jazyk, nové a neotřelé myšlenky o souvislostech mezinárodních vztahů. Samozřejmě, že byly často vysílány i špatné nedělní poznámky, poplatné režimní propagandě. To bylo zejména po koncepčních i cenzurních zásazích hlavního redaktora Karla Hrabala, který redigoval každou nedělní poznámku a nejednou jí dával číst i ústřednímu řediteli anebo obsah telefonoval na tiskový odbor ÚV KSČ. Přesto všechno bylo dost nedělních poznámek, o nichž se dalo říct, že prohloubily brázdou dobré rozhlasové žurnalistiky, a to se týká zejména druhé poloviny šedesátých let.²²⁰

Věra Šťovíčková-Heroldová k relaci v odborném periodiku *Svět rozhlasu* v roce 2006 napsala: „Rozhlasovým fenoménem doby se stala Nedělní poznámka ke světovým událostem, kterou Karel²²¹ psal týden co týden po několik let. Posluchači ji velice cenili, neboť kromě povinné daně v podobě boje za socialismus a mír v ní Šubrt v rámci tehdy ještě velice omezené svobody slova mluvil o tom, co se ve světě toho týdne skutečně událo, o čemž se lidé v domácích médiích zpravidla nedoslechli ani nedočtli. Tak se zrodil pojem šubrtka, a ten si, pokud si dobře pamatují, nevymyslela redakce, ale posluchači, kteří si o ni psali.“²²² Podle Věry Šťovíčkové-Heroldové si Karel Šubrt na psaní nedělních komentářů zakládal a po několik let neumožnil žádnému z podřízených kolegů, aby ho při psaní komentářů zastoupil nebo vystřídal. Věra Šťovíčková-Heroldová k tomu píše: „Napsat si šubrtku bylo tehdy pochopitelně nesplnitelnou touhou každého z nás, redakčních dorostenců a dorostenek, svěřených jeho péči. (...) A Karel nás skutečně učil, texty opravoval, haněl či chválil, ale své šubrtky střežil jako oko v hlavě. Ba nenechal si je vyrvat ani v létě a telefonoval je v obvyklé kvalitě z míst, kde byl právě na dovolené.“²²³ Výhodou Karla Šubrtu byla také skutečnost, že měl jako vedoucí pracovník přístup k tajným stránkám Monitoru. Věra Šťovíčková-Heroldová

²¹⁹ ibid.

²²⁰ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 84.

²²¹ Rozumí se Karel Šubrt.

²²² ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Karel Šubrt a "šubrtka"*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2006, č. 15, s. 42–43.

²²³ ibid.

pokračuje: „Karel měl proti nám nepopiratelnou výhodu. Zatímco my jsme se běžně dostali pouze ke zprávám ČTK, on směl číst barevný Monitor (...). Po jeho odchodu²²⁴ jsme se i my dočkali a začali psát šubrtky.“²²⁵

V roce 1968 se na přípravě nedělních komentářů podílel Milan Weiner. Jarmila Votavová k na semináři Sdružení pro rozhlasovou tvorbu k pořadu řekla: „Lidé, kteří ještě v letech 1962–1963 rozhlasové komentáře neposlouchali, se později stali jejich pravidelnými posluchači. Svědčil o tom nebyvalý telefonický a dopisový ohlas. Maxima dosáhl v roce 1968, kdy k Weinerovu komentáři vysílanému v březnu přišlo poštou do rozhlasu 1 800 dopisů.“²²⁶ Věra Šťovičková-Heroldová k pořadu na semináři Sdružení pro rozhlasovou tvorbu v roce 1999 vysvětlila: „Milan debatoval v přímém přenosu s komunistickými konzervativci, to bylo něco tak nevídaného, až naskakovala husí kůže. V té době celá země v poledne obědvala s rozhlasem. Nedělní polední komentáře nebyly krotké šubrtky, ale stanoviska k základním otázkám národní existence; s odstupem času vidím, že redakce jimi bezděčně suplovala někdy mdlá a nejistá stanoviska politiků pražského jara.“²²⁷ V odborném periodiku Svět rozhlasu k pořadu Věra Šťovičková-Heroldová poznamenala: „Nedělní poznámka ke světovým událostem byla příležitostí zkoumat domácí události v souvislosti se světem, k čemuž samozřejmě dávala velkou příležitost zejména humpolácká politika Sovětského svazu. Posluchači si pro texty chodili do rádia nebo posílali ofrankované obálky s žádostí o zaslání. (...) Šířila jsem tehdy souhlasně kvitovanou pomluvu, že když Weiner potká na chodbě opuštěnou plačící práci, utře jí slzy, vezme za ruku a odvede k nám do redakce.“²²⁸

²²⁴ Karel Šubrt opustil funkci šéfredaktora v roce 1958, a to ze zdravotních důvodů. BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 254.

²²⁵ ibid.

²²⁶ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 20.

²²⁷ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. dubna 1999, s. 40.

Svět u mikrofonu (1961)

Svět u mikrofonu měl zpočátku různé formáty, jednalo se např. o besedy s odborníky nebo soubory komentářů zahraničních korespondentů, kteří obvykle text přečetli. V tomto případě byly jejich jednotlivé příspěvky od sebe odděleny hudbou a průvodním slovem redaktorky ve studiu. *Svět u mikrofonu* byl vysílán jednou týdně, a to od počátku roku 1961.²²⁹ Původně měl stopáž 30 minut, později 60 minut. V případě, že byl vysílán k významnému výročí²³⁰ nebo při zvláštní příležitosti, mohla být stopáž i delší. *Svět u mikrofonu* byl jedním z několika předchůdců současného *Zápisníku zahraničních zpravodajů*.

Vznik relace měl své kořeny v polovině 50. let, kdy posluchači projevíli velký zájem o cestopisy a vysílání z první cesty Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda. V roce 1954 se pak zrodil první typ pořadu založený na příspěvcích prvních stálých zahraničních korespondentů ČsRo. Jednalo se o půlhodinový *Zápisník zahraničních dopisovatelů*. Věra Šťovíčková-Heroldová o pořadu napsala: „*Před časem si jeden moderátor Zápisníku povzdechl, že se neví, odkdy se tento nejpobulárnější rozhlasový pořad vlastně vysílá. Zavzpomínala jsem na své kolegy a kamarády z oných dřevních dob, a když jsem si ujasnila, že nikdo z nich už odpovědět nemůže (byla jsem z těch pionýrů nejmladší), vyšlo mi, že tu odpověď musím ve vlastní skříní najít já. I přinesla jsem štafle, snosila na koberec hory papíru a začala se těmi sběrnými surovinami probírat. Podle očekávání jsem svou první reportáž, odeslanou „ze světa“ do Zápisníku zahraničních zpravodajů, našla poměrně brzy. V záhlaví té kopie na průklepovém papíře čtu vlastnoruční poznámku, že text byl odeslán v září 1955.*“²³¹ Po čase se ukázala určitá jednotvárnost *Zápisníku zahraničních dopisovatelů*, jelikož většina příspěvků, kterou korespondenti zaslali, byla čtena hlasateli, spojována hudbou a doprovázena průvodním slovem. Anna Majznerová k tomu ve svém článku v odborném periodiku *Rozhlasová práce, časopis pro teorii a praxi rozhlasu* v roce 1961 napsala: „*Všechny Zápisníky se sobě navzájem podobaly. Kromě toho v těchto půlhodinách nebylo možno obsáhnout tematiku oblastí, kde rozhlas neměl svého dopisovatele, nedalo se využít citátů ze zahraničního tisku ani politických anekdot a jiných forem, které*

²²⁸ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Milan Weiner*. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 33.

²²⁹ MAJZNEROVÁ, Anna. *Jak dostat svět k mikrofonu*. Rozhlasová práce, časopis pro teorii a praxi rozhlasu. Praha : Československý rozhlas. 1961, č. 2, s. 24–25.

²³⁰ Např. rozhlasovému nebo stranickému.

²³¹ POKORNÝ, Milan. *Zápisník zahraničních zpravodajů*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1997, s. 6.

nespadaly do záhlaví Zápisníku zahraničních dopisovatelů. “ Z tohoto důvodu byl pořad v roce 1959 vystřídán půlhodinou s pestřejším složením a vysílán pod názvem *Půlhodinka ze světa*. Části čtené hlasateli byly vystřídány příspěvky zahraničních korespondentů namluvené na pásech, relace obsahovala i krátké žánry, většinou archivní záznamy nebo výroky z tisku. Anna Majznerová ve své stati dále dodává: „*Ale vývoj v rozhlasu jde tak prudce směrem k živému slovu, často improvizovanému přímo do vysílání, že ani pořady na zahraničně politická témata nemohly zůstat stranou.*“ Začátkem roku 1961 byl představen *Svět u mikrofonu*, jehož důležitým prvkem se staly dříve neužívané živě vysílané vstupy zahraničních korespondentů. Z dostupných pramenů tedy vyplývá pořadí existence pořadů ve sledovaném období následovně: *Zápisník zahraničních dopisovatelů* (1954) → *Půlhodinka ze světa* (1959) → *Svět u mikrofonu* (1961).²³²

Věra Šťovíčková v předmluvě ke knize Milana Pokorného *Zápisník zahraničních zpravodajů* zmiňuje: „*Učednická léta ve zpravodajské směně pro mne skončila a rozhlasovou reportérkou jsem se stala ve chvíli, kdy vznikl Zápisník zahraničních zpravodajů. Do té doby nemělo jedno bez druhého smysl.*“²³³

Příklad pořadu Svět u mikrofonu z Archivu ČRo z 21. ledna 1965:

Populační exploze

Beseda s odborníkem, profesorem Josefem Charvátem, s názvem *Populační exploze* a podtitulem *Hlad a podvýživa ve světě* byla v premiéře a ze záznamu odvysílána v Československém rozhlasu 21. ledna 1965. Stopáž 64 minut. Ve studiu se sešli akademik Josef Charvát, v kladení otázek se střídali tři redaktori Redakce mezinárodního života: Věra Šťovíčková, která měla zkušenost s pracovním pobytem v Africe, Dušan Ruppeltdt, jenž v minulosti pobýval v Indii, a Milan Weiner, který pracoval jako zpravodaj v Egyptě a v Číně. Novináři se v kladení otázek střídali. Dotazy redaktorů odráželi jejich pracovní zkušenosti z různých zemí.

²³² Další vývoj pořadu *Zápisník zahraničních zpravodajů* je popsán v bakalářských pracích Věry Vítkové *Vývoj a současnost Zápisníku zahraničních zpravodajů* (1997) a Terezy Anteneové *Specifika práce zahraničního zpravodaj Českého rozhlasu se zvláštním zřetelem k přípravě pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů v letech 2000–2003* (2004).

²³³ POKORNÝ, Milan. *Zápisník zahraničních zpravodajů*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1997, s. 8.

Průběh diskuze:

- Ohlášení pořadu, jeho názvu a představení hosta (2 minuty)
- znělka – zvonění zvonku (3 sekundy)
- Věra Šťovíčková přečetla průvodní slovo (1 minuta)

Dále se redaktoři střídali v pokládání níže uvedených otázek, na které profesor Josef Charvát odpovídal:

- *Co je mapa hladu a jak vypadá?*
- *Jaká bude situace v roce 2000?*
- *Je současná zemědělská produkce dostatečná?*
- *Je princip snižování porodnosti tak jak probíhá např. v Číně vhodným způsobem prevence hladomoru?*
- Závěrečné shrnutí diskuze pronesla Věra Šťovíčková.

Svět dnes večer (1963)

Večerní pořad složený ze tří bloků komentářů na témata domácí politiky, zahraničí a sportu. Vysílán byl každý všední den od 22. hodin. Z toho důvodu byl v redakci slangově označován jako *dvaadvacítka*. Zpočátku měl stopáž 10 minut, později prodloužen na 20 minut. Připravován od roku 1963. Ondřej Neff v osobním rozhovoru řekl: „*Svět dnes večer vymyslel Milan Wener. Sestával se ze tří bloků: domácí rubriky, zahraničních událostí a části věnované sportu.*“²³⁴ Věra Šťovíčková o tomto pořadu napsala: „*Dvaadvacítka byl ve svých počátcích jakýsi přehled (nebo odpad?) zpravodajství dne s nejmenší poslechovostí. Weiner ji získal pro svoji redakci a vysílání ve 22 hodin se postupně stávalo a stalo klenotem komentovaného zpravodajství. Také proto, že Weiner dosáhl toho, že zprávy agentur Reuters a AFP začaly chodit linkou přímo do redakce. Z informovanosti vyrůstala kvalita komentářů (...) a dobrá pověst dvaadvacítky. Poslech se nevídaně zvedl, lidé nám telefonovali a vzkazovali, že jsou ochotni i odejít z kina před koncem.*“²³⁵ O tomto pořadu napsala Věra Šťovíčková-Heroldová v odborném periodiku *Svět rozhlasu*: „*Až do této doby byly hlavní zpravodajskou relací Rozhlasové noviny v sedm večer. Jejich základem byly zprávy,*

²³⁴ Rozhovor s Ondřejem Neffem uskutečněný v dubnu 2010.

²³⁵ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009, s. 49.

přebírané z největší části z Četky, která byla zase závislá na TASSu. (...) Zprávy ve 22 hodin, to byla taková okrajová relace – odvar rozhlasových novin s minimální poslechovatostí. Weiner přišel s nápadem: nabídněme, že převezmeme dvaadvacítku a vysíláme tam komentované zpravodajství. Protože šlo o relaci, kterou stejně nikdo neposlouchal, nebylo těžké získat souhlas vedení. Weiner ovšem dokázal při této příležitosti něco nemožného: jakési polooficiální zavedení paralelní četkařské dálkopisné linky agentury Reuters a AFP do rozhlasu. A nádavkem vyžebrał v technice bednu, která se snad jmenovala „lambda“ a na které se dal chytat celý svět. Karel Jezdinský u ní vyládal hodiny. Jeden z nás přišel do služby před čtvrtou odpoledne, sledoval nejčerstvější anglické a francouzské agenturní zprávy, poslouchal cizí stanice a ve 22 hodin vyšel vlastním hlasem souhrn všeho, co se ve světě v té chvíli právě dělo – nádavkem s vlastním komentářem, kterým jsme dění ve světě zároveň vztahovali k událostem na domácí scéně. Je neuvěřitelné, jak rychle se lidé dozvědí, co stojí za poslech! Spěchali z divadel a biografů, aby stihli zprávy. Šlo to tak rychle, že když chtěl Ústřední výbor zasáhnout, bylo pozdě – dvaadvacítku si v té době posluchači už nenechali vzít. O dvaadvacítce jste možná něco zaslechli, ale určitě jste v souvislosti s ní nikdy neslyšeli, že to byl Weinerův vynález. Nikdy jsem nepoznala člověka méně prestižního, než byl on. Nehlásil se k otcovství pořadu ani v tomto případě, ani nikdy jindy; nežádal uznání pro kočího – vystupoval vždycky jako součást celého spřezání.²³⁶

Jaroslav Jírů k pořadu v periodiku *Svět rozhlasu* napsal: „Nudné večerní zprávy nahradil Weiner komentovanou „dvaadvacítkou“, kterou jsme přednášeli „na vlastní ústa“. I tento text, jako tehdy všechno, podléhal schválení cenzora. Jenže pod dohledem Milana Weinera, v tomto ohledu naprosto velkorysého, jsme text posílali cenzorovi v podzemí rozhlasu těsně před odchodem do studia a jeho případné připomínky přišly vždy pozdě. Za to nás Milan poslouchal doma, měl puštěné ještě tři další stanice a dával pozor, zda jsme lepší než oni, zda jsme na nic nezapomněli.“²³⁷

Písničky s telefonem (1967)

Večerní rozhovory vedené po telefonu. Většinou vysílané živě, zřídka předtočené a vysílané ze záznamu. Stopáž 90 minut. Vždy dva redaktoři ve studiu hovořili po

²³⁶ ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Milan Weiner*. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 32–34.

²³⁷ JÍRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinera*. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 48.

telefonu s lidmi, kteří měli co říci k aktuálnímu společenskému vývoji.²³⁸ Často se jednalo o diskuze dvou redaktorů s prominentními politiky. Jednotlivé rozhovory/vstupy byly odděleny populárními písničkami. S většinou telefonujících bylo předem dohodnuto rámcové téma, ale protože se jednalo o živé vysílání, debata často vedla nečekaným směrem. U mikrofonu ve studiu se, pod režijním dohledem Jana Fuchse a technické podpory vedoucího technického úseku Josefa Havlíčka, scházeli vnitropolitici redaktori a redaktori Redakce mezinárodního života.²³⁹ Pořad se vysílal od listopadu 1967 vždy v úterý a ve čtvrtek od 20.00 hodin. U vzniku byla myšlenka Milana Weinera, jak využít nově získané vysílací časy v úterý a ve čtvrtek od 20.00 do 21.30 hod.²⁴⁰ Jednalo se o technicky náročný pořad, jelikož byl živě vysílaný. Telefonické rozhovory se přepojovaly přímo do studia, což koncem šedesátých let nebylo ve vysílání ČsRo běžné. Věra Šťovíčková-Heroldová o pořadu v osobním rozhovoru řekla: „*Písničky s telefonem byly příkladným dítětem pražského jara, vysílaly se později večer dvakrát do týdne, a ačkoli je dělali především Weinerovi lidé, „zahraněčníci“ jako Kyncl, Jezdinský, Dienstbier, Weiner a já, dobrovolníci z jiných redakcí byli vítáni (...). Pořad se zabýval výhradně domácí problematikou.*“²⁴¹ Karel Jezdinský o tom v Reportéru v roce 1969 napsal: „*Písničky s telefonem byla mánie Milana Weinera, která ho posedla v době, kdy nikdo ještě nemohl tušit, že se z nich ve změněné době stane veřejná demokratická tribuna. Vysílali jsme je za všeobecné nedůvěry k novému nápadu poprvé v listopadu 1967*“.²⁴² Podrobněji k pořadu viz příspěvek Jindry Sobíškové-Klímové ve Sborníku ze semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z roku 1999.²⁴³ Věra Šťovíčková-Heroldová k pořadu v odborném periodiku Svět rozhlasu podotkla: „*Posledním nápadem Milana Weinera byly Písničky s telefonem. Relace, která byla příkladným výsledkem týmové práce a která se na jaře roku 1968 mohla vysílat jenom proto, že mocní ji tehdy už neměli sílu zakázat. Ve studiu jsme se kolem telefonu obvykle sesedli tři redaktori, každý z jiné rubriky, a každý měl*

²³⁸ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu. (Příspěvek k 70. výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Studijní a výzkumné oddělení. 1993, s. 91.

²³⁹ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 142.

²⁴⁰ V šedesátých letech představoval tento vysílací čas pro rozhlas z dnešního pohledu tzv. peak time.

²⁴¹ Rozhovor s Věrou Heroldovou-Šťovíčkovou v dubnu 2012.

²⁴² JEZDINSKÝ, Karel. *Připsáno Milanu Weinerovi*. Praha : Československý rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 56–57. Článek byl převzat z časopisu Reportér 11/1969.

²⁴³ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlasu)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu

vytypované osoby, kterým přímo ve vysílání telefonicky položí svou otázku. Byl to takový přívál otázek a takové tempo, že mi v paměti zbyla jen tříšť. Tak třeba namátkou národem milovaný herec Václav Voska se zpovídal ze svých obav o pražské jaro, syn tehdejšího prezidenta Novotného zase ze svých podivných obchodních aktivit; Vladimír Veselý, novinář se smyslem pro dobrodružství a špion pod obojí právě propuštěný z vězení, odpovídal na otázku, jak to vlastně s tím Německem bylo. V archivu se z Písniček s telefonem nezachovalo téměř nic, ale přece jen maličkost: Karel Kyncl vede hovor s šéfredaktorem tehdy zakázaných Literárních novin Antonínem Liehmem.²⁴⁴

Jaroslav Jírů ke vzniku pořadu podotýká: „Milan Weiner přišel s opravdu revolučním nápadem. Chtěl zbavit rozhlas jeho koženosti, hlasatelské strojenosti, snažil se přiblížit člověku. A vymyslel pořad Písničky s telefonem. Redaktoři v něm volali politikům, konzervativním i progresivním a zpovíдали je. Dnes je to úplně běžné, ale tehdy to byla hotová revoluce. Zažil jsem něco, co už určitě nevidím: nastoupil jsem druhý den do tramvaje a celý vagón si o tom vyprávěl. A Milan byl šťastný přímo nevyřetitelně. Jako by na tu dobu čekal celý život.“²⁴⁵

Jarmila Votavová ve svém odborném textu k pořadu napsala: „(Redaktoři RMŽ) sledovali se zájmem všechno, co se děje v zahraničních rozhlasích. Když zjistili, že venku např. běží technicky sice náročný, ale živý pořad s používáním telefonických rozhovorů, pokusili se o takový pořad, kde by mohli využívat telefonátů pro horké aktuality s prominentními politiky a prokládat je písničkami. Jan Fuchs se ujal režie, šéf pražské techniky J. Havlíček si poradil s náročnou technikou, a pořad Písničky s telefonem od roku 1967 pomohl na svět nejen modernímu stylu rozhlasové žurnalistiky, ale také vnesl do vysílání jistou nezávislost a kritický postoj k politickému dění. Vystupovali zde se svými hosty známí komentátoři Milan Weiner, Jan Petránek, Karel Jezdinský, Jiří Dienstbier, Věra Šťovičková, Čestmír Suchý – celá Redakce mezinárodního života zmenšená o ty, kteří v té době působili jako zpravodajové za hranicemi Československa.“²⁴⁶

---

komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 18–20.

²⁴⁴ ŠŤOVIČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. Milan Weiner. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 33.

²⁴⁵ JÍRŮ, Jaroslav. Vzpomínky na Milana Weinerja. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 48.

Tabulka 5 Pořady připravované měsíčně RMŽ v 1. pol. roku 1965 a změny od 14. 2. 1966^{247, 248}

	Název pořadu	I. pol. 1965		od 14. 2. 1966.	
		počet pořadů	stopáž	počet pořadů	stopáž
1	<i>Svět dnes večer</i>	20	200	20	200
2	Komentáře a příspěvky do <i>Ranních novin</i>	28	140	28	140
3	<i>Zajímavosti ze světa</i>	16	260	12	220
4	<i>Svět u mikrofonu</i>	4	120	4	120
5	<i>Nedělní poznámka</i>	4	40	4	40
6	<i>Komentáře 17.50 a VKV</i>	12	120	-	-
7	<i>Svět černé na bílém</i>	-	-	2	110
8	Příspěvky do <i>Kolotoče</i>	-	-	4	48
9	<i>Kulatý stůl</i>	-	-	1	45
Celkem za měsíc:		84	880	75	923

Zdroj: Archiv ČRo

2.3.7 Dopisové ohlasy na vysílání RMŽ v letech 1960–1969

V této části práce je předložen souhrn dopisových ohlasů na vysílání Redakce mezinárodního života ve sledovaném období. Texty došlé korespondence byly zaměstnanci dopisového oddělení nejprve přepisovány na psacím stroji a tyto kopie se pak staly součástí archivních složek. Pro úplnost je třeba vysvětlit, že v letech 1961–1964 byly *Zprávy o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů* zpracovány rozhlasovými pracovníky pouze v rámci hlavních redakcí. Počty došlé korespondence výhradně pro Redakci mezinárodního života nejsou tedy k dispozici. V Archivu ČRo byl rovněž nalezen namísto svazku s dopisovými ohlasy za rok 1965 a 1966 strojopisem psaný vzkaz úřednice tohoto znění: „Podle rozhodnutí vedení rozhlasu (s. Běhal) z 23. března 1964 se Svodky dopisových ohlasů přestávají vydávat.“ Zprávy z let 1967 a dalších jsou v rozhlasovém archivu k dispozici a údaje z nich jsou zpracovány v **Tabulce 6**.

²⁴⁶ VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu. (Příspěvek k 70. výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Studijní a výzkumné oddělení. 1993, s. 91.

²⁴⁷ Archiv ČRo má k dispozici informace o pořadech pouze za některá období.

²⁴⁸ Z dostupných archivních pramenů nelze zjistit, do kterého data toto platilo.

Tabulka 6 Počet dopisů adresovaných Redakci mezinárodního života v letech 1960–1969

Rok	Počet dopisů adresovaných RMŽ
1960	420
1961	Přesný údaj není v Archivu ČRo k dispozici. Podle dostupných archiválií je však možné odhadnout, že počet dopisů adresovaných RMŽ kolísal mezi 20 a 70 měsíčně, a to v závislosti na politické situaci a komentovaných událostech.
1962	Stejně jako výše.
1963	Stejně jako výše.
1963	Stejně jako výše.
1964	Stejně jako výše.
1965	Údaj/složka není v archivu k dispozici. ²⁴⁹
1966	Údaj/složka není v archivu k dispozici. ²⁵⁰
1967	477
1968	3647
1969	381

Zdroj: Archiv ČRo

1960

V souhrnné zprávě dopisových ohlasů za rok 1960 se píše: „*Probíhající významné politické události projevily se i v dopisech. Hlavní dopisový ohlas byl soustředěn na projevy s. Chruščova v USA a ve Francii. Také na ostatní zahraniční politické události týkající se hlavně západního Německa, Alžiru, Konga a Kuby posluchači citlivě reagovali. Často žádali o podrobnější vysvětlení příčin vývoje mezinárodních vztahů.*

²⁴⁹ V Archivu ČRo byl namísto svazku s *Dopisovými ohlasy za rok 1965 a 1966* nalezen strojepisem psaný vzkaz úřednice tohoto znění: „*Podle rozhodnutí vedení rozhlasu (s. Běhal) z 23. března 1964 se Svodky dopisových ohlasů přestávají vydávat.*“ Zprávy za roky předchozí a dále z let 1967 a dalších jsou v rozhlasovém archivu k dispozici.

²⁵⁰ V Archivu ČRo byl namísto svazku s *Dopisovými ohlasy za rok 1965 a 1966* nalezen strojepisem psaný vzkaz úřednice tohoto znění: „*Podle rozhodnutí vedení rozhlasu (s. Běhal) z 23. března 1964 se Svodky dopisových ohlasů přestávají vydávat.*“ Zprávy za roky předchozí a dále z let 1967 a dalších jsou v rozhlasovém archivu k dispozici.

Proto také všechny besedy Co chcete vědět o mezinárodních otázkách se setkaly s velkým ohlasem. (...)

Úhrnně možno říci dle dopisového ohlasu, že politické komentáře jsou u posluchačů velmi kladně hodnoceny, dosvědčuje to 61 žádostí o jejich texty. 61 žádostí o jejich texty. Posluchači píší, že je používají jako studijní materiál i pro přednášky a školení.²⁵¹

1961

Ze souhrnné zprávy dopisových ohlasů za rok 1961 vyplývá, že se posluchači poměrně velmi často vyjadřovali k mezinárodní situaci. Žádali rovněž o zaslání textů politických komentářů.

1962

V souhrnné zprávě dopisových ohlasů za rok 1962 se píše: *„Rozhořčení nad agresivním činem USA v karibské oblasti vyjádřilo 88 posluchačů a závodů svými rezolucemi. Mimořádný ohlas vyvolávaly všechny politické komentáře a poznámky našich zahraničních zpravodajů, které zvýšily dopisový ohlas především v červenci a v říjnu.“²⁵²*

1963

Ve zprávě s dopisovými ohlasy jsou mimo jiné zmíněny rovněž reportáže Karla Kyncla související s atentátem na prezidenta J. F. Kennedyho: *„Zájem velkého množství posluchačů o události mezinárodního politického života se odráží v dopisech, které po celý rok dostávala zahraniční rubrika. Posluchači v nich vyjadřovali své názory nebo žádali o podrobné vysvětlení okolností, pozadí a souvislostí jednotlivých událostí ve světě. Mimořádný ohlas byl na pořady Svět u mikrofonu – reportáže našich dopisovatelů ze zahraničí, které byly pokládány za velmi zdařilé a mnoho jednotlivců i celé kolektivy ze závodů i o častější zařazování podobných poutavých pořadů.“*

Dále rubrika obdržela mnoho dopisů, v nichž posluchači odsuzovali zákeřnou vraždu prezidenta USA J. F. Kennedyho, žádali objasnění různých okolností, zprávy o

---

²⁵¹ Archiv ČRo, Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1960, s. 2. Šanon Zprávy o dopisovém ohlasu posluchačů 1960.

*výsledcích vyšetřování tohoto činu a rovněž o možnostech dalšího vývoje politiky v USA.*²⁵³

1964

Spis pojednávající o ohlasech posluchačů ČsRo v roce 1964 zmiňuje Redakci mezinárodního života jen stručně: *„Politické komentáře hodnotili (posluchači) jako velmi dobré, právě tak i komentáře našich zahraničních korespondentů považovali ve svých dopisech za aktuální a poutavé. V několika dopisech žádali o texty.*²⁵⁴

1965

Složka obsahující souhrnnou zprávu dopisových ohlasů za rok 1966 není v Archivu Českého rozhlasu dispozici.

1966

Složka obsahující souhrnnou zprávu dopisových ohlasů za rok 1966 není v Archivu Českého rozhlasu dispozici.

1967

V souhrnné zprávě dopisových ohlasů za rok 1967 se píše: *„K novému pořadu Telefon s písničkou²⁵⁵ přišlo sice jen 12 dopisů, ale velmi kladných, ze kterých vyplývá, že pořad bude u posluchačů oblíben. Rovněž pořady Po pěti kontinentech, Svět očima zahraničních zpravodajů a Zajímavosti ze světa jsou u posluchačů velmi oblíbené. Nasvědčuje tomu mnoho kladných dopisů a žádostí o zaslání textů. Ze zahraničních zpravodajů se těší největší oblibě Věra Šťovíčková pro velmi zasvěcené a přesvědčivé reportáže a komentáře. Dalším velmi oblíbeným zpravodajem je Jiří Dienstbier.*²⁵⁶

²⁵² Archiv ČRo, Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1962, s. 2. Šanon Zprávy o dopisovém ohlasu posluchačů 1962.

²⁵³ Archiv ČRo, Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1963, s. 2. Šanon Zprávy o dopisovém ohlasu posluchačů 1963.

²⁵⁴ Archiv ČRo, Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1964, s. 2. Šanon Zprávy o dopisovém ohlasu posluchačů 1964.

²⁵⁵ Úřednice rozhlasu pravděpodobně zaměnila název pořadu. Jednalo se o *Písničky s telefonem*.

²⁵⁶ Archiv ČRo, dokument byl určen jen pro vnitřní potřebu a zpracovalo ho ústřední dopisové oddělení Československého rozhlasu v únoru 1968 na základě měsíčních Zpráv o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů, které měl tento odbor ve své kompetenci.

1968

Zpráva, týkající se korespondence pro Hlavní redakci zpravodajství za rok 1968, je uvedena odstavcem, který vysvětluje velký nárůst počtu dopisů, jež oproti roku 1967 rostl o 7 644. Ze zprávy vyplývá, že hlavním důvodem byl polednový politický vývoj. Značná aktivita a angažovanost všech občanů se promítala i v dopisech, a to jak spontánních, tak i v ohlasech na aktuální pořady. Ve velkém počtu reagovali na komentáře M. Weinerja, V. Šťovičkové, J. Dienstbiera, K. Kyncla, K. Jezdinského, na pořady *Písničky s telefonem* a besedy *Co chcete vědět?*, aj. RMŽ bylo podle závěrečné roční zprávy adresováno celkem 3 647 posluchačských listů. Nejúspěšnějším pořadem roku byly *Písničky s telefonem* (k nim došlo celkem 929 dopisů). Posluchači zaslali desítky názorů, dotazů a připomínek a v mnoha dopisech děkovali redaktorům. Označovali tento pořad za jeden z nejlepších za posledních 20 let a vyjadřovali politování, že už není vysílán. Uvádím ukázkou jednoho z dopisů, který reagoval na pořad *Písničky s telefonem*: „Dne 9. t. m. jsem vyladil Váš pořad *Písničky s telefonem*. Bylo to ve chvíli, kdy nějaký činitel z Bezpečnosti zdůvodňoval, proč je nutno ještě i dnes rušit pořady zahraničního rozhlasu, konkrétně rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Jeho názor je, myslím, zcela nesprávný, a proto jsem se odhodlal Vám napsat tento dopis. Jako jeden z hlavních důvodů bylo uvedeno, že rušení nutno provádět proto, protože Svobodná Evropa negativně ovlivňuje smýšlení našich občanů a vede je k rozkladné činnosti proti našemu státnímu zřízení, případně i k provádění špionáže atd. Celé zdůvodnění vyznělo v tom smyslu, že rušení je prováděno jako preventivní ochrana občanů, aby se vůbec nedostali do pokušení rozkladnou činností, případně špionáž, provádět (...). Myslím, že není možno takovýmto způsobem bojovat za upevnění socialismu v naší vlasti, nebo takovýmto způsobem „chránit“ obyvatelstvo naší země před trestnou činností (...). Dnes, kdy prohlašujeme, že je u nás společnost, kde zájmy všech společenských skupin jsou stejné, kdy nastolujeme demokracii, by nemělo být pro takovou činnost, jako je rušení cizích, byť nepřátelských stanic, v našem státě místo (...). Věřím, že o problému rušení zahraničních rozhlasových stanic bude ještě hovořeno jako o součásti našeho obrodného procesu.“²⁵⁷

²⁵⁷ Archiv ČRo, dopis byl podepsán iniciálami J. R., Praha. Jakékoli datum na listu chybělo. Vzhledem k tomu, že byl dokument uložen ve složce Dopisy 1968, lze usuzovat, že se jedná o tiskovinu z tohoto roku. Pozn.: Autoři dopisů se obávali postihů, a proto ze strachu své texty často nepodepsali.

Relace Milana Weinerja, zejména komentáře z 10. března a 12. března měly rovněž velký ohlas. Došlo k nim celkem 1 797 listů. Velká většina posluchačů s názory souhlasila a oceňovala Weinerovu odvahu. Jen nepatrné procento projevilo nesouhlas. Žádosti o texty zahraničních komentářů zaslalo 196 posluchačů. V mnoha dopisech považovali posluchači V. Šťovíčkovou za nejlepší zahraniční reportérku a komentátorku. Největší zájem byl o komentáře V. Šťovíčkové, dále K. Jezdinského a J. Dienstbiera.

1969

Ze souhrnné Zprávy o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1969 vyplývá, že RMŽ HRZ bylo adresováno celkem 381 ze všech došlých dopisů. S největším ohlasem se setkával pořad *Zajímavosti ze světa*, který posluchači velmi kladně hodnotili a většina z nich žádala o zaslání jednotlivých relací, např. o Kubě, životě v USA, o Švýcarsku, Cejlonu, Dubrovniku, Švédsku a Holandsku. V ostatních listech byly různé dotazy např. k Expedici Hirošima, k letu kosmické lodi Apollo 11 a bytovému problému ve Velké Británii. Několik posluchačů zaslalo příspěvky pro další pořady.²⁵⁸ Ve Zprávě o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z července 1969 se mimo jiné píše: „Dva posluchači žádali o zaslání textů relací 20 minut ze světa (18. 7.) a O Cejlonu (J. Petránek), 1 zaslal připomínku k pořadu *Za kulisami světa*, další kritizoval hlasový přednes s. Ruppeldta.“²⁵⁹

²⁵⁸ Archiv ČRo, *Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1969*, s. 2. Šanon Zprávy o dopisovém ohlasu posluchačů 1969 a 1970.

3. Následky pražského jara

3.1 Srpen 1968 v Československém rozhlasu

V noci z 20. na 21. srpna vstoupila na československé území sovětská, bulharská, maďarská a polská vojska spolu s jednotkami NDR, celkem více než půl milionu vojáků. Dramatické okolnosti vysílání ČsRo v průběhu sedmi dnů, které následovaly po 21. srpnu 1968, tvoří jednu z nejvýznamnějších kapitol historie rozhlasového vysílání na našem území.²⁶⁰

Den první – středa 21. srpna 1968

Od časných ranních hodin probíhalo improvizované vysílání nejprve z vysílacího a poté z operativního pracoviště R4²⁶¹. U mikrofonu se střídali Jeroným Janíček,²⁶² Věra Šťovíčková, Karel Jezdinský, Jiří Dienstbier, Jiří Ruml,²⁶³ Sláva Volný,²⁶⁴ Jiří Kmoch a hlasatelé Vladimír Fišer, Jiřina Krupičková a slovenský hlasatel Ján Mydžiak.²⁶⁵ U budovy rozhlasu se mezitím shromáždil početný dav odhodlaný jej bránit. Po osmé hodině vnikla zadním vchodem do budovy rozhlasu sovětská vojska. Před devátou hodinou zazněla z operačního studia k posluchačům výzva ke klidu a poté státní hymna. Vzápětí do studia vstoupili sověšští vojáci a vysílání ukončili. Mezitím však již technici

²⁵⁹ Archiv ČRo, *Zpráva o dopisovém a telefonickém ohlasu posluchačů z roku 1969*, s. 1. Šanon Zprávy o dopisových ohlasech posluchačů 1969 a 1970.

²⁶⁰ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 337.

²⁶¹ Jedná se o tzv. operativní pracoviště (studio a režii) ve druhém patře budovy na Vinohradech, využívané především pro zpravodajství, ze kterého byly vysílány *Rozhlasové noviny*, hlavní večerní zpravodajská relace Československého rozhlasu. In: JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 16.

²⁶² Jeroným Janíček (1943) – v letech 1967–1970 redaktor ČsRo, výrazný komentátor demokratizačního procesu v srpnu 1968. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 107.

²⁶³ Jiří Ruml (1925–2004) – v rozmezí let 1947–1963 redaktor ČsRo. 1970–1990 zákaz publicistické činnosti. Signatář Charty 77. V roce 1987 založil a do roku 1989 vedl samizdatové Lidové noviny. 1990–1992 poslanec Sněmovny lidu Národního shromáždění a předseda parlamentní vyšetřovací komise pro události 17. listopadu 1989. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 211.

²⁶⁴ Sláva Volný (1928–1987) – v letech 1965–1968 redaktor ČsRo. Po roce 1968 emigroval do SRN. Z archivních záznamů vyplývá, že po srpnu 1968 znovu nastoupil do rozhlasu 3. 10. 1968. K 11. 10. 1968 pak na vlastní žádost rozvázal pracovní poměr. Do roku 1987 působil jako významný politický komentátor *Rádia Svobodná Evropa* v Mnichově. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 277.

²⁶⁵ DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha : Práce, 1990, s. 40.

připravili náhradní vysílací pracoviště, takže se rozhlas odmlčel jen na dvě hodiny.²⁶⁶ Šlo o studio umístěné v Balbínově ulici, takzvanou sedmičku.

Vpád armád Varšavské smlouvy zastihl Jana Petránka na chalupě v Jizerských horách, odkud se 21. srpna před polednem vrátil do Prahy. Odpoledne se v živém vysílání zamýšlí nad reakcemi světa: *„Všechny světové vysílačky mluví o blesku z čistého nebe. Až snad na moskevský rozhlas, který vyhrává písně, jako by se nic nedělo. Jenže Československo je okupováno. Druhý 15. březen se u nás bude nazývat už věčně 21. srpnem. Svět také cituje pražský rozhlas. Přináší naše důkazy o tom, že nebyl nejmenší důvod k okupaci, že všechno směřovalo ke stále hlubším demokratickým svobodám a jen tyto svobody mohly dále ovlivňovat vývoj socialismu.“* Bývalý zpravodaj hovořil také se sovětskými vojáky: *„Jsou to většinou mladí chlapci, politicky málo zkušení a málo politicky myslící. Obracel jsem se proto především k důstojníkům, a byl jsem překvapen, jak jsou překvapeni oni. Čím? Byli posláni do naší země potlačovat kontrarevoluci, a s údivem shledávají, že situace je zcela jiná. Nikde se nesetkali s pouličními boji Čechoslováků proti Čechoslovákům.“* Petránek následně poděkoval všem ve světě, kdo se okupovaného Československa zastali, a končil slovy: *„Jednota národa, která se nyní projevuje, musí rozhodnout. Pravda vítězí, pravda zvítězí... Socialismus zvítězí, ale už nikdy ne ten starý, byrokratický, ale takový socialismus, který vydrží dlouhodobější pohled historie (...).“²⁶⁷*

Den druhý – čtvrtek 22. srpna 1968

Dopoledne rozhlas ještě vysílal, ale během dne se stabilizovalo již několik pracovišť se stálým obsazením. Z jednoho měly být vysílány zejména komentované zprávy a komentáře. Druhé pracoviště na Karlově náměstí mělo na starosti oficiální zprávy a informace a třetí, v Nuslích Na Květnici, zprávy ze zahraničí. V Nuslích působilo také zahraniční vysílání, které informovalo v mnoha světových jazycích. V jazycích pěti zemí Varšavské smlouvy promlouvalo i k okupačním vojákům.²⁶⁸ Z tohoto studia vysílali také Ondřej Neff a Jan Petránek. Podle slov Jana Petránka to byl právě on, kdo z

²⁶⁶ HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999, s. 31.

²⁶⁷ DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha : Práce, 1990, s. 44.

²⁶⁸ *ibid.*: s. 50.

rozhlasových přijímačů brojil proti okupantům a radil posluchačům: „*Trhejte informační tabule, ať Rusové nevědí, kde jsou.*“ Vysílání bylo improvizovaně organizováno asi na šedesáti místech. Studia byla rozmístěna prakticky na celém území republiky a jejich vstupy se štafetově střídaly po deseti minutách.

Den třetí až sedmý – od pátku 23. srpna do úterý 27. srpna 1968

V pátek 23. srpna zazněl mezi mnoha dalšími rovněž příspěvek redaktora Jana Petránka. Šlo o rozhovor s předsedou Národního shromáždění Josefem Smrkovským, natočený v noci na 21. srpna. Hovoří Jan Petránek: „*Na magnetofonovém stroji máme záznam významného dokumentu, který bude bezpochyby dokumentem historickým... Pracovníci spojů se obrátili na soudruha Smrkovského. Ptali se ho, co mají dělat, neboť dostali příkaz od Karla Hoffmanna ze Správy spojů, aby vypnuli vysílačky... Soudruh Smrkovský to rázně odmítl a prohlásil: ‚Tohleto se děje za našimi zády, proti vůli předsednictva strany. Neposlouchejte Hoffmanna, ten to udělal na vlastní pěst.‘ Potom soudruh Smrkovský stačil ještě říci, že budova ÚV KSČ je obklíčena tanky a že jsou tam sovětští samopalníci. Seznámil jsem vás předem s obsahem rozhovoru proto, že dokumentární záznam, který nyní uslyšíte, má místy sníženou kvalitu,*“²⁶⁹ doplňuje Jan Petránek ve svém hlášení.

Rozhlas vysílal zprávy čistě osobní: o onemocnění nebo úmrtí v rodině, o pobytu a situaci dětí v rekreačních táborech, rodin a jednotlivců na dovolené a služebních cestách. Snažil se tak ulehčit spoluobčanům život zkomplikovaný těmi, kdo údajně přišli ochraňovat jejich bezpečí a blahobyť.²⁷⁰

Provizorní vysílání ČsRo skončilo v úterý 27. srpna večer projevem Alexandera Dubčeka.²⁷¹ S posledními slovy Dubčeka projevů krátce před 18. hodinou končí onen sled dramatických událostí, který začal v nočních hodinách 20. srpna a v němž sehrálo vysílání Československého rozhlasu výjimečnou úlohu.²⁷² Řada studií, která obsadila sovětská vojska a po podpisu Moskevského protokolu je uvolnila, musela projít

²⁶⁹ *ibid.*: s. 54.

²⁷⁰ DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha : Práce, 1990, s. 51.

²⁷¹ KÖPPOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim a kol. *Česká média a společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2008, s. 26.

²⁷² JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 345.

rekonstrukcí, neboť jejich vybavení bylo buď zničeno, nebo odneseno. Provoz byl plně obnoven až 9. září 1968.²⁷³

V srpnu 1968 nastala v historii sdělovacích prostředků zcela mimořádná a ojedinělá situace, kdy se na území našeho státu střetávaly čtyři politicky odlišné tendence:

1. legální vysílání Československého rozhlasu;
2. kontravysílání pěti zemí Varšavské smlouvy;
3. vysílání Tirany a Pekingů;²⁷⁴
4. vysílání západních stanic v českém jazyce.²⁷⁵

V srpnových dnech roku 1968 se Československý rozhlas, podruhé ve své historii (poprvé v květnu 1945), stal v mezní situaci sdělovacím prostředkem doslova ve službách národa a státu.²⁷⁶ Cílem „osmašedesátníků“ bylo rozvinutí socialistické demokracie. Nikoli tedy obnova demokratického systému v plném slova smyslu, ale zajištění existujícího systému, tj. vytvoření „socialismu s lidskou tváří“.²⁷⁷ Tento pokus reformátorů z řad KSČ samé ukončil 21. srpen 1968. S vědomím, že se intervenci nepodařilo politicky dostatečně zaštitit, dopravili Sověti nejvyšší politické představitele Československa do Moskvy. Ti tam pod nátlakem podepsali 26. srpna tzv. Moskevský protokol, v němž se zavázali k zásadním politickým krokům – mimo jiné i k tomu, že dostanou média pod kontrolu.²⁷⁸ V téže době se ve vysočanských závodech sešel mimořádný XIV. sjezd KSČ, jenž mimo jiné odsoudil vpád „spřátelených armád“. Současně Československý rozhlas – ač obsazený sovětskými vojáky – objektivně informoval obyvatele, vyzýval je k jednotě a pasivnímu odporu. Stejně si počínala naprostá většina novin a časopisů včetně Československé televize – pokud mohla vysílat.²⁷⁹

²⁷³ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim a kol. *Česká média a společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2008, s. 27.

²⁷⁴ Jednalo se o vysílání z Albánie a Číny v češtině.

²⁷⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 18.

²⁷⁶ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 18.

²⁷⁷ ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 713.

²⁷⁸ KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim a kol. *Česká média a společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2008, s. 27.

²⁷⁹ DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha : Práce, 1990, s. 15.

3.2 Situace v Československém rozhlasu po srpnu 1968

Prakticky celé období od srpna 1968 do dubna 1969 mělo v ČsRo několik charakteristických rysů. Klíčovou otázkou bylo obsazení funkce ústředního ředitele. Neustálé odkládání jmenování nového ústředního ředitele²⁸⁰ a nevyjasněné kompetence vládního zmocněnce a jeho vztahů ke všem třem vládám vedly k tomu, že nebyly provedeny zásadní změny v organizační ani programové struktuře.²⁸¹ Se zřetelem na politickou situaci se v rozhlasu bezprostředně po obnovení činnosti v hlavní budově projevovaly dvě tendence. Většina rozhlasových pracovníků podporovala současné kroky vlády, usilující o plnění závěrů z moskevského protokolu. Druhou tendencí, která se projevila hlavně v uměleckých programech, byl únik ke klasice, především do druhé poloviny 19. století. Problematickým se stalo opětně zařazovat do vysílání tvorbu autorů a interpretů ze zemí tzv. socialistického tábora. Již první pokusy v tomto směru v září a říjnu 1968 narazily na tuhý odpor posluchačů, projevený telefonickými protesty.²⁸²

Celozávodní výbor KSČ svolal na 29. října 1968 poradou, které se kromě jeho členů zúčastnili šéfredaktoři hlavních redakcí, členové vedení ČsRo a členové výborů základních organizací KSČ. Přijaté stanovisko k současné situaci v ČsRo, spolupráci s vedením ČsRo a programovým úkolům kritizovalo nedostatečnou informovanost pracovníků sdělovacích prostředků o politických koncepcích, strategii a taktice nejvyšších politických a stranických orgánů. Opětně zdůrazňoval dlouhodobě nekonsolidovaný stav vedení ČsRo, kdy od jarních měsíců prakticky nefungoval a následně ani neexistoval ústřední ředitel.^{283, 284}

Základním východiskem pro činnost Československého rozhlasu (a stejně tak dalších hromadných sdělovacích prostředků) se stala rezoluce, přijatá na listopadovém plenárním zasedání ÚV KSČ 14.–17. listopadu 1968 a na ni navazující závěry

²⁸⁰ Po rezignaci Z. Hejzlara na funkci ústředního ředitele, po šestitýdenním působení počátkem září, jeho odvolání z funkce 25. září až do 30. ledna 1969, kdy byl jmenován úřadujícím ústředním ředitelem dosavadní vládní zmocněnec Odon Závodský.

²⁸¹ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 29.

²⁸² JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 28.

²⁸³ Po odvolání Miloše Marka 25. července 1968 nastoupil do funkce Zdeněk Hejzlar, který zde setrval do 30. září 1968. Od tohoto data pak neměl rozhlas ústředního ředitele, a proto vládní zmocněnec pro ČsRo Odon Závodský, pověřil 29. prosince 1968 s účinností od 1. ledna 1969 prozatímním vedením dosavadního náměstka ústředního ředitele ČsRo Rostislava Běhala. Dne 20. června 1969 byl pak do funkce ústředního ředitele jmenován Bohuslav Chňoupek.

²⁸⁴ *ibid.*: s. 28.

prosincového (12.–15. prosince) a lednového (16.–17. ledna 1969) zasedání ÚV KSČ. Po zveřejnění listopadové rezoluce byl svolán celopodnikový aktiv, na kterém referovali šéfredaktoři o konkrétním zapracování zásad této směrnice do vysílání svých redakcí. Na základě závěrů, přijatých na tomto aktivu, vedení rozhlasu ke dni 31. ledna 1969 vypracovalo dokument *Základní koncepce programové činnosti Československého rozhlasu v českých zemích*, která v 19 bodech vytyčila nejbližší programové cíle pro jednotlivé oblasti vysílání Československého rozhlasu a určila priority. Současně s programovou koncepcí zpracovalo vedení rozhlasu i *Základní politickou koncepci Československého rozhlasu*. V obou těchto materiálech se vedení ČsRo přihlásilo k aktivní podpoře politiky KSČ.

Bezprostředně po srpnových událostech roku 1968 provedlo vedení rozhlasu řadu personálních opatření a omezilo vystupování některých osobností ve vysílání. Tyto kroky byly provedeny v zájmu nezbytného uklidnění předrážděné atmosféry, jak to vyžadovala potřeba konsolidace stávajících politických a hospodářských poměrů.²⁸⁵ Jiří Dienstbier a Karel Jezdinský byli schváleni jako zahraniční zpravodajové ve Washingtonu²⁸⁶ a v Bělehradu.²⁸⁷ Věra Šťovíčková byla pověřena řízením sítí zahraničních korespondentů Československého rozhlasu.²⁸⁸ Z Československého rozhlasu k 1. září 1968 odešli Luboš Dobrovský (do té doby zahraniční zpravodaj v Moskvě²⁸⁹) a Karel Kyncl. Kromě toho rozhlas rozvázal pracovní poměr se Slávou Volným, a to po jeho prvním návratu ze zahraničí – 12. října 1968. V dokumentu *Rozbor programové činnosti rozhlasu a jeho postoje k plnění úkolů stanovených rezolucí polistopadového pléna ÚV KSČ*, který je uložen v Archivu ČRo se píše: „V říjnu, kdy se bývalý redaktor ČsRo Volný dal k dispozici vysílání Svobodné Evropy, distancovalo se vedení rozhlasu, jeho redakce i Celozávodní výbor od něj jako od bývalého pracovníka rozhlasu a odsoudilo jeho činnost. Připravujeme zásadní

²⁸⁵ Archiv ČRo, Zápis z 22. Schůze vedení dne 13. listopadu 1968. In: JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 25.

²⁸⁶ Jiří Dienstbier ve Washingtonu působil v letech 1968–1969. V roce 1970 byl z ČsRo propuštěn. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 58–59.

²⁸⁷ Karel Jezdinský pracoval jako zahraniční zpravodaj v Bělehradě v letech 1968–1969. Z Bělehradu se nevrátil a stal se redaktorem Radia Svobodná Evropa. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 110–111.

²⁸⁸ V této funkci měla podstatně omezenou možnost vystoupit ve vysílání.

²⁸⁹ Působil zde od roku 1967. In: BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 61.

*polemický materiál k této činnosti Slávy Volného, chybí nám však nedostatek monitorovacího záznamu jeho komentářů.*²⁹⁰

Personální opatření, která přispěla k tzv. konsolidaci poměrů v ČsRo, byla v řadě případů usnadněna odchodem části pracovníků do emigrace. Po 21. srpnu 1968 emigrovalo celkem 86 zaměstnanců.²⁹¹ Kromě lidí, kteří se nevrátili ze zahraničí a kteří dostali výpověď záhy poté, kdy bylo prokázáno, že se nevrátí, k propouštění pracovníků do května 1969 prakticky nedošlo. Byly však zaznamenány dobrovolné odchody a rezignace.²⁹²

3.2.1 Prověrky v Československém rozhlasu

Postupně se v ČsRo obnovovala dřívější praxe, kdy byla jeho činnost bezprostředně řízena usnesením předsednictva či sekretariátu ÚV KSČ. Po stranické i nestraničné linii probíhaly postupně prověrky a personální čistky. Čistka komunistické organizace proběhla v rozhlasu pod přísným dohledem ÚV KSČ. Svým usnesením ze 7. dubna 1970 zřídil sekretariát ÚV KSČ tzv. řídicí komisi pro výměnu členských legitimací. Dne 14. dubna byl předsednictvem KSČ stanoven „*Postup při výměně členských legitimací v základních organizacích zasažených oportunistem.*“²⁹³ Byly ustaveny tzv. *pohovorové komise*. Tyto navrhly do 28. května vyměnit stranické legitimace přibližně 200 členům z původních 735. Ostatním OV KSČ pozastavil členství a pohovory se měly provést pouze s těmi, kteří o to písemně požádají. Z 501 členů, kterým bylo pozastaveno členství, požádalo o pohovor jen 283 a 11 požádalo o zrušení členství. Do činnosti pohovorových skupin byli postupně zapojováni ti, kteří dostali nový průkaz. Řídicí komise celý průběh korigovala. Po jejich ukončení získalo novou legitimaci 271 členů (t. j. necelých 37 % z původních 735 osob), na vyloučení bylo navrženo 143 členů a na zrušení členství 321 osob. Tato čísla po odvolání a revizích některých rozhodnutí

²⁹⁰ Archiv ČRo, *Rozbor programové činnosti rozhlasu a jeho postoje k plnění úkolů stanovených rezolucí polistopadového pléna ÚV KSČ*, s. 22. Dokument není signován a je na něm datum 19. 5. 1969. Má celkem 31 stran. Uloženo v šanonu Rozborů programové činnosti 1969.

²⁹¹ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 47.

²⁹² Např. koncem září rezignoval na funkci ústředního ředitele Zdeněk Hejzlar, který krátce poté odešel do emigrace, v listopadu 1968 ze svého rozhodnutí přešel do televize Karel Kyncl. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 353.

²⁹³ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 45.

komisí doznala ještě změn. Z původních 735 členů komunistické strany bylo 152 vyloučeno a u 347 zrušeno členství. Pro mnohé z bývalých členů KSČ znamenal odchod ze strany i ztrátu zaměstnání.²⁹⁴

V období prověrek nestraníků a příslušníků nekomunistických stran, tedy od 1. října 1970 do 31. ledna 1973, byl ukončen pracovní poměr se 44 vyloučenými a s 56 pracovníky se zrušeným členstvím. K 31. lednu 1973 pracovalo v ČsRo 29 vyloučených, z nichž 20 mělo tzv. záruku a 202 se zrušeným členstvím, z toho 78 se zárukou. Záruku mohli poskytovat pouze prověření členové komunistické strany, kteří odpovídali za to, že jejich chráněnci – pro rozhlas zatím těžko postradatelní pro svoje odborné schopnosti – nebudou narušovat proces konsolidace a normalizace rozhlasu.²⁹⁵ Personální opatření, která přispěla k tzv. konsolidaci poměrů v ČsRo, byla v řadě případů usnadněna odchodem části pracovníků do emigrace. Po 21. srpnu 1968 emigrovalo celkem 86 pracovníků.²⁹⁶ Jedním z hlavních úkolů, k němuž se vedení KSČ zavázalo podpisem tzv. Moskevských protokolů v srpnu 1968, bylo ovládnutí sdělovacích prostředků pomocí nových zákonů a opatření a také personálními změnami ve vedení tisku, rozhlasu a televize.²⁹⁷ Československý rozhlas muselo v tomto období opustit na 800 zaměstnanců.²⁹⁸ Ničily se i stopy po nich v archivech a fonotékách. Byla zlikvidována celá knihovna a archiv studijního oddělení s nastříhanými materiály a teoretickými pracemi. Místo dokumentů zůstaly o mnohém i o mnohých jen vzpomínky pamětníků a jejich soukromé archivy a písemnosti.²⁹⁹

²⁹⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 46.

²⁹⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 47.

²⁹⁶ *ibid.*: 47

²⁹⁷ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 351.

²⁹⁸ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 4.

²⁹⁹ *ibid.*

4. Redakce mezinárodního života v době normalizace

4.1 Politická a společenská situace

4.1.1 70. léta – počátek normalizace

Atmosféru v československé společnosti první poloviny sedmdesátých let lze shrnout do těchto bodů:

- po krizových letech 1968–1969 odešlo z Československa do emigrace téměř 130 000 lidí, převážně vysoce kvalifikovaných odborníků;
- stranické čistky postihly asi půl milionu lidí, tedy přibližně třetinu členstva KSČ; Jejich výsledkem nebyla jenom ztráta stranické legitimity, ale zpravidla ztráta pracovního místa;
- byla znovu zavedena cenzura, která prolínala a omezovala veškeré projevy nezávislého myšlení;
- systematicky byla ničena centra společenských věd, jejich institucí i kádrů;
- vytvářela se falešná ideologie, zkreslující a účelově deformující obraz minulosti;
- uvolnění velkého množství kvalifikovaných pracovníků otevřelo prostor pro uplatnění těch, kteří na svou příležitost buď čekali, anebo o ni v nedávném období přišli.³⁰⁰

Obecně byl pojem „normalizace“ užíván v prvních posrpnových dnech v optimistickém smyslu: vyjadřoval naději, že vzdor ústupkům a zdržením bude dosaženo určitých výhod, po kterých se okupační vojska stáhnou ze země, a bude se pokračovat v trendu příznivých změn, jež se otevřely v lednu 1968.³⁰¹ Nastalo však období politických čistek. Počátkem normalizace se rozumí období po zvolení Gustáva Husáka do čela ústředního výboru KSČ v dubnu 1969. Normalizace v Československu znamenala de facto konec socialistického pojetí dějinného vývoje a obnovení totalitních forem vlády.³⁰² Komunistické vedení si uvědomovalo, že základní podmínkou udržení klidu je zachování přijatelných sociálních podmínek života společnosti. Odtud se také odvíjela

³⁰⁰ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 347.

³⁰¹ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 345.

³⁰² ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 715.

pozornost věnovaná hospodářské problematice. Tento postup se setkal s úspěchem. Po ekonomické stránce se normalizačnímu režimu zpočátku dařilo nastartovat příznivý vývoj.³⁰³ Většina společnosti se smířila s daným stavem a využívala všech výhod, které tzv. reálný socialismus nabízel. Stabilizace ekonomiky umožnila politickým představitelům přistoupit k budování konzumního socialismu. V letech 1969–1975 vzrostly příjmy a osobní i společenská spotřeba; zmírnily se některé sociální problémy, například se zlepšilo postavení důchodců, situace mladých manželství a rodin s dětmi, vzrostla rovněž vybavenost domácností.³⁰⁴ Tato nová fáze vývoje v Československu byla označena termínem „budování reálného socialismu“.³⁰⁵

Projevila se stagnace v umění a s tím související vznik tzv. „paralelní kultury“. Jedním z jejích projevů byla vystoupení hudební skupiny Plastic People of the Universe, jež byla nejprve sledována a později podrobena perzekuci. Soudní procesy se členy seskupení v letech 1975 a 1976 vedly ke zvýšenému úsilí o ochranu lidských práv, k jistému sjednocení do té doby roztržštěných opozičních proudů.³⁰⁶ Vznikla Charta 77.³⁰⁷

4.1.2 80. léta – přestavba socialismu, tzv. perestrojka

Normalizační režim v Československu i na počátku osmdesátých let důsledně potlačoval jakékoli nekonformní projevy a aktivity. Prohluboval se rozdíl v životní úrovni mezi Československem a západními zeměmi. V průběhu osmdesátých let začalo Československo zaostávat i za některými jinými socialistickými zeměmi.³⁰⁸ Od počátku 80. let se začaly zřetelněji projevovat zásadní a trvalé neduhy ekonomiky, vyplývající z orientace na těžký průmysl a z centrálního plánování, což se nepříznivě odrazilo na

³⁰³ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 346.

³⁰⁴ OTÁHAL, M. *Opozice, moc a společnost 1969/1989*. 1. vyd. Praha : Maxdorf, 1994, s. 32.

³⁰⁵ ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 714.

³⁰⁶ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 348.

³⁰⁷ Charta 77 – prohlášení vyzývající normalizační režim, aby na legálním základě umožnil demokratickou diskusi; podepsáním tohoto textu vzniklo v prosinci 1976 občanské sdružení s širokým politickým spektrem, v němž se setkali vyloučení komunisté, ale i zásadní odpůrci komunismu. Na veřejnosti zastupovali Chartu tři mluvčí; prvním byli bývalý ministr zahraničí Jiří Hájek, filozof Jan Patočka a dramatik Václav Havel. Do roku 1989 vydala Charta 572 dokumentů, prohlášení podepsalo 1883 signatářů. 3. listopadu 1992 ukončila svou činnost. In: ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999, s. 805.

³⁰⁸ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 350.

životní úrovni. Především ve druhé polovině osmdesátých let pak procházela Československá socialistická republika (ČSSR) obdobím ekonomických reformních kroků, tzv. přestavbou socialismu, podle sovětského vzoru někdy nazývanou také perestrojka. Perestrojku zahájil v červenci 1985 tehdejší generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu (ÚV KSSS) Michail Gorbačov.³⁰⁹ Jejím záměrem bylo restrukturalizovat sovětskou ekonomiku, která byla na počátku 80. let 20. století hluboce rozvrácena. Na ekonomické reformy perestrojky navazovaly také širší změny vedoucí k demokratizaci společnosti, jejímž hlavním projevem byla politika otevřenosti, tzv. glasnosti.³¹⁰ Společenské změny byly ovšem prováděny tak, aby byl zachován socialistický režim a vedoucí úloha komunistické strany.

Ani v ekonomické oblasti nebyla perestrojka dostatečně radikální na to, aby napomohla strádajícímu sovětskému hospodářství. Gorbačov sice dosáhl jistých úspěchů, ale některé atributy centrálního řízení, např. regulace cen, nesměnitelnost rublu, neexistence soukromého vlastnictví a pokračující státní dozor nad státním hospodařením, zůstaly zachovány. Tato strnulost spolu s národnostními a náboženskými problémy a vysokým vojenským rozpočtem dovedla zemi až k rozkladu. Perestrojka skončila po šesti letech nezdarem a rozpadem SSSR. V konečném důsledku vedl její neúspěch k pádu komunistických režimů v Evropě a ukončení studené války.³¹¹ Změny odehrávající se v Sovětském svazu měly velký vliv na dění v Československu.

4.2 Československý rozhlas v době normalizace

Za základní postuláty žurnalistické i umělecké činnosti v období normalizace Československý rozhlas nepokrytě prohlašoval stranickost, ideologii socialismu, proletářský internacionalismus a nesmiřitelnou třídní nenávisť ke kapitalismu.³¹² Avšak koncem sedmdesátých let a zejména v letech osmdesátých se četné pořady začaly vymykat jednotné stranické linii. Ve druhé polovině osmdesátých let se prosazovala

³⁰⁹ Michail Sergejevič Gorbačov (1931) – sovětský politik. Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu (ÚV KSSS) v letech 1985–1991. Nositel Nobelovy ceny za mír (1990).

³¹⁰ Glasnost – označuje politiku maximální otevřenosti o činnosti státních orgánů a minimálního potlačování svobody slova a informací.

³¹¹ Studená válka – léta 1947 až 1991 byla obdobím studené války mezi USA a jejich spojenci sdruženými v NATO na jedné straně a Sovětským svazem a jeho spojenci v rámci Varšavské smlouvy na straně druhé. Součástí studené války byly závody ve zbrojení. Několikrát se vyhrtila natolik, že výrazně vzrostly obavy z možného začátku třetí světové války.

větší otevřenost a kritičnost v oblasti publicistiky, ale i v oblasti tzv. uměleckého slova.³¹³

4.2.1 Redakce mezinárodního života

Po zahájení pravidelného rozhlasového vysílání po srpnové okupaci, v září 1968, byly provedeny programové změny, které se týkaly v první řadě eliminace živě vysílaných pořadů. Z vysílání tak zmizely *Písničky s telefonem* a *Nedělní poznámka*.³¹⁴

Po skončení politických prověrek v Československém rozhlasu 31. ledna 1973 se síť zahraničních zpravodajů, kterou v šedesátých letech vytvořil tehdejší šéfredaktor Milan Weiner, zcela rozpadla. Zkušení pracovníci byli z rozhlasu propuštěni a noví je nebyli schopni nahradit. Situace se změnila až v polovině roku 1973, kdy byla zpravodajská síť obnovena obsazením novými pracovníky, vychovanými v rozhlasu.³¹⁵

4.2.2 Činnost vybraných publicistů Redakce mezinárodního života v době normalizace

Pro přehlednost jsou jména osob řazena abecedně podle příjmení. K osobnosti Jiřího Brunnera nebyly v Archivu ČRo ani z jiných pramenů nalezeny žádné podrobnosti.

Ludvík Čermák

V říjnu 1971 byl Ludvík Čermák z rozhlasu propuštěn z politických důvodů, ale až do své smrti v roce 1979 externě spolupracoval s hudební redakcí.³¹⁶

Jiří Dienstbier

Po propuštění z rozhlasu v roce 1970 pracoval nejprve jako dokumentátor projekčního ústavu, pak jako noční hlídač a topič. Byl signatářem Charty 77 a jejím mluvčím v

³¹² JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 358.

³¹³ *ibid.*: s. 357.

³¹⁴ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 364.

³¹⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998. 141 s. ISBN (neuvedeno).

³¹⁶ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 52–53.

letech 1979 a 1985. V letech 1972 až 1982 byl vězněn za údajné podvracení republiky. Mezi roky 1988–1989 byl aktivistou *Hnutí za občanskou svobodu (HOS)*, *Nezávislého mírového sdružení* a dalších opozičních iniciativ. Od 10. 12. 1989 do června 1992 byl ministrem zahraničních věcí ČSFR. Od roku 2008 až do své smrti byl senátorem horní komory Parlamentu České republiky. Je autorem reportážní knihy o vojenském převratu v Indonésii v roce 1965 nazvané *Noc nastala ve tři ráno* (1967). Mezi lety 1968–1969 uveřejnil řadu článků s mezinárodní tematikou v *Literárních novinách* a v časopise *Reportér*. V samizdatu založil a redigoval ilegální časopis pro mezinárodní politiku *Čtverec* (1979). V rozmezí let 1987–1989 přispíval do samizdatových *Lidových novin*. Mezi roky 1988–1989 byl aktivistou *Hnutí za občanskou svobodu (HOS)*, *Nezávislého mírového sdružení* a dalších opozičních iniciativ. Od 10. prosince 1989 do června 1992 byl ministrem zahraničních věcí ČSFR. Jiří Dienstbier napsal několik divadelních her: *Než upečeme selata* (samizdat 1967), *Vánoční dárek* (samizdat 1977) a aktovky *Kontest*, *Hosté* (1978, v rukopise). Spoluautor (s Karlem Lánským) publikace *Rozhlas proti tankům* (samizdat 1988, Práce 1990). Své názory na uspořádání mezinárodních vztahů v Evropě vyložil v knize *Snění o Evropě* (1990).

Luboš Dobrovský

V roce 1970 byl Luboš Dobrovský propuštěn z Československého rozhlasu pro svůj kladný postoj k demokratizačnímu procesu v Československu a pro odpor k sovětské okupaci. V letech 1970–1974 pracoval jako skladník. V roce 1977 podepsal prohlášení Charty 77. V rozmezí let 1974–1988 byl čističem oken a v letech 1988–1989 topičem. V téže době pokračoval v literární a překladatelské práci, redigoval samizdatový *Kritický sborník*, překládal politologické texty z ruštiny a polštiny. V letech 1987–1989 spolupracoval se samizdatovými *Lidovými novinami*. V samizdatu vyšel také jeho překlad polské poezie a kritické práce. V letech 1989–1990 byl mluvčím Občanského fóra, od ledna 1990 do června 1992 pak ministrem obrany ČSFR, od června 1992 vedoucí kanceláře prezidenta republiky.³¹⁷

³¹⁷ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 61.

Květoslav Faix

Po svém propuštění z RMŽ ČsRo v roce 1968 pracoval do roku 1969 jako redaktor v periodiku *Svět práce*. V období 1969–1971 *Rudé právo* (redaktor). Byl mezi prvními, kdo v roce 1969 podepsali pro normalizační výzvu *Slovo do vlastních řad*. Od prosince 1971 do roku 1977 byl ředitelem ústřední redakce zpravodajství a publicistiky. V období let 1977–1988 byl náměstkem ústředního ředitele ČsRo pro Ústřední vysílání politických zpráv a publicistiky (ÚVPZP).³¹⁸ Zemřel v roce 2003 v Mnichově (SRN).

Karel Jezdinský

Srpen 1968 zachytil Karla Jezdinského v Praze na dovolené, kde se zapojil do protiokupačního vysílání ČsRo. Po okupaci odjel zpět do Bělehradu, odkud se v roce 1969 odmítl vrátit. Později se stal redaktorem Radia Svobodná Evropa, kde se podílel na založení pořadu *Události a názory*. Později byl přeložen do redakce RSE v New Yorku a v roce 1983 se stal jejím vedoucím. Od roku 1990 spolupracoval s ČRo, ČsT a s *Lidovými novinami* jako zpravodaj a komentátor.³¹⁹ Informace o pozdější činnosti Karla Jezdinského nebyly z dostupných nalezeny.

Jaroslav Jirů

Po propuštění z ČsRo pracoval v letech 1972–1989 jako hotelový zřízenec, pak korektor tiskárny Mír. Signatář Charty 77. V rozmezí let 1987–1989 se podílel na redakci a vydávání samizdatových *Lidových novin*. 1990–1991 komentátor a zástupce šéfredaktora obnovených *Lidových novin*; od roku 1992 tiskový přidělenec na čs. velvyslanectví v Paříži. Současně pracoval jako dopisovatel *Lidových novin*.³²⁰

Igor Kratochvíl

Po odchodu z rozhlasu v lednu 1969 vystřídal různá zaměstnání. Pracoval např. jako recepční v hotelu, prodavač, později zástupce vedoucího v prodejně Drobného zboží.³²¹

³¹⁸ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 69.

³¹⁹ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 110–111.

³²⁰ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 114.

³²¹ KOLÁŘOVÁ, Bohuslava. *Ing. Igor Kratochvíl*. *Svět rozhlasu*, 2009, č. 22, s. 61–62.

Po roce 1990 byl plně rehabilitován. Rehabilitační komise došla k závěru, že důvody jeho odchodu z rozhlasu byly jednoznačně politické, a tudíž šlo o perzekuci pro politické názory. V letech 1990–1991 byl jmenován čs. velvyslancem v Norsku. Od roku 1992 byl v důchodu.³²² V roce 2007 Igor Kratochvíl zemřel.

Karel Kyncl

V roce 1969 byl Karel Kyncl vyloučen z KSCČ a propuštěn z ČsT. Vystřídal různá zaměstnání. Mimo jiné zpracovával kartotéku jednotné evidence pracujících ve Všeobecné nemocnici na Karlově náměstí, byl dokumentátorem při výzkumu tuberkulózy, knihovníkem v porodnici, prodavačem zmrzliny a překladatelem v družstvu invalidů. Karel Kyncl byl dvakrát vězněn.³²³ Ve věznicích v Ruzyni, na Pankráci a na Borech strávil téměř tři roky.³²⁴ V únoru 1983 spolu s manželkou emigroval do Velké Británie, získal zde politický azyl a pracoval jako redaktor měsíčníku *Index on Censorship*. Přispíval rovněž do různých československých exilových periodik a spolupracoval s BBC.³²⁵ Zaměstnancem Československého rozhlasu se stal znovu 1. července 1990. Pro ČsRo, resp. ČRo pracoval jako zahraniční zpravodaj ve Velké Británii. Své zahraniční poznámky začal do redakce posílat 22. července 1990.^{326, 327} Karel Kyncl zemřel 1. dubna 1997 v Praze.

Ondřej Neff

Ondřej Neff pracoval v ČsRo i v době srpnové invaze 1968. Vzpomíná na to takto: „*V roce 1968 jsem v rozhlase prožil celou srpnovou anabázi až do chvíle, kdy naše vysílání definitivně skončilo. V roce 1969 jsem šel na vojnu, a když jsem se vrátil, nastaly mrzuté doby.(...) Těsně před srpnem jsem podepsal smlouvu s nově zakládányi Lidovými*

³²² KOLÁŘOVÁ, Bohuslava. *Ing. Igor Kratochvíl*. Svět rozhlasu, 2009, č. 22, s. 61–62. ISSN.

³²³ Karel Kyncl byl vězněn poprvé v letech 1972–1973 a podruhé v letech 1981–1982. Během prvního uvěznění (dvacet měsíců) si odpykával trest, k němuž byl odsouzen městským soudem v Praze za své názory a za to, že se jimi netajil, konkrétně podle paragrafu 98, tedy za „podvracení republiky“. Podruhé byl zatčen v květnu 1981 v souvislosti s odhalením zásilky ve francouzském kamionu, která obsahovala tzv. zakázané knihy a časopisy včetně adres jejich příjemců. Byl propuštěn po jedenácti měsících, aniž by jeho obžaloba za „podvracení republiky“ byla kdy soudně projednávána. In: POKORNÝ, Milan. *Dvojí domov Karla Kyncla*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1999, s. 13.

³²⁴ *ibid.*: s. 5.

³²⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011, s. 316.

³²⁶ Zasilal především komentáře pro pořad *Zápisník zahraničních zpravodajů*. In: POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 254.

³²⁷ POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005, s. 249.

novinami, které vedl A. J. Liehm. Po vojně jsem měl nastoupit jako jejich zpravodaj v Paříži. Lidové noviny, to je novinářská legenda, a já byl šťastný, že mi tuhle poctu nabídli. Na mém rozhodnutí odejít z rozhlasu se ovšem do značné míry podepsal fakt, že Milan Weiner zemřel. (...) Ale ve světle událostí po srpnu 1968 už tahle hra na „kdyby“ stejně nemá smysl. Ale když u ní ještě zůstanu – dostat se ve třiaadvaceti letech na vrchol celoživotní kariéry jako pařížský zpravodaj legendárního deníku je anomálie, takže je možná dobře, že jsem roky po okupaci prožil úplně jinak“³²⁸

V roce 1969 absolvoval Ondřej Neff Institut osvěty a novinářství Univerzity Karlovy v Praze. Do ČsRo nastoupil jako elév na podzim roku 1966. V letech 1970–1971 pokračoval na Filosofické fakultě University Karlovy studiem kulturních dějin Dálného východu. Souběžně byl od roku 1970 zaměstnancem nakladatelství Albatros. V letech 1979–1981 vystudoval Institut výtvarné fotografie a současně pracoval v deníku *Mladá fronta* (1979–1985). Ve čtyřiceti letech (1985) se stal spisovatelem z povolání. V letech 1990–1994 byl zaměstnán v deníku *Mladá fronta Dnes* jako šéfredaktor a autor sobotních příloh *Víkend*. V dubnu 1996 založil vlastní internetový deník *Neviditelný pes*. V roce 1999 založil odborný deník *Digineff* věnovaný fotografii. Ve stejném roce se stal spoluzakladatelem Institutu digitální fotografie, kde dosud přednáší. S Českým rozhlasem dosud spolupracuje. Vystupuje např. v publicistickém pořadu *Jak to vidí*, který je součástí dopoledního programu ČRo 2.

Miloslav Panchártek, (Miloslav/Míla) Pátek

Pro svůj občanský postoj a účast na demokratizačním procesu pražského jara byl v roce 1969 vyloučen ze Svazu novinářů a v roce 1970 odešel z rozhlasu do invalidního důchodu.^{329, 330} Miloslav Panchártek zemřel v březnu 1992.

Jan Petránek

Po srpnu 1968 nemohl Jan Petránek více pracovat jako zahraniční publicista. V Československém rozhlasu se tedy věnoval popularizací vědy, především v oblasti kosmonautiky a výzkumu vesmíru. Spolu s kolegou Ivo Budilem komentovali

³²⁸ POKORNÝ, Milan. Rádio je Chytré. *Týdeník rozhlas*. 2008, roč. 17, č. 41, s. 12–14.

³²⁹ PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991, s. 103–104.

³³⁰ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 188.

v Československém rozhlasu v noci z 20. na 21. července 1969 přistání amerických astronautů³³¹ na Měsíci. Po propuštění z rozhlasu počátkem roku 1970 se Jan Petránek pokusil najít nové zaměstnání. Složil rovněž zkoušky k získání řidičského oprávnění na nákladní vůz, aby si rozšířil kvalifikaci. Krátce se uplatnil jako textař reklamních plakátů ve státním podniku Kovoslužba, jenž prováděl opravy domácích spotřebičů. I odtamtud byl ale propuštěn. Nakonec získal práci v mazutové kotelně na topný olej podniku Mitas, který vyráběl velkorozměrné pneumatiky na východním okraji Prahy – v Zahradním Městě. Petránkova životní etapa v Mitasu začala 3. ledna 1972 a trvala osmnáct let. Po roce 1989 nastoupil do redakce obnovených *Lidových novin*. Od počátku jejich ilegální existence v roce 1987 spolupracoval s redakcí samizdatových *Lidových novin*.³³² Ke spolupráci ho pozval bývalý kolega z rozhlasové redakce a současně jeden z jejich zakladatelů a později šéfredaktor Jiří Ruml. Z redakce samizdatových *Lidových novin* přešel Petránek do obnoveného deníku *Lidové noviny*. Tam setrval až do roku 1993, kdy odešel ze zdravotních důvodů. Jan Petránek dosud vystupuje jako nezávislý komentátor v rozhlasu³³³ a televizi jako publicista a komentátor zejména zahraničních událostí.

Ladislav Porjes

Po roce 1969 byl z rozhlasu propuštěn a pracoval jako dělník. V roce 1972 odešel do invalidního důchodu.³³⁴ Ladislav Porjes napsal i několik autobiografických knih, např. *Josele a ti ostatní* (2002) a *Cenzurovaný život* (2007).

Jiří Ruml

V letech 1970–1985 pracoval Jiří Ruml ve státním podniku Průmstav Praha, nejprve jako inspektor zdvihací techniky. Po podpisu Charty 77³³⁵ pracoval ve stejné organizaci jako jeřábník. V roce 1984 mluví Charty 77, od roku 1978 člen Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS). Byl ve vyšetřovací vazbě v období květen 1981 až červen 1982 a říjen až listopad 1989³³⁶. V roce 1987 zakladatel a do konce roku 1989

³³¹ Posádku kosmické lodi Apollo 11 tvořili Neil Armstrong, Michael Collins a Edwin Aldrin.

³³² Přes opakované pokusy vydavatelů se je nepodařilo zaregistrovat a jejich vydávání legalizovat.

³³³ Např. v pořadech ČRo 2 *Jak to vidí*.

³³⁴ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992, s. 211.

³³⁵ Patřil mezi první signatáře.

³³⁶ Důvodem vazby v roce 1989 bylo ilegální vydávání *Lidových novin*.

vydavatel samizdatových *Lidových novin*. V rozmezí let 1990–1991 redaktor a reportér obnovených *Lidových novin*. V období 1990–1992 byl poslancem Sněmovny lidu Národního shromáždění a předseda parlamentní vyšetřovací komise pro události 17. listopadu 1989.³³⁷

Věra Šťovíčková-Heroldová

V důsledku výpovědi z rozhlasu v roce 1970 pracovala v letech 1971 až 1973 v Náprstkově muzeu. Na zásah ÚV KSČ musela toto místo opustit a do roku 1979 byla v domácnosti. Od roku 1980 až do odchodu do důchodu v roce 1987 pracovala v Ústředních skladech hl. m. Prahy. Od roku 1980 až do odchodu do důchodu v roce 1987 pracovala v Ústředních skladech hl. m. Prahy. V letech 1993–1998 byla členkou první Rady Českého rozhlasu. Věra Šťovíčková-Heroldová se i na odpočinku věnuje překladatelské práci. Je autorkou stovek rozhlasových reportáží, pásem a dalších slovesných útvarů. Je rovněž překladatelkou mnoha knih z francouzštiny a angličtiny (mj. J. B. Frazer: *Zlatá ratolest*). Knižně vydala: *Africké perokresby* (1960), *Afrika – rok jedna* (1963), *Prostor pro naději* (1967), *Bouře nad rovníkem* (1967), *Africké lásky, africká manželství* (1994), *Po světě s mikrofonem* (2009).

---

³³⁷ BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha: Český rozhlas, 1992, s. 199.

Závěr

Československý rozhlas zasahoval v 60. letech podstatným způsobem do všech oblastí společenského života v tehdejší Československu. Jedním ze znaků ozdravného vývoje poválečného rozhlasu byl narůstající počet jednoznačně profilovaných osobností. Tým pracovníků se ustálil a postupně byly vytvořeny předpoklady pro programové přestavby a dvě zásadní změny organizačního uspořádání. První vnitřní reorganizace rozhlasu v roce 1952³³⁸ znamenala největší zásah do jeho organizační struktury v celé dosavadní historii.³³⁹ Změna přinesla také vznik samostatné redakce zabývající se výhradně informacemi ze zahraničí, a to Redakce mezinárodního života (RMŽ), která byla součástí publicistické redakce Hlavní redakce politického vysílání (HRPV).³⁴⁰ V roce 1962, po druhé významné změně struktury rozhlasu, pak byla Redakce mezinárodního života dílčí rubrikou Hlavní redakce zpravodajství (HRZ).

Oblíbenost pořadů, na jejichž tvorbě se Redakce mezinárodního života podílela, a přízeň posluchačů, kterou svými ohlasy projevovali jejich tvůrcům, spočívala v několika podstatných okolnostech. Důležitou skutečností byl fakt, že veřejnost neměla v šedesátých letech přílišnou důvěru k politikům a více věřila informacím, které slyšela z rádia od rozhlasových redaktorů. Koncem 60. let měl rozhlas v rodinách stále výsadní postavení. Televizní vysílání sice začalo již v roce 1953, ale pořízení televizního přijímače bylo pro většinu populace kvůli vysoké ceně nemožné. Připomeňme v této souvislosti měnovou reformu v roce 1953.³⁴¹ Vybavenost domácností televizory a rozhlasovými přijímači se vyrovnala až na přelomu 60. a 70. let,³⁴² a to také díky dokončení výstavby sítě televizních vysílačů, která umožnila sledování televize prakticky na celém území tehdejší ČSSR.

Ústředním ředitelem rozhlasu byl v letech 1959–1968 pracovitý a ctižádostivý člen ÚV KSČ Karel Hoffmann, šéfredaktorem Redakce mezinárodního života v letech 1963–1967 Milan Weiner. Rozhlas v tomto období disponoval množstvím kvalitních

³³⁸ Přeměna probíhala podle sovětského vzoru. In: JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245.

³³⁹ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245.

³⁴⁰ JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003, s. 245–246.

³⁴¹ Větší rozšíření televize umožnilo až snížení pořizovací ceny koncem 50. let.

³⁴² KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010, s. 172.

publicistů, komentátorů i schopných zahraničních zpravodajů a současně Weinerem promyšleně vypracovanou sítí zahraničních zpravodajů. Redaktoři mohli zásluhou úsilí šéfredaktora Weinaera i povolení ústředního ředitele využívat kromě ČTK, která čerpala informace výhradně ze sovětského TASSu, také zahraniční agentury AFP a Reuters. Politické uvolnění v období pražského jara se projevilo i v rozhlasové publicistice, jež nabídla větší podíl živého vysílání a přirozený projev novinářů. Zásluhou členů RMŽ vznikly nové pořady s významným posluchačským ohlasem. Rozhlas vchoval v Redakci mezinárodního života řadu rozhlasových osobností. Milan Weiner si byl vědom jejich kvalit a přemýšlel o nich v dlouhodobé perspektivě a s ohledem na prospěch, který mohou rozhlasu v budoucnu přinést.

Členové Redakce mezinárodního života se podíleli na vysílání ČsRo v průběhu dnů, které následovaly po 21. srpnu 1968. Přestože jejich skutky tvoří významnou kapitolu historie rozhlasového vysílání na našem území, znamenaly pro většinu z nich konec novinářské kariéry v ČsRo. Po srpnu následovaly personální čistky, nucené nebo dobrovolné odchody zaměstnanců a s tím související emigrace mnoha z nich. Většina v době normalizace vykonávala podřadná zaměstnání. Následkem politických změn po roce 1989 se někteří do Československého rozhlasu vrátili.

Přestože existují rozhlasové nahrávky a několik kratších statí, které zaznamenávají určitá období, podrobnější písemný dokument o činnosti Redakce mezinárodního života v období celých šedesátých let nebyl dosud zpracován. V práci jsou zahrnuty kromě archivních zdrojů rovněž výstupy z mých osobních rozhovorů s pamětníky Redakce mezinárodního života např. s Janem Petránkem, Věrou Šťovičkovou-Heroldovou a Ondřejem Neffem. Abych rozšířila celkový pohled na téma a zároveň dosáhla žádoucí objektivity při jeho zpracování, hovořila jsem rovněž s historičkou rozhlasového vysílání a vedoucí Archivu ČRo Evou Ješutovou. Oslovila jsem rovněž rozhlasového historika Slávu Volného ml., syna rozhlasového novináře Slávy Volného. Použila jsem také zvukový záznam z osobního rozhovoru s Jiřím Dienstbierem z roku 2010.

Tento text podrobněji shrnul činnost Redakce mezinárodního života Československého rozhlasu v šedesátých letech. Bude-li rozšířen o další období, může v budoucnu sloužit jako průvodce její historií.

Summary

The Rigorous thesis *Foreign Broadcast Department of the Former Czechoslovak Radio in the 1960s* deals with the operations of this important part of the key broadcasting institution in the former Czechoslovakia.

First chapter describes the early period of foreign affairs reporting in the former Czechoslovakia and establishing of the Foreign Broadcast Department in 1952. The second chapter deals with the Foreign Broadcast Department in the 1960s. The third describes the key period of the journalists' lives – The Prague Spring 1968 – and the fifth deals with the radical change in their private and professional lives in the former Czechoslovakia in the period of the so-called Normalisation. The thesis explains the reasons of the redundancies from the Czechoslovak Radio.

Although there is a limited number of archived tapes available in the Czech Radio Archive and monographs describing in general activities of The Foreign Broadcast Department and the foreign correspondents working in the Czechoslovak Radio in certain periods, a complex text or thesis dealing with this topic has not been written yet.

Použitá literatura

- BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. 1. vyd. Praha : Grada, 2011. 448 s. ISBN 978-80-247-3028-8.
- BĚHAL, Rostislav. *Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Československého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 1992. 289 s. ISBN (neuvedeno).
- BĚLINA, Pavel, KUČERA, Jan a kol. *Dějiny evropské civilizace II*. 2. vyd. Praha : Paseka, 1997. s. 322. ISBN 80-7185-100-0.
- CEBE, Jan. *Rudá Marie aneb se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak*. In: *Česká novinářka : k postavení a obrazu novinářek v českých médiích*. 1. vyd. Praha : Portál, 2011, s. 71-82. ISBN 978-80-262-0056-7.
- ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. 3. vyd. Praha : Libri, 1999. 1001 s. ISBN 80-7277-000-4.
- DIENSTBIER, Jiří, LÁNSKÝ, Karel. *Rozhlas proti tankům. Koláž událostí, vzpomínek a záznamů z vysílání Československého rozhlasu v srpnu 1968*. 1. vyd. Praha : Práce, 1990. 116 s. ISBN 80-208-0028-X.
- DOSKOČIL, Zdeněk. *Duben 1968: anatomie jednoho mocenského zvratu*. Vyd. 1. Praha, Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR; Doplněk, 2006. 412 s. ISBN 80-7239-204-2, 80-7285-080-6.
- DURMAN, Karel. *Útěk od praporů. Kreml a krize impéria*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1998. 530 s. ISBN 80-7184-672-4.
- HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích: Výběr z dobové publicistiky*. 1. vyd. Praha – Brno : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Doplněk, 2004. 441 s. ISBN 80-7239-162-3.
- HRAŠE, Jiří. *Bílá místa rozhlasové historie (příspěvky a svědectví k 60. letům v Československém rozhlase)*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu Praha a Katedra žurnalistiky Institutu komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK. Sborník semináře Sdružení pro rozhlasovou tvorbu z 15. 4. 1999.
- HRAŠE, Jiří. *K rozhlasové historii a teorii*. Praha : Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 2001.
- HUBIČKA, Jiří. *Ing. Karel Hoffmann, CSc.* Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 68–70. ISSN (neuvedeno).
- JEŠUTOVÁ, Eva. *Český rozhlas, jeho předchůdci a stanice v historickém vývoji*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 22, s. 23–29.

JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Miroslav Čapek*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2011, č. 24, s. 71. ISSN (neuveďeno).

JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Od mikrofonu k posluchačům. Z osmi desetiletí Českého rozhlasu*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

JEŠUTOVÁ, Eva, NOVÁKOVÁ, Jaroslava. *Normalizace v Československém rozhlase*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998. 141 s. ISBN (neuveďeno).

JEŠUTOVÁ, Eva a kol. *Zahraniční zpravodajové*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2006, č. 15, s. 55–58. ISSN (neuveďeno).

JEZDINSKÝ, Karel. *Připsáno Milanu Weinerovi*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2009, č. 21, s. 56–57. ISSN (neuveďeno).

JÍRŮ, Jaroslav. *Luboš Dobrovský*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2007, č. 17, s. 35–36. ISSN (neuveďeno).

JÍRŮ, Jaroslav. *Vzpomínky na Milana Weinera*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2004, č. 11, s. 47–48. ISSN (neuveďeno).

KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa. Kořeny reformy 1956–1968: Společnost a moc*. 1. vyd. Brno : Společnost pro odbornou literaturu, Barrister & Principal, o. s., 2008. 828 s. ISBN 978-80-87029-31-2.

KOLÁŘOVÁ, Bohuslava. *Ing. Igor Kratochvíl*. Svět rozhlasu, 2009, č. 22, s. 61–62. ISSN (neuveďeno). ISBN (neuveďeno).

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ukázky z tvorby, Dušan Ruppeltd*. Bratislava : Slovenský rozhlas. Príspevky k dejinám rozhlasu, č. 6, 2001, s. 117.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. 1. vyd. Praha : Portál, 2010. 344 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

KÖPPLOVÁ, Barbara, WOLÁK, Radim a kol. *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2008. 170 s. ISBN 978-80-86212-94-4.

KÖPPLOVÁ, Barbara a kol. *Dějiny českých médií v datech*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 440 s. ISBN 80-246-0632-1.

KRUPÍČKA, Miroslav. *Radio Praha 65 let*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, 2001. 85 s. ISBN (neuveďeno).

KŘIVÁNKOVÁ, Alena. *Dějiny československé žurnalistiky. IV. díl: Český a slovenský tisk v letech 1944–1987*. Praha : Novinář, 1989. ISBN 80-7077-036-8.

MAJZNEROVÁ, Anna. *Jak dostat svět k mikrofonu*. Rozhlasová práce, časopis pro teorii a praxi rozhlasu. Praha : Československý rozhlas. 1961, č. 2, s. 24–25. ISSN (neuveďeno).

- OSVALDOVÁ, Barbora, HALADA, Jan a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha : Libri, 2002. 202 s. ISBN 80-7277-108-6.
- OTÁHAL, Milan. *Opozice, moc a společnost 1969/1989*. 1. vyd. Praha : Maxdorf, 1995. 124 s. ISBN 80-85800-12-8.
- PÁTEK, Miloslav. *Rozhlasáci. Příběhy o začátcích rozhlasové žurnalistiky*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Edice Rozhlasové práce č. 2, ročník XV. 1991. 104 s.
- PAUER, Jan. *Praha 1968. Vpád Varšavské smlouvy: pozadí – plánování – provedení*. Milada Kouřimská a Milan Kouřimský. 1. vyd. Praha : Argo, 2004. s. 358. ISBN 80-7203-558-4.
- POKORNÝ, Milan. *Karel Kyncl. Život jako román*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2005. 290 s. ISBN 80-86212-42-4.
- POKORNÝ, Milan. *Dvojitý domov Karla Kyncla*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1999. 250 s. ISBN 80-86212-07-6.
- POKORNÝ, Milan. *Rádio je Chytré. Týdeník rozhlas*. 2008, roč. 17, č. 41, s. 12–14. ISSN 213-2098.
- POKORNÝ, Milan. *Zápisník zahraničních zpravodajů*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 1997. 256 s. ISBN 80-902198-9-6.
- SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů*. 1. vyd. Praha : Libri, 2008. 359 s. ISBN 978-80-7277-356-5.
- ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Karel Šubrt a „šubrtka“*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2006, č. 15, s. 42–43. ISSN (neuveďeno).
- ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Ladislav Porjes*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2011, č. 26, s. 64. ISSN (neuveďeno).
- ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Milan Weiner*. Praha : Český rozhlas. Svět rozhlasu, 2003, č. 10, s. 32–34. ISSN (neuveďeno).
- ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, Věra. *Po světě s mikrofonem*. 1. vyd. Praha : Radioservis, 2009. 125 s. ISBN 978-80-86212-59-3.
- VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 157 s. ISBN 80-7285-045-8.
- VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. 1. vyd. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1.

VOLNÝ, Sláva. *Kvadratura času*. 1. vyd. Praha : Práh, 2008. 294 s. ISBN 978-80-7252-215-6.

VONDROVÁ, Jitka, NAVRÁTIL, Jaromír, Moravec, Jan. *Komunistická strana Československa: Pokus o reformu (říjen 1967 – květen 1968)*. 1. vyd. Praha – Brno : Doplněk, 1999. 580 s. ISBN 80-7239-056-2, 80-85270-96-X

VOTAVOVÁ, Jarmila. *Stručný nástin historie Českého rozhlasu. (Příspěvek k 70. výročí)*. 1. vyd. Praha : Český rozhlas, Studijní a výzkumné oddělení. 1993. 144 s. ISBN (neuvedeno).

Bakalářské, diplomové, disertační práce

ANTENEOVÁ, Tereza. *Specifika práce zahraničního zpravodaj Českého rozhlasu (se zvláštním zřetelem k přípravě pořadu Zápisník zahraničních zpravodajů v letech 2000–2003)*. Praha, 2004. 52 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

KOTALOVÁ, Zdenka. *Jan Petránek - rozhlasový publicista*. Praha, 2010. 60 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

KŮSTKOVÁ, Tereza. *Zahranční korespondent Karel Kyncl*. Praha, 1999. 116 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Diplomová práce, vedoucí práce PhDr. Barbora Osvaldová.

NACHTMANNOVÁ, Iva. *Specifikace práce zahraničního zpravodaje se zřetelem na střední a východní Evropu*. Praha 1999, 72 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

ROTTOVÁ, Tereza. *Samizdatové Lidové noviny 1987–1989*. Praha, 2009. 75 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Barbora Köpplová, CSc.

ŠENKÝŘOVÁ, Markéta. *Kontrola rozhlasových vln - Československý rozhlas v 50. a 60. letech*. Praha, 2010. 69 s. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Diplomová práce, vedoucí práce prof. PaedDr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

VÍTKOVÁ, Věra. *Vývoj a současnost Zápisníku zahraničních zpravodajů*. Praha, 1997. Praha. 68 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Bakalářská práce, vedoucí práce PhDr. Josef Maršík, CSc.

WEBROVÁ, Helena. *Práce zahraničního zpravodaje Československého rozhlasu*. Praha, 1975. 66 s. Univerzita Karlova, Fakulta žurnalistiky. Diplomová práce, vedoucí práce Robert Jurák.

Rozhlasové/zvukové pořady a záznamy

BURDA, Jan. www.rozhlas.cz : *Novoroční Dobré jitro s Janem Petránkem* [online]. 2010-01-01 [cit. 2010-05-02]. Dostupné z www:

http://www.rozhlas.cz/praha/audio?p_dat_from=01.01.2010&dni=1&p_po=-1&p_gt=1

ČERNÝ, Tomáš. www.rozhlas.cz : *Jeden den s Janem Petránkem* [online]. 2007-12-01 [cit. 2010-05-02]. Dostupné z www:

http://www.rozhlas.cz/praha/audio?p_dat_from=01.12.2007&dni=1&p_po=-1&p_gt=1

PETRÁNEK, Jan. www.rozhlas.cz : *Projev v Senátu Parlamentu České republiky na konferenci 40 let po okupaci* [online]. 2008-08-20 [cit. 2010-05-02]. Dostupné z www:

http://www.rozhlas.cz/1968/video/_zprava/486751

TAMCHYNA, Robert. www.rozhlas.cz : *Přistání na Měsíci* [online]. 2009-07-21 [cit. 2010-05-02]. Komentovaná repríza přistání na Měsíci, kterou provázeli v přímém

přenosu 20. července 1969 Jan Petránek a Ivo Budil. Dostupné z www:

<http://www.rozhlas.cz/leonardo/mesic>

TAMCHYNA, Robert. www.rozhlas.cz : *Vstupte!* [online]. 2008-06-02 [cit. 2010-05-02]. Hostem pořadu byl Jan Petránek. Dostupné z www:

http://www.rozhlas.cz/leonardo/anonce/_zprava/460213

VÝBORNÁ, Lucie. www.rozhlas.cz : *Dopolední Radiožurnál* [online]. 2009-01-19 [cit. 2010-05-02]. Host Radiožurnálu – Jan Petránek. Dostupné z www:

http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/audio/?p_dat_from=19.1.2009&p_gt=1&p_po=-1&p_kat=-1&p_st=-1&dni=2&p_sort=A

Prameny

Archiv Českého rozhlasu

Knihovna Českého rozhlasu

Archiv Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky

Libri prohibiti

Národní knihovna

Osobní rozhovory autorky s těmito osobnostmi:

Jiří DIENSTBIER, novinář a politik. Praha: Únor 2010.

Eva JEŠUTOVÁ, historička Českého rozhlasu. Praha: V období od ledna 2011 do března 2012.

Ondřej NEFF, novinář. Praha: Duben 2010.

Věra ŠŤOVÍČKOVÁ-HEROLDOVÁ, novinářka. Praha: V období od dubna 2010 do dubna 2012.

Jan PETRÁNEK, novinář. Praha: V období od listopadu 2009 do dubna 2010.

Miroslav VANĚK, historik moderních českých dějin, vedoucí Centra orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Praha: Jaro 2010.

Sláva VOLNÝ ml., historik Českého rozhlasu. Praha: 21. prosince 2011.

Seznam zkratk

AFP	Agence France-Presse
A ČRo	Archivu Českého rozhlasu
AP	Associated Press
BBC	British Broadcasting Corporation
ČR	Česká republika
ČRo	Český rozhlas
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČsRo	Československý rozhlas
ČsT	Československá televize
ČTK	Česká tisková kancelář, Československá tisková kancelář
ČÚTI	Český úřad pro tisk a informace
ČVRT	Československý výbor pro rozhlas a televizi
EHS	Evropské hospodářské společenství
FF	Filosofická fakulta
FS	Federální shromáždění
HRPV	Hlavní redakce politického vysílání
HRZ	Hlavní redakce zpravodajství
HSTD	Hlavní správa tiskového dohledu
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NATO	Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
NS	Národní shromáždění
ONV	Okresní národní výbor
RMŽ	Redakce mezinárodního života
RSE	Rádio Svobodná Evropa
SDSS	Sociálně-demokratická strana Slovenska
SOF	Světová odborová federace
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
SÚTI	Slovenský úřad pro tisk a informace
TASS	Telegrafnoje agentstvo Sovětskovo Sojuza
USA	Spojené státy americké (United States of America)
ÚSS	Ústřední správa spojů
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSS	Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
VKV	Velmi krátké vlny
VŠ	Vysoká škola
ZV ČsRo	Zahraněční vysílání Československého rozhlasu
ZV	Závodní výbor

Seznam příloh

Příloha č. 1: Přehled zahraničních zpravodajů Československého, resp. Českého rozhlasu 1945–2006 zpracovaný Evou Ješutovou a kol. (tabulka)

Příloha č. 2: Přehled zahraničních zpravodajů Československého resp. Českého rozhlasu 1945–2006 zpracovaný Evou Ješutovou a kol. (viz Přílohu č. 1) doplněný o poznatky autorky diplomové práce – tyto jsou zvýrazněny modře (přehled)

Příloha č. 3: Fotografie bývalých redaktorů Redakce mezinárodního života ČsRo (fotografie)

Příloha č. 4: Fotografie redaktorů ČsRo ze 60. let 20. století (fotografie)